

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÇOCUK KİTAPLARININ TÜRKÇEYE AKTARIMI: CHRISTINE
NÖSTLINGER ÖRNEĞİNDE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gamze ELÇİN

Enstitü Anabilim Dalı: Alman Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Recep AKAY

OCAK – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

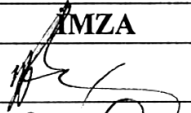
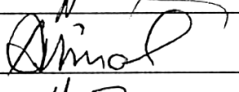
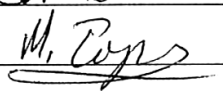
**ÇOCUK KİTAPLARININ TÜRKÇEYE AKTARIMI: CHRISTINE
NÖSTLINGER ÖRNEĞİNDE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gamze ELÇİN

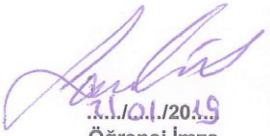
Enstitü Anabilim Dalı: Alman Dili ve Edebiyatı

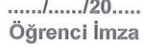
“Bu tez 21./01/2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Prof.Dr. Recep AKAY	Başarılı	
Prof.Dr. Arif ÜNAL	Başarılı	
Prof.Dr. Metin TOPRAK	Başarılı	

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1
--	---	-------------

Öğrencinin	
Adı Soyadı	: Gamze ELÇİN
Öğrenci Numarası	: 1160Y14004
Enstitü Anabilim Dalı	: Alman Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı	: -
Programı	: ☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	: Çocuk Kitapların Türkçeye Aktarımı: Christine Nöstlinger Örneğinde
Benzerlik Oranı	: %10

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,	
☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.	
/...../2019 Öğrenci İmza	

☐ Sakarya Üniversitesi Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.	
Bilgilerinize arz ederim.	
/...../20..... Öğrenci İmza	

Uygundur	
-----------------	--

Danışman Unvanı / Adı-Soyadı: prof. Dr. Recep Akay Tarih: 21.01.2019 İmza: 	
☐ KABUL EDİLMİŞTİR ☐ REDDEDİLMİŞTİR EYK Tarih ve No:	Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden danışmanım Prof. Dr. Recep AKAY'a değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Bu süreç boyunca her zaman yanımda olan aileme ve varlığından destek aldığım eşim ve küçük oğlum Yusufhan' a çok teşekkür ederim.

Gamze ELÇİN

21/01/2019

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	iv
ÖZET.....	v
SUMMARY	vi

GİRİŞ	1
-------------	---

BÖLÜM 1: ÇOCUK KİTAPLARI.....	6
--------------------------------------	----------

1.1. Fantastik Çocuk Kitapları.....	6
1.2. Pedagojik Açıdan Çocuk Kitapları.....	7
1.3. Konusuna Göre Çocuk Kitapları	10
1.4. Türüne Göre Çocuk Kitapları	11
1.4.1. Masal	11
1.4.2. Fabl	12
1.4.3. Hikâye ve Roman	12
1.5. Çocuk ve Kitap	14
1.5.1. Yaş'a Göre Kitap Seçimi	15
1.5.2. Çocuk Kitabı Nasıl Değerlendirilir?	17
1.5.2.1. İçerik Açısından	17
1.5.2.2. Biçim Açısından.....	18

BÖLÜM 2: ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇEVİRİ.....	22
--	-----------

2.1. Çocuk Edebiyatına Tarihsel Bakış	22
2.1.1. Türk Çocuk Edebiyatı Kısa Tarihi	22
2.1.2. Alman Çocuk Edebiyatı'na Tarihsel Bakış.....	23
2.2. Çeviri Çocuk Edebiyatı'nda Tarihsel Süreç.....	25
2.3. Çeviri ve Çevirmenlik.....	25
2.4. Edebi Yazılarda Çeviri Bilimsel Bakış.....	27
2.4.1. Dilbilimi Odaklı Edebiyat Çevirisi	28
2.4.1.1. Levy' nin Yaklaşımı	28

2.4.2. Edebiyat Bilimi Odaklı Edebiyat Çevirisi.....	28
2.4.2.1. Kloepfer ve Apel'in Yaklaşımı	28
2.4.3. Skopos Kuramı.....	29
2.5. Genel Olarak Çeviri ve Çeviri Bilimi Problemleri	31
2.5.1. Çevrilebilirlik ve Çevrilemezlik Sorunu.....	31
2.5.2. İçerik Açısından Çeviri Problemleri	33
2.5.2.1. Kültür Farklılıkları	34
2.5.2.2. Özel İsimlerin Çevirisi	36
2.5.2.3. Mizah Ögelerinin Çevirisi.....	38
2.5.2.4. Kitap İsimlerinin Çevirisi	38
2.5.3. Biçim Açısından Çeviri Problemleri.....	39
2.5.3.1. Dil ritmi, üslup(biçem) ve sözdizimi ile ilgili çeviri zorlukları ...	39
2.5.3.2. Lehçe ve Sokak Dili ile İlgili Çeviri Zorlukları	41
2.6. Yazılı Çeviri Eleştirisi.....	42
BÖLÜM 3: CHRISTINE NÖSTLINGER'İN ÇOCUK KİTAPLARI VE ÇEVİRİLERİ	45
3.1. Christine Nöstlinger kimdir?.....	45
3.2. Kitap ve Çeviri İncelemesi	45
3.2.1. Kaynak Metin 1: Mini muss Schi fahren.....	46
3.2.2. Kaynak Metin 2: Mini feiert Geburtstag	52
3.2.3. Kaynak Metin 3: Mini Trifft den Weihnachtsmann.....	57
SONUÇ.....	60
KAYNAKÇA	62
EKLER.....	66
EK 1: 1990 Yılından İtibaren Almancadan Türkçeye Çevrilen Çocuk Kitapları.....	66
EK 2: Çocuk Edebiyatı Hakkında Kitap Yazarlar Ve Kitapları.....	73
ÖZGEÇMİŞ.....	76

KISALTMALAR

KM1	: Kaynak Metin 1
EM1	: Erek Metin 1
KM2	: Kaynak Metin 2
EM2	: Erek Metin 2
KM3	: Kaynak Metin 3
EM3	: Erek Metin 3

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Kaynak Ve Erek Metin 1 Kapak Resimleri.....	52
Şekil 2: Maksi'nin Konuşması.....	55
Şekil 3: Kaynak Ve Erek Metin 2 Kapak Resimleri.....	59
Şekil 4: Mini'nin Annesi İle Konuşması.....	60
Şekil 5: Marti'nin Konuşması	62
Şekil 6: Cornelia'nın Konuşması.....	63
Şekil 7: Kaynak Ve Erek Metin 3 Kapak Resimleri.....	63

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı : Çocuk Kitaplarının Türkçeye Aktarımı: Christine Nöstlinger Örneğinde			
Tezin Yazarı : Gamze ELÇİN		Danışman : Prof. Dr. Recep AKAY	
Kabul Tarihi : 21/01/2019		Sayfa Sayısı: vi(ön kısım)+ 76(tez)	
Anabilim Dalı : Alman Dili ve Edebiyatı			
Çocuk, kendine özgü özellikleri olan, farklı dünya algısına sahip, hayal dünyası geniş, eğlenmeyi seven, özgürlüğüne düşkün, küçük meraklı bir kâşiftir. Çocukların bilişsel ve ruhsal gelişim sürecini desteklemek amacıyla, ilk başta çocuğa görelilik ilkesine uygun, şekil ve içerik açısından nitelikli çocuk kitaplarının çocukla buluşturulması, eğitimciler, uzmanlar ve ebeveynler tarafından üzerinde durulan bir noktadır. Çocuk edebiyatı eserlerine, çeviri çocuk kitaplarının da dâhil olmasıyla, Çeviri Çocuk Edebiyatı alanında çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmada, çocuklara yönelik yazılan nitelikli kitapların özelliklerinden ve kitap çevirisi yöntemlerinden bahsedilerek ve çeviri örnekleri incelemesi yapılarak, Çeviri Çocuk Edebiyatı alanına katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Çocuk Edebiyatı ve Çeviri Çocuk Edebiyatının tarihsel süreci, edebi metinlerin çevirisi ile ilgili kuramlar ve yöntemler, çevirmenin çeviri sürecinde yaşadığı sorunlar ve sınırlılıklar çalışma kapsamına alınmıştır. Ayrıca çeviri eleştirisi yaparken uygulanan ölçütlerden bahsedilmiştir. Bu ölçütler ışığında ünlü çocuk kitabı yazarı Christine Nöstlinger 'in üç kitabının Almancadan Türkçeye aktarımı metin bağlamında ve cümle temelli olarak incelenmiştir. Söz konusu çeviri kitaplarındaki aktarımlarda çocuğa görelilik ilkesinin ne ölçüde dikkate alındığı incelenmiş ve kullanılan ifadelerin bu ilkeye uygun olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak, çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda seçilen ifadelerin, çocuklara kitap okumayı sevdirmesi ve okuma alışkanlığı kazandırmasındaki öneminden bahsedilmiş ve elde edilen bulgular örneğinde dikkat edilmesi gerekenler ortaya koyulmaya çalışılmıştır.			
Anahtar Kelimeler: Çeviri çocuk kitabı, çocuğa görelilik, çeviri incelemesi, Nöstlinger' in Mini Serisi			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	X	Ph.D		
Title of Thesis : Translation of Child Books into Turkish: a case of Christine Nöstlinger				
Author of Thesis : Gamze ELÇİN		Supervisor : Prof. Recep AKAY		
Accepted Date : 21/01/2019		Sayfa : vi(pre.)+ 76(mainbody)		
Department : German Language and Literature				
Children have characteristic features that are spesific and unique to themselves . Each of them have different word-views. They are little explorers who are very curious, creative and imaginative. Moreover, they love to have fun and dream and also to be free. Parents, educators and experts put emphasis on introducing children firstly to the child books that are suitable for the principle of child appropriateness and that are well qualified in terms of their apprearance and content in order support children’s cognitive and psychological development. After the inclusion of translated child books into the works on children’s literature, studies on translated children’s literature have started to be done. In this study, it is aimed to make a contribution for the area of children’s literature translation by focusing on the characteristics of qualified books for children and the methods for translating them; and also by analyzing several translations of these books. In addition to this, the historical process of both children’s literature and translations of children’s literature and also approaches and strategies about translating literary texts, the problems and limitations that the translators generally face during the process of translation are all taken into the scape of the study. The criteria used in the critique of translation were mentioned. In the light of these points and criteria, 3 books of Christine Nöstlinger, famous German writer of child books, are used for the investigation of their translation into Turkish from German. Translations are analyzed in context and sentence by sentence for their appropriateness to the level of children and the question of whether the terms used in these translated books are suitable for the principle of child appropriateness or not is tried to be answered. Lastly, the importance of using statements proper to the principle of child appropriateness is emphasized and the points to be taken into consideration are also highlighted.				
Keywords : Translated child book, child appropriateness, translation review, Mini by Nöstlinger				

GİRİŞ

Çeviri edebiyatı üzerine yapılan çalışmalar bu güne kadar hak ettiği değeri bulamamış olmasının ve yapılan çalışmaların eksik kalmasının yanı sıra, Çeviri Çocuk Edebiyatı alanının da araştırılması gereken bir alan olduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışmayla birlikte bu alanda yapılmış olan çalışmalar ışığında çocuk kitapları pedagojik, içerik ve biçim açısından incelenmiş, Çocuk Edebiyatı ve Çeviri Çocuk edebiyatının bizdeki ve Batı'daki tarihi gözden geçirilmiş, çeviri olgusuna ve çeviri kuramlarına dikkat çekilmek istenmiştir. Çeviri konusuyla ilgili çalışmalar, Türkçeye çevirisi yapılmış üç kitabın çeviri incelemelerinin örneğinde desteklenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın Konusu

Çocuk kitaplarının Türkçeye aktarımının incelemesidir. Bu konu, Christine Nöstlinger'in üç kitabının Türkçeye çevirisi örneğinde işlenmiştir.

Çalışmanın Önemi

Çocuk kitaplarında yapılan nitelikli çevirinin önemini ortaya koymaktır. Çevirinin nitelikli olması için, öncelikle çevirmenin iyi bir çocuk kitabının özelliklerini ve edebi çeviri yaparken dikkat edilmesi gereken önemli noktaları bilmek zorunda olduğunu göstermektir.

Çalışmanın Amacı

Çocuk kitabının özelliklerinden ve çeviri yöntemlerinden bahsederek, okul öncesi seviyesindeki çocuklara yönelik olan örnek çeviri çocuk kitaplarının, çocuğa görelilik ilkesi dikkate alınarak incelendiği bu çalışmada, nitelikli çocuk kitapları ve çevirileri hazırlanırken dikkat edilmesi gereken hususlar belirtilerek, Çeviri Çocuk Edebiyatı alanına katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın birinci bölümünde, çocuk kitaplarının türleri hakkında bilgi verilmiş, çocuk kitapları farklı açılardan incelenmeye çalışılmıştır. Çocuk kitaplarının nitelikli sayılabilmesi için bazı unsurlara sahip olması gerektiği belirtilmiştir. Nitelikli çocuk kitaplarında olması gereken özellikler belirtilirken, önceki yıllarda yayınlanan ve

bazılarının hala piyasada olduğu çocuk kitaplarının sınırlılıkları ve görülen eksiklerine değinilmiştir.

Kitapların çocukların dilsel, bilişsel, duygusal gelişimindeki rolü büyüktür. Kitap seçiminde çocukların yaşlarına ve dolayısıyla bilişsel gelişim düzeylerine dikkat edilmesi önemli bir noktadır. Bu sebeple de kitapların hitap ettiğı yaş aralıklarının ve çocukların farklı anlama ve algılama özelliklerine sahip olmaları nedeniyle, bu yaşların gelişim süreçlerinin iyi bilinmesi bir zorunluluktur. Kitap seçimi konusunda anne- babalara büyük görevler düşmektedir. Yanlış kitap seçimi, çocuğun okuduklarından sıkılmasına sebep olurken onu okumadan uzaklaştırabilir. Kitabın çocuğun anlam dünyasına uygun olması, çocuğun okuma alışkanlığı edinmesinde büyük etkiye sahiptir.

Bu çalışmada kitabın kâğıdı, boyutu, kapak resmi, cilt durumu, sayfa düzeni ve resimleri bakımından nelere dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Bütün bunlar çocukların hayal dünyalarını ve bakış açılarını geliştirebilmeleri için, yazılı metne görsel öğelerle yeni anlamlar katabilmek açısından önemlidir. Kitap resimleri, çocukların zihinlerinde masallar, öyküler oluşturabilmeleri açısından önemlidir. Bu sebeple kitap resimlemesi yapan uzmanların da kitabın en iyi okuyanlarından biri olması ve çocukların gelişim evrelerini iyi bilmesi gerekmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Çocuk Edebiyatının ve Çeviri Çocuk Edebiyatının tarihsel gelişiminden, edebi yazıların çevirilerine yönelik bakış açılarından, çevrilemezlik konusundan ve edebi çevirilerde karşılaşılan problemlerden ve önerilerden bahsedilmiştir.

Çocuk Edebiyatı çevirisi, Edebiyat Çevirisi bünyesinde özel bir alandır. Türk Edebiyatında da Batı Edebiyatında da çocuklar için ilk önce sözlü eserler vardı. Çocuk Edebiyatı tarihine baktığımızda 16. yüzyıla kadar çocuklar için yazılmış yazılı bir eser olmadığını görürüz. Tarihimizde de çocuk gerçekliğine uzun yıllar önem verilmemiş ve çocuklar yetişkinlerden ayrı görülmemiştir. Bu, çocukları yetişkinler gibi giydirmelerinde de karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada Çocuk Edebiyatımıza kazandırılan ve edebiyatın canlanmasını sağlayan ilk kitaplar ve yazarlarından bahsedilmiştir. Bu eserlerde çocuklara buyurgan bir tarzda aşılacak istenen değerler hâkimdir. 16. yüzyıl reform hareketleri ve Aydınlanmacı

Rousseau, Çocuk Edebiyatında dönüm noktaları olmuşlardır. Bu çalışmada Alman Çocuk Edebiyatının otoriter özelliklerinden arındığı yıllar ve bu gelişmeye yardımcı olan yazarlar belirtilmiştir. Edebiyatımızda da hâkim olan bu otoriter bakış açısı ancak, seçimi çocuğa bırakan Batı eserlerinin çevrilmesi ile gölgelenmiştir.

Çalışmanın “Çeviri ve Çevirmenlik” başlığı altında çevirinin anlamı, öne çıkan çevirmenler, çeviri yaparken çevirmenin takip ettiği adımlar, çeviride en önemli kavramlardan olan “eşdeğerlilik(equivalenz)” ve “yeterlilik, uygunluk(adequat)” kavramları ve çevirmenin çeviri sürecinde yaşadıklarını anlayabilmenin mümkün olup olmadığından bahsedilmiştir.

Çalışmada “Edebi Yazılara Çeviri Bilimsel Bakış” isimli başlığın altında edebi metinlerin çevirilerinde zorluklar yaşandığından bahsedilmiş; Rolf Klopfer, Friedmar Apel ve Jiri Levy’nin görüşlerine yer verilerek bu sorunlar, “Dilbilimi Odaklı Edebiyat Çevirisi” ve “Edebiyat Bilimi Odaklı Edebiyat Çevirisi” başlıkları ile irdelenmiştir. Levy edebi çeviri zorluklarının çaresinin dilbilim yöntemlerinde olduğunu savunurken, Klopfer bu yöntemlerin yeterli olacağından şüphelidir. Levy’ ye dilbilimi odaklı çeviri yöntemlerinde Koller eşlik ederken, Klopfer’e edebiyat bilimi odaklı çeviride Apel eşlik etmektedir. Klopfer gerçek çevirmenliğin edebiyat çevirmenliği olduğunu, edebiyat dışı çevirmenliğin “dilmaçlık” olduğunu savunur.

Çevirinin yeniden yaratma süreci olduğunu düşünerek, çocuk kitaplarını içerik ve biçim açısından değerlendirirken hangi noktalara dikkat edilmesi gerektiği de çalışmada ifade edilmeye çalışılmıştır. Çevirmen de çevirisini yaparken bu noktalara dikkat etmelidir. Merak duygusunu uyandırması, kitabın dilinin yalın ve anlatımın içten olması, dilin doğru kullanımı, çocukların öğrenme, eğlenme, sorma-bilme gereksinimlerine cevap verebilmesi de kitabın cezp ediciliğini artıran unsurlardır. Çeviri için en önemli kuramlardan olan, Hans Vermeer’in Skopos Kuramından bahsedilmiştir. Bu kuram çevirinin bir eylem olduğunu ve her eylemin bir amacı(skoposu) olduğu düşüncesinden ortaya çıkmıştır. Vermeer skopos kuramını, günlük yaşamdan iki örnek vererek, çevirinin amaca uygun yapılması gerektiğine dikkat çekmiş ve kuramını bu şekilde açıklamıştır.

Kültür kavramının çeviride eşdeğerlilik açısından önemli sorunlar yarattığı, çevirmenin kültür öğelerini çevirirken zorlandığından, metinlerin sahip olduğu türsel özellikler

sebebiyle çeviri zorlukları yaşattığından bahsedilmiştir. Çeviri ve Çeviri Bilimi problemlerinden bahsederken, Koller'in çeviride ideale ulaşmak için önerdiği iki metot(adaptierende und translatierende Übersetzung)çalışmaya eklenmiştir.

Catford'un ile ilgili görüşleri ve bu konudaki çözüm arayışları “Çevrilebilirlik ve Çevrilemezlik Sorunu” başlığı altında yerini almıştır. Catford dilbilimsel ve kültürel çevrilemezliğe örnekler vererek açıklama getirmiştir.

Çeviri problemleri içerik açısından incelendiğinde en önemli problemin kültür farklılığı olduğu bellidir. Bu problemlere ek olarak özel isimler, yergi ve mizah öğeleri ve kitap isimlerinin çevirileri gösterilebilir. Kültür farklılıkları başlığı altında Klinberg kültür özellikli öğeler içerebilecek konuları saymış ve kültür öğelerini çevirmek için farklı yöntemler sunmuştur.

“Özel İsimlerin Çevirisi” başlığı altında Zengin'in konu hakkında yapmış olduğu çalışmalara değinilmiştir. Zengin özel isim çevirisinin en çok hangi alanlarda zorluk çıkardığını belirtmiştir. Bu çalışmada Rieken-Gerwing'in, özel isim çevirisi yaparken göz önünde bulundurulması gereken kriterlerinden bahsedilmiştir.

Her kültürde gülünen şeyler farklıdır. Bu sebeple mizah öğelerinin çevirisi de bir problem olarak karşımıza çıkar. Mizah öğelerinin çevirisinde, çocuğun kitabı okurken eğlenmesi önemli bir husustur.

Kitap isminin okuyucunun kitabı tercih etmesini sağlayabilecek en büyük etkenlerden birisi olması sebebiyle, kitap ismi çevirisi konusu çalışmada irdelenmiştir. Yazarın yaratmak istediği etkiyi, çevirmenin de yaratmaya çalışması, çevirisini bu yönde titizlikle yapması gerekir.

Çalışmada çeviri problemleri biçim açısından da incelenmiştir. Biçim açısından çeviri problemlerine dil ritmi, üslup, söz dizimi konuları ile değinilmiştir. Ayrıca Lehçe ve Sokak Dili ile ilgili çeviri zorluklarından ve getirilebilecek çözümlerden ayrı bir başlık altında bahsedilmiştir.

Bu bölümde son olarak yazılı çeviri eleştirisi konusuna değinilmiştir. Bu konuda yazılı metin eleştirinin hangi bakış açısıyla yapıldığı, ortaya atılan kuramlar, edebiyat çevirisi

ve edebiyat eleştirisinin ilişkisi ve eleştirirken hangi noktaların dikkate alındığından bahsedilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ünlü çocuk kitabı yazarı Christine Nöstlinger hakkında bilgi verilmiştir. Avusturyalı yazar Christine Nöstlinger'in çocuklar için yazdığı Mini Serisinden üç kitabının Türkçe çevirisi biçim ve içerik özellikleri dikkate alınarak çocuğa göre olup olmadıkları açısından öneriler verilerek incelenmiştir. Bu çeviri kitapları türü, konusu ve teması, çocukların yaş seviyesine uygunluğu, dil ve üslup özellikleri gibi ölçütler dikkate alınarak çalışma kapsamına alınmıştır. İncelenen çeviri kitaplarının hepsi Elif Alankuş tarafından çevrilmiştir. Bu çalışmada çeviri eleştirisi yapılırken, hedef kitlenin yaş grubu ve bu yaş grubunun bilişsel ve gelişim düzeyleri, çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda dikkate alınmıştır.

BÖLÜM 1: ÇOCUK KİTAPLARI

Çocuk kitaplarının çocuğun bilişsel gelişiminde büyük bir rolü olduğu bilinen bir gerçektir. Ayrıca çocuk kitapları, çocukların yeni kelimeler öğrenmelerinde ve eğlenceli zaman geçirebilmeleri açısından da büyük önem taşır.

“Çocuklar ve kitaplar arasındaki ilişkinin doğasını, etkilerini bulmaya çalışırken şu sorunun sorulması gerekmektedir. “Çocuklar için kitabın tam olarak anlamı nedir?” Çocuklar hissedebilir, fakat hislerini analiz edemeyebilirler. Eğer analizler düşüncede mevcutsa, çocuk kelimelerle nasıl ifade edeceğini bilemeyebilir. Kitap çocuğun kendini ifade edebilmesi için önemli bir araçtır.” (Güleç ve Geçgel, 2015, s. 25).

1.1.Fantastik Çocuk Kitapları

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Türkçe Sözlük(Eren, 1988, s. 488)’te *fantezi* sözcüğü, “sonsuz, sınırsız hayal”; *fantastik* ise “gerçek olmayan, hayali” anlamlarındadır. Bu durumda fantezi sözcüğüyle, hayal gücüyle meydana getirilen, olağanüstü, akıl almaz olaylar anlatılmaktadır. Fantastik edebiyatın kökeni oldukça eskiye dayanır. Fantastik türdeki kitaplarda sihirler, tanrılar, kahramanlar, maceralar ve yaratıklar bolca yer alır.

“Fantastik edebiyat masal değildir, ama masallardan yararlanır. İçindeki birçok öge masal ögesidir. Mitoloji değildir; ama mitolojiden yararlanır. Mitoloji, insanoğlunun gerçekleri gerçeküstü biz düzleme aktarabilme yeteneğinin de göstergesidir. Aynı şey masallar için de geçerlidir. Fantastik edebiyat, tek başına hayvanları ve bitkileri konuşturma sanatı değildir. Fantastik çocuk edebiyatında gerçek ve fantastik dünya yan yana bulunan iki düzlemdir. Olaylar her iki düzlemde de yaşanır ve bir noktada birbirleri ile temas ederler. Fantastik edebiyatta yer ve zaman bellidir. Olayların geçtiği yer ayrıntılı olarak tanımlanır.” (Neydim, 2003, s. 173-174).

“J.R.R. Tolkin takdire değer eserleri öncülüğünde yaygınlaşan fantastik edebiyat, doğaüstü olayların normalmiş gibi yansıtıldığı, iyilerin kötülere karşı savaştığı ve en sonunda da iyilerin zafer kazandığı bir tür olarak karşımıza çıkar. Kitapta, her zaman okuyucunun kendini onunla özdeşleştirebileceği bir kahraman vardır. Olağanüstü olaylar, gerçekte varmış gibi yansıtılır ve okuyucuların günlük hayatları ile ilişkilendirilerek anlatılır. Bu anlamda Lewis Carroll’ün Alice Harikalar Diyarında eseri, içerdiği sıradışı ve mucizevi olaylar sebebiyle bu türün içinde sayılabilir.”(Kaminski, 1998, s. 126).

“Bizdeki ilk fantastik çocuk edebiyatı ürünü, çeviridir. Herkesin çok iyi bildiği Jules Verne’in kitaplarıdır. Alice Harikalar Ülkesinde, klasiklerin arasında sayabileceğimiz bir başka üründür. Fantastik edebiyatın klasik başyapıtlarından bir başkası da Pinokyo’dur. Bu kitaplarda en önemli figür çocuktur, kuralı tam bir bütünlükle uygulanır.” (Neydim, 2003, s. 174-175).

“Fantastik anlatımın en yaygın gelişimi Büyük Britanya’da olmuştur. Grimm Masalları’nın varlığına rağmen Almanyada bu tür daha geride kalmıştır. Bu durum

Almanyada, çocuk edebiyatının geneleksellik ve pedagojinin etkin olmasından ileri gelmektedir. İlk değişim ise, İsveç yazar Astrid Lindgren 'ın Pippi Uzun Çorap eseri ile 1949' da yaşanmıştır. Lindgren 'in geleneğini devam ettiren Otfried Preußler ve James Krüss gibi Alman yazarlar ise 50' li yıllardan itibaren bu türdeki eserlerini vermiştir.”(Kaminski, 1998, s.93- 94).

Fantastik edebiyatın severi olduğu kadar, bu türden hoşlanmayanlar da vardır. Ancak Yüzüklerin Efendisi ve Harry Porter gibi eserler tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de büyük yankı uyandırmıştır.

1.2. Pedagojik Açıdan Çocuk Kitapları

Çoğu çocuk kitabında eğitim görevi yüklenen bir karakter dikkat çeker. Bu karakterler, kimi zaman yaptığı bir hatayı kardeşi Hasan'ın üzerine atan çocuk(Ömer Seyfettin: *Kaşığı*), kimi zaman eğlence uğruna arkadaşını zor zamanlarında yalnız bırakan bir kaplan(Janosch; *Gutentag, kleines Schweinchen*), kimi zaman da bütün güçlüklerle karşı iyimser bakmayı ve onlara direnmeyi bilen bir kız çocuğu(Eleanor H. Porter; *Pollyanna*) olarak karşımıza çıkmıştır.

“Çocuk edebiyatına dâhil edilen ilk eserlerden itibaren çocuk kitapları, bir eğitim aracı olarak görülmüştür. Çocuk edebiyatında pedagojinin öneminden, “edebiyat” sözcüğünün köküne inilerek şu şekilde bahsedilmiştir: Edebiyat sözcüğünün kökeninde yer alan “e-de-be” fiilinin “ziyafet tertip etmek, kavmi bir iş dolayısıyla toplamak, düzeltmek, terbiye etmek, kültürlü olmak, ülkeyi adaletle idare etmek” gibi anlamları da vardır. Bir ziyafette insan daha dikkatlidir, güzel olanı yapmak ister. Öncelikli olanın edebiyat olması; edebiyatla pedagojinin örtüşmesi gerekir.” (Uçan, 2005, s. 20).

“Siyasal, kültürel, düşünsel ve inanç çatışmalarının sürdüğü toplumlarda, her değer gibi çocuk edebiyatı da bir aracı olmaktan kurtulamamıştır. Nitekim bizim edebiyat tarihimizde de böyle olmuş ve çocuk edebiyatı, ‘nesil yaratma’ politikasının bir aracı olmuştur. Çocuk edebiyatı, düşünce, inanç çatışmalarının alanı haline gelmiştir. Bu alanda, ister telif ister çeviri olsun, hiçbir dil, düşünce, duyarlılık ve estetik değer taşımayan resmî, dini, milli, tarihi ve ahlaki metinler, şiir, öykü, roman, tiyatro adıyla birer edebiyat metni olarak yayınlanmış ve okutulmuştur.” (Hece Aylık Edebiyat Dergisi, 2005, s. 5)

Bu çerçevede, edebiyattan beklenen, daima iyi, güzel ve doğru olanı yansıtmaktır. Tarih boyunca birçok yazar, bu ideolojiyle kitaplarını yazmış, çocuğun dünyasını hayal gücünde beklediklerini, çocuk gerçekliğini hiçe saymış, estetik kaygılar taşımayan eserler ortaya çıkarmıştır. Çocuk edebiyatının bu şekilde ağır basan etik kaygıları varken, edebiyat eserinde olmazsa olmaz estetik kaygılar göz ardı edilmiştir. Çocuklara yönelik hikâyelerde, masallarda, şiirlerde ve romanlarda ilk amaç pedagojik mi olmalı, yoksa

yazınsallık mı ön planda tutulmalı? sorusu hala tartışılmaktadır. Bir yazarın çocuklar için yazdığı kitapları, yetişkinlere göre yazar gibi yazması tabii ki doğru değildir. Yazar, çocuğun gelişim sürecini dikkate alarak, sözdizimine, üslubuna ve seçtiği kelimelere varana kadar her şeye dikkat etmelidir; ancak bu seçimleri yaparken de estetik bir kurgu içerisinde eserini tamamlayabilmelidir. Yetişkinlerdeki “çocuklar edebiyattan anlamaz, incelikleri ancak yetişkinler kavrar” bakış açısı da, estetik değeri olan yazınsal ürünlerin az olmasının sebeplerindendir. Ama unutulmuş bir şey var ki, çocuklar edebiyat aracılığı ile kendinden başka insanlar olduğunu fark eder ve onları tanımaya başlar, farklı bakış açılarını tanır, insani duyguları kitaplardaki kahramanlar üzerinden öğrenir; düşünür, sever, nefret eder.

Batı toplumlarında Aydınlanma Çağına kadar olan dönemde çocuk, değersiz bir varlık olarak görülüp küçümsenmiştir. Bizim toplumumuzda da Tanzimat dönemine kadar çocuk yetişkinlerden ayrılmamış, bir yetişkin gibi görülmüş, yetişkinler gibi giydirilmiş ve çocuktan yetişkinler gibi davranması beklenmiştir. Çocuğa karşı böyle bir bakış açısı olan bir toplumun, çocuğu belli bir kalıba sokma çabası olan kitaplar üretmesi de oldukça doğaldır. Ancak, bir çocuğa doğru ve iyi olanı direk olarak dikte etmek yerine, yapılan yanlışlar sonucu oluşabilecek aksiliklerden ya da kötü olaylardan bahsedip, seçim yapmayı ona bırakmak en doğrusu olacaktır.

Yazarlar, çoğu zaman yarattıkları çocuk figürleriyle kitaplarına bir eğitici rolü yüklemişler, kitapları okuyan çocuklardan yarattıkları figürlere benzer çocuklar olmalarını beklemişlerdir. Onlara göre, çocuklara öğreticilik yapan ve idealize çocuk figürleri sunan kitaplar, olması gereken tarzda nitelikli kitaplardır.

Pedagojik açıdan çocuk kitaplarını değerlendirildiğinde, son dönemlerde benimsenen anti-otoriter bakış açısı ile kitaplarını yazan, en başarılı yazarlardan biri olan, Christine Nöstlinger’in *Konrad Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk* (Nöstlinger, 2005) isimli çocuk romanını örnek vermek doğru olacaktır. Nöstlinger, bu kitabıyla anne babanın idealize çocuk figürü yaratma çalışmalarına eleştiride bulunur ve çocuğun çocuğa göre davranışlar sergilemesinde özgür bırakılması gerektiğini savunur. Kitabın başlığından da anlaşıldığı gibi fantastik öğeler taşıyan bu kitap, Bayan Bartolotti isimli bir kadına bir fabrikadan konserve kutusu içinde Konrad adında bir çocuk gelmesi ile başlar. Bayan Bartolotti düşünülenin aksine çocukları belli bir kalıba sokup yetiştirme düşüncesine karşı

bir kadındır ve bundan sonra Konrad' a annelik yapacaktır. Yazar, kendi düşüncelerini Bayan Bartolotti ile bizlere yansıtır. Konrad, fabrikadan hiç küfür bilmeyen, çok zeki, hiç kopya çekmeyen ve arkadaşlarına da kopya vermeyen, hiç yaramazlık yapmayan, hiçbir şeye zarar vermeyen, yatmadan önce şeker yememesi gerektiğini bile bilen, bir çocuk olarak programlanarak gönderilen ideal bir çocuk tipidir. Ancak bir gün fabrika yanlışlık yapıldığı söylemekte ve çocuğu geri ister. Ancak Konrad gitmek istemez ve imdadına Bayan Bartolotti yetişir. Bayan Bartolotti, çözümün Konrad'ın bu tipik özelliklerinden kurtulmasında yattığını söyler ve Konrad, küfretmeyi öğrenir, ortalığı dağıtır, yaramazlıklar yapar. Aslında tam anlamıyla bir çocuk gibi davranır. Fabrikadan gelen adamlar ise Konrad'ı görünce bunun kendi ürünleri olmadığını söylerler ve giderler, Konrad da bu şekilde kurtulmuş olur. Ancak bundan sonra ideal çocuk tiplmesiyle mi, yoksa normal çocuk olarak mı, hayatına devam edeceğinden bahsedilmez; okuyucunun tahminine bırakılır. Nöstlinger, örnek insan tipini kişiliksiz olarak gösterir. Başkalarının yaptığını yapmak ve onlar gibi davranmak kişiliksizliktir. Bu kitabında da belirttiği gibi yazar çocukları belli bir tip olarak yetiştirmeye karşı çıkmış ve kitaplarını da bu yönde yazmıştır.

Nöstlinger, *Mini Kayak tatilinde*(*Mini muss Schi fahren*) isimli kitabında anti-otoriter tavrıyla, ebeveynlere karşı bir eleştiride bulunmuş, çocukların yanında olduğunu şu cümlelerle yinelemiştir:

“Annesi ve babası, Mini kayak yapmayı öğrenirse, bundan zevk alacağına inanıyorlar. Büyüklerin çoğu böyledir. Çocukları için neyin doğru olduğunu hep onlar bilir! Martin'inse, kız kardeşinin evde kalmasına hiç itirazı yok. Ama onun fikri sorulmuyor ki!” (Nöstlinger, 2012, s. 7).

Nöstlinger' e göre çocuklar, daima anne babanın isteklerini yapmak zorunda bırakılıyor ve çocukların istekleri onlara sorulmuyor. Yazar, böyle durumlarla karşılaşan çocukların düşüncelerini, kitaplarında gerçek bir biçimde yansıtıyor. Buna diğer bir örnek olarak, yine yazarın aynı kitabından bir diyalogu verebiliriz:

“Mini son bir deneme daha yaptı ve anneannesine gitti. “Anneanneciğim, ne olur beni evde bırakmalarını söyle!” diye yalvardı. Ama anneanesi, Mini'ye yardımcı olmadı. O da diğerleri gibi sabit fikirli.” (Nöstlinger, 2012, s. 12).

1.3. Konusuna Göre Çocuk Kitapları

Çocuk kitaplarının belli bir niteliğe sahip olup çocuğa yaklaşabilmesi için gerekli niteliklerin en başında, kitabın konusu gelmektedir. Çocuk kitapları, çocukların bilişsel, dilsel, toplumsal ve kişisel gelişimine katkı sağlar. Ancak bu katkının sağlanabilmesi için, çocuğun gelişim süreci dikkate alınıp kitapta işlenen konular, çocuğa görelilik ilkesine göre titizlikle seçilmelidir. Çocuk kitaplarını konularına göre sınıflandırdığımızda ilk akla gelen kitaplar, yakınlar ve akrabalar ile ilgili olanlar, bol maceralı, komik nitelikte, duygu dolu, tarihi olayları, hayvanları ve doğal çevreyi anlatanlar, gezi, anı ve yaşamı konu alan kitaplardır. Ancak bu kitapları kesin sınırlarla birbirinden ayırmak çoğu zaman pek mümkün olmaz; çünkü bir kitap içerdiği olay örgüsüyle birden çok sınıflamanın içinde yer alabilir.

Çocuğun toplum içerisinde ilk kez tanıdığı ve iletişime geçtiği kişiler, ailesi ve yakın çevresidir. Çocuk, okul hayatına başlamadan önce sadece aile fertleri ve komsularıyla zaman geçirir, bütün yaşantısı onlardan ibarettir. Okul hayatının başlamasıyla da öğretmenlerinin ve okul arkadaşlarının yaşantılarını bilir ve onlardan etkilenir. Bu yüzden de çocuğun dünya adına bildikleri, yakın çevresinde yaşanan olaylar, bu olaylar karşısında verilen tepkiler ve aile fertlerinin ruh halleri ile sınırlıdır. Örneğin; sadece içinde yaşadığı çevreyi bilen çocuk, kardeşler arasındaki kavgaları, ödevlerini yapması gerektiği, yapmadığında annesinin ona kızdığı, anne ve baba tarafından belli ev kuralları koyulduğu, bu kurallara uyulmadığında cezalar verildiği, dışarıda oynarken başka çocuklarla kavgaya etmemesi ve akşam olunca eve gelmesi gerektiği gibi sınırlı konulardan haberdardır. Bu yüzden, ancak kendi bildiği çevre ve olayları konu alan kitaplarda kendini bulacak, bu kitapları okudukça kendini daha iyi tanıyacak, kendisini çevreleyen sorunlar konusunda daha da bilinçlenecek ve bu kitapları okumaktan zevk alacaktır. Bu konuları ele alan birçok kitap vardır. Ünlü çocuk kitabı yazarı Christine Nöstlinger, kitaplarında bu konuları çokça ele almıştır. Yakın çevre ve aile konusunun yer aldığı kitaplarına; *Lolipop*, *Konrad Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk*, *Kim Takar Salatalık Kralı* ve *Mini Serisi* örnek verilebilir. Bu kitaplarda aile ilişkilerine çokça yer verilmiştir.

Acıma, kıskanma, yarışma, sevmeye, âşık olma, nefret duyma gibi duyguların yoğun olarak kitaptaki olaylarda işlendiği duygusal kitaplar da vardır. Kıskanma, nefret gibi duyguların işlenmesi, çocuğun olumsuz etkilendiği düşünülerek kimi yazarlar ve eleştirmenler

tarafından pedagojik açıdan pek olumlu görülmemiştir. Duygusal çocuk kitaplarına bir çeviri kitabı olan Peter H rtling 'in *Benjamin Anna'yı Seviyor* (H rtling, 2005) isimli başarılı kitabı örnek verilebilir. Bu kitapta, Benjamin adlı karakterin çocukça hislerle Anna 'ya olan duyguları ve bununla ilgili yaşıadıkları, sevimli bir dille anlatılmakta ve ayrıca kitap, çocuğa görelilik ve  ocuk gerçekliği ilkelerini taşıdığından da çocuklar tarafından ilgiyle okunmaktadır.

1.4. Türüne Göre  ocuk Kitapları

Çocuklar da, do du u andan itibaren kendine özgü karakteri, davranışı, zek sı ve bireysel ihtiyaçları olan bireylerdir.  ocuk edebiyatının ilk örnekleri olarak, ninniler, masallar ve tekerlemeler sayılabilir.

 ocuk edebiyatının belli ba lı türleri şunlardır:

1.4.1. Masal

Masal, olağanüstü   e, kahraman ve yaşıanmamı  olaylara yer veren edebi tür d r. Halkın kültürel özelliklerini, maddi manevi değerlerinin tümünü, yaşıam tarzını, sevgisini, inançlarını, gelenek ve göreneklerini vb. yansıtır. Masalların  ocuklar için önemli bir yeri vardır. Çocuklar masal dinlemekten ve okumaktan büyük zevk alırlar.

“Masalların kendine özgü bir anlatım biçimi ve dil kullanımı söz konusudur. Biçim ve üslup çok dikkat çekicidir. Dikkati çeken unsurların başında başlangıç, ba layı , bitiş ve tekrar biçimleri gelir. Sıkça görülen unsurlardan biri, masalın başında, içinde ve sonunda yer alan tekerlemeler ve kalıpla mı  sözlerdir. Tekerlemeler tamamen kelime oyunlarından oluşan, birbiri ile anlamca ilgisi olmayan dinleyicinin bütün dikkatini masala çekmek için yan yana getirilmiş sözlerden kurulmuştur. Bunlar yer yer uyak ve vezin özellikleri ile şiirsel bir özellik yansıtır. Bu  iirsel özellikler bazen masal arasına serpi tirilmi  şiirlerle de kendini daha belirgin bir şekilde gösterir.” (Zengin, 2006, s.25).

“Bütün anlatım türlerinin temelini oluşturan masal, hik yenin de temel kaynakları arasında sayılır. Yaşıanmı  veya yaşıanması m nk n olan olayları anlatan hik yeler, masala göre gerçeğin, ger e imsi bir tarzda anlatılması şeklinde ortaya çıkar.”(Yalçın ve Ayt  , 2014, s. 60).

1.4.2. Fabl

Bu türdeki karakterler, genellikle bitki ve hayvanlardır. Fabllarda didaktik özellikler ağır basmaktadır. Fabllarda söylenmek istenen şeyler, dolaylı olarak verilmez. Olaylar, insan özellikleri yüklenen hayvan veya bitkiler vasıtasıyla anlatılır.

“Günümüz modern çocuk edebiyatı araştırmalarında ise fabllar, temel bir tür olarak görülmektedir. Kuşku yok ki, fabl türünü çocuk edebiyatı alanı içine sokan gerçek, çocukların fabl dünyasına ilişkin olumlu tepkileridir. Daha doğrusu, fablların, kendi yaşamlarına yönelik olayları hayvanların dünyasında ve onların özellikleriyle anlatması çocukların hoşuna gider. Bunun nedenlerini de şöyle sıralamak olanaklıdır:

Canlandırmacılık etkisi: Fablların, insan yaşamını hayvanların dünyasına aktarması ve onların tıpkı insanlar gibi konuşan, düşünen özelliklerle donatılması da çocukların canlandırmacılık özellikleri bağlamında düşünülebilir. Gerçekten de çocuklar oyuncak veya gerçek hayvanlarla konuşur; onlarla canlıymış gibi oynarlar.

Açık bir ders sergilenmesi: Henüz soyut düşünme becerisi gelişmemiş olan çocuğun, fablların sergilediği somut bir dünya karşısında ilişki kurma, anlama ve kavrama becerileri uyarılır.

Eylemsellik: Somut ve simgeci anlatım, durağan bir anlatım yerine eylemlerle gerçekleşir. Köprünün üzerinde inatlaşma, karganın peyniri düşürmesi gibi.

Kısalık ve yalınlık: İster şiirli anlatım, ister düzyazı ile yazılsın bütün fabllar kısa ve yalın metinlerdir. Dikkat süresi kısa olan çocuklar için fablların kısa olması, karmaşık yan olaylara değinmeden, söylemek istediğini açıkça söylemesi çocukların güdülenmesine neden olmaktadır.” (Sever, Dilidüzgün, Neydim ve Aslan, 2007, s. 115).

1.4.3. Hikâye ve Roman

Çocukların duygu ve düşünce bakımından gelişmelerinde, dil ve kültürel birikimi kazanmalarında çocuklar için yazılmış hikâye ve romanların önemli bir yeri vardır. Hikâyeler, belli bir ana fikri, konusu ve karakteri olan yaşanmış olayların konu alındığı eserlerdir. Romanlar, hikâyelere göre daha fazla olayı içinde barındırabilir ve haliyle daha kapsamlı hikâyelerdir. Çocuk romanlarına göre biçim bakımından daha az resme ve içerik açısından da daha büyük bir olay örgüsüne sahip olmasının dışında, gençlik romanları ile çocuk romanları benzer özelliklere sahiptir diyebiliriz.

“Çocuk romanlarındaki olaylar kavranabilir niteliktedir. Olay örgülerinin karmaşık bir cephesi yoktur. Cümleler genellikle kısa ve konuşma dili ağırlıklıdır. Derin ruh tahlilleri ve uzun tasvirlerle hemen hemen hiç rastlanmaz. Kültürel alışkanlıkların dile dönüşme örnekleri olan benzetme, deyim, atasözü ve günlük konuşma klişeleri bir hayli yer almıştır. Bu yönüyle romanlar, çocuk edebiyatı kapsamına girmeyi hak

etmektedir. Çünkü çocuk edebiyatının halk kültürü ile yakından ilişkisi vardır.” (Sağlık, 2005, s. 246).

Çocuk hikâye ve romanlarında, çocuğa hitap edebilmek için, korunması gereken iki öge *çocuğa görelilik* ve *çocuk gerçekliği*dir. Çocuğa görelilik kavramı, çocuğun düş gücüne, dil düzeyine ve gelişim özelliklerine göre seçilen konular doğrultusunda yalın olma ile ilgili bir kavramdır. Eğer çocuk, kitabı okuduğunda iyice anlıyor ve kitabı okumaktan zevk alabiliyorsa, kitap ilgi duyabileceği konuları işliyors ve karmaşık olay örgülerine sahip değilse, o kitap çocuğa görelilik ilkesini barındırıyor denebilir. Çocuk gerçekliği ise, çocuğun kitapta işlenen konulara, karakterlere ve olaylara bakış açısı ile ilgilidir. Çocukların dünyadaki olaylara, kendilerine ve diğer insanlara olan bakış açılarının yetişkinlerden farklı olduğunun bilincinde olup kitabı ona göre yazmak, çocuk gerçekliğini dikkate almayı başarmak demektir. Örneğin; çocukların empati olgusunu kazanmaları için belli bir gelişime ihtiyaçları vardır. Ve bu gelişim evresine gelmemiş bir çocuktan, kitaptaki kahramanların yerine kendisini koyması ve onu anlaması beklenemez. Bu durumda yazarın hitap ettiği yaş grubunun gelişim sürecini iyi bilmesi ve ona göre olaylar örgüsü yaratması gerekir.

Çocuk gerçekliğini eserlerinde en iyi yansıtan yazarlardan biri olan Nöstlinger, bütün çocukların aileleriyle, kardeşleriyle zaman zaman problemler yaşadığı gerçeklerine de kitaplarında değinir. Bu duruma kitabından şöyle örnek verebiliriz:

“Derken Mini’nin babası banyoya geldi... “Hiç de yamuk püskürtmüyor. Bunu bilerek yaptın!” diye bağırdı Mini’ye. Mini çok alınmıştı. Düşündü ki: İyi bir baba bunu isteyerek yapabileceğini düşünmezdi hemen! İyi bir baba kızına inanırdı. O el düşünüy, acaba sağlam mı diye kontrol etme gereği duymazdı. İyi bir baba bu kadar güvensiz olmazdı! Neyse ki, annesi gerçekten de iyi biriydi. Eşine, “Hayır, bizim Mini böyle bir şey yapmaz! Sakarlık herkesin başına gelebilir.” dedi.” (Nöstlinger, 2006, s. 23-24).

Kitapta Mini karakterinin kayak yapmaya gitmemek için kendini bilerek ıslattığı açıktır, ama yine de bu hilesini babasının çıkarmaya çalışması, Mini için doğru bir davranış değil. Çocukların haksız olsalar dahi, ailelerine sık sık karşı çıktıkları bir gerçektir. Babasının bu tutumu karşısında bir çocuğun hissettiği duygular ve aklından geçen düşünceler verilerek, bir çocuk gerçekliği daha karşımıza çıkıyor. Çocuğa böyle bir yanlış yapmaması ya da yaptığı zaman utanması yönündeki herhangi bir öğüt kitapta verilmiyor. Olaylar çocuk gerçekliği ışığında okuyucuya sunuluyor, hissedilecek duygu ve çıkarılacak fikir okuyucuya bırakılıyor.

“Çocuk romanlarında çocuk gerçekliği açısından dikkat çeken hususlardan biri de, oyundur. Sadece çocukların değil, bütün insanların doğasında oyuna karşı beslenen bir sevgi vardır. Çocuk romanlarında sık sık bahsedilen oyunlar, gençlik romanlarında yerini dansa ve eğlenceye bırakır.” (Sağlık, 2005, s. 246).

Çocuk gerçekliliğini edebiyata taşıyan yazarlardan bir diğeri de, Alman yazar Erich Kästner’dir. Ünlü yazarın *Emil ve Dedektifler*(Kästner, 2016) adlı eseri dünya klasikleri arasına girmiştir. Yazar bu eserinde Emil isimli karakteri, öncelikle ideal bir erkek çocuk figürü olarak gösterip, daha sonra onun bir çocuk olduğunu, çocuğun doğası gereği olan davranışları sergilediği ve gelişen olaylara ancak bir çocuk gözünden bakabildiğini belirtir. Bu noktada Neydim (2000, s. 71) “Ve yazar, Emil’i parası çalındığı noktada kadere ve edilgen bir konuma sokmaz. Emil ağlar, üzülür, ama sonunda kendini toplar ve sorununu çözmenin yollarını arar.” sözleriyle yazarın çocuk gerçekliği ilkesine uygun durumlar yarattığını desteklemiştir. Yine aynı eserde, çocuklara özgü bir yetenek diyebileceğimiz, çocukların kolay uyum sağlamasından da bahsedilmiştir.

1.5. Çocuk ve Kitap

Çocuk gelişiminde, çocuk kitapları önemli rol oynar. Çocuğun bilişsel, dilsel, toplumsal ve kişisel gelişimine katkılar sağlayan nitelikli kitaplar, çocuklarda okumaya, öğrenmeye dayalı bir isteğin oluşmasına yardımcı olur. Okuma isteğinin okuma alışkanlığına dönüşebilmesi için başta kitap yazarlarına, ebeveynlere ve öğretmenlere büyük sorumluluklar düşer. Kitapların, çocuğun gelişim sürecinde olumlu etkiler yaratabilmesi için konuşma ve dinleme isteği uyandırması, eğlendirici, düşündürücü, bellekte kalıcı özellikler taşıması gerekir.

Çocukların kitap ile tanışma hikâyesinde, ilk olarak resimli kitaplar vardır. Resimli kitaplar, içerisindeki büyük, renkli ve eğlenceli resimleri çocukların algısına sunarak, bilişsel gelişimini destekler. İlk yıllarda amaçlanan, kitabın çocuğun ilgi alanına sokulmasıdır. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun dili doğru kullanma, kendisini ifade edebilme, betimleme yapabilme becerilerini geliştirir, bakış açısını zenginleştirir. Merak duygusu son derece baskın olan çocuk, karşılaşacağı yazınsal ürünlerle yeni nesneleri, yeni insanları, yeni bakış açılarını tanır, gördüklerini, dinlediklerini, okuduklarını yorumlamaya çalışır.

“Resimlerin anlatımda egemen olduğu kitaplar, çocukların görsel algılarının gelişmesi için ilk önemli uyaranlardır. Çocuklara çizginin ve rengin anlatım olanaklarıyla yakın çevresi tanıtılır. Çocuklar kitaplardaki resimlere bakarak nesne ve varlıkların görsel niteliklerini tanır, onları adlandırmaya başlar. Kitaplarda, sözcüklerle de desteklenen çeşitli yaşam durumları hem görsel hem de dilsel bir eğitim sürecinin temel araçları olur. Çocuğun çevresindeki yetişkinler tarafından yapılan amaca uygun okumalarla, kitap çocuğun yaşam alanına girer. Resimleriyle, dilsel kurgularıyla, tasarımıyla çocuğun ilgisini çeken, çocukla yaşamı arasında bağ kuran, onu eğlendiren kitaplar, ilk yıllardan başlayarak çocuklar için yeni yaşantılar edinebilecekleri doğal öğrenme ortamları yaratır.” (Sever vd., 2007, s. 3).

“1 yaşından başlayarak çocuklar, sanatçılar tarafından çocuğa göre olan, çocuğun ilgi ve gereksinimlerine göre hazırlanmış kitaplarla buluşturulmalıdır. Bu buluşmada önce sesli, özel biçimli, çocuğun el yapısına uygun küçük kitaplar çocukların yaşam alanına bir oyuncak gibi katılmalıdır. Yalın çizgilerle çocuklara nesne ve varlıkların görsel kimliklerini, özelliklerini tanıtmayı amaçlayan, onların sorma-bilme, öğrenme ve eğlenme gereksinimlerini yanıtlayan kitaplarla, yaşamın ilk yıllarında çocuk kitap etkileşimi kurulmalıdır.” (Sever, 2014, s. 61).

Çocuğa görelik ilkesine göre yazılmış çocuk kitapları, çocukların dört dil becerisini geliştirir; düş kurmaları konusunda onları teşvik eder; yeni çevreler tanımasına olanak tanır; yaşadığı sorunlara çözümler bulabilmesini ve okurken güzel zaman geçirmesini sağlar.

1.5.1. Yaşa Göre Kitap Seçimi

0– 3 yaş:

Kitaba ilgi, ilk olarak bu dönemde başlar. Basit olaylar aslına uygun resimlerle işlenir. Daha çok bu dönemde kitaplar, çocukların duyuş gelişimlerine ve oyun gereksinimlerine katkı sağlar.

Bir buçuk yaş döneminde dil gelişimi hızlanır. Bu dönemde çocuklar, şarkılar, küçük tekerlemeler ve şiirlere merak duyar. Çocuklar iki yaşına geldiklerinde, kitaplardaki resimlerin neler olduğunu merak ederler. Üç yaşlarında ise kelime hazinesi biraz daha gelişir ve okunan kitaplarında bildiği konular işleniyorsa, bunları can kulağıyla dinler.

“2-3 yaşlarındaki çocuklar, oyuncağı gibi rahatlıkla taşıyabileceğı, sayfalarını kolayca çevirebileceğı; renk, çizgi ve tasarım özellikleriyle nesne ve varlıkları tanıyabileceğı kitaplarla tanıştırılmalıdır. Bu yaşlarda çocukların hem dilsel becerilerinde hem de gözlemlleme, sınıflandırma, karşılaştırma gibi bilişsel yeteneklerinde hızlı bir gelişim görülür.” (Sever vd., 2007, s. 3).

O halde, çocuğu bu ilk yaşlardan itibaren kitapla tanıştırmak, onu ilerde iyi bir okur yapmak için atılacak ilk adımdır.

4-6 Yaş:

Bu yaş dönemi için yazılan kitaplar, regarenkdir ve kitaplarda çok resim vardır. Sayfalarda kısa kısa cümleler vardır. Bu cümlelerle resimler birbiri ile örtüşmelidir. İfadeler yalın ve açıktır. Çocuğun kelime haznesini geliştiren, hayal dünyasının zenginleşmesine katkı sağlayan ve onun gerçekliğini yansıtan özellikte olmalıdır.

“Çocuklar, 3-6 yaş evresinde, duygu ve düşünce yetilerini harekete geçirerek değişik türlerdeki kitaplarla karşılaştırılmalıdır. Yetişkinler resimli masal, şiir, anlatı türlerinin nitelikli örneklerini çocuklara okumalı; onların sürekli çeşitlenen beklenti ve istekleri, ilkelere uygun okuma çalışmalarıyla yanıtlanmalıdır.” (Sever vd. 2007, s. 5).

7 – 8 yaş:

“Okul döneminin başladığı yıllardır. Çocuk okuma yazmayı öğrendikten sonra, kitapla arasında köprü kuracak yetişkinlere ihtiyaç duymaz. Okul çağı çocukları, kitapla birebir ilişki kurabilir; kitabın eğlendirici olmaktan öte bilgilendirici işlevini fark edebilir. Önceleri serüvene dayalı olayları anlatan öyküleri zevkle okurken, zaman içinde gerçekçi öykülere yönelirler. Bu dönemde çocuklar, basit halk masalları, gerçek ya da hayal üstüne kurulu doęa kitapları kişilik verilmiş makinelerle ait öyküler, başka uluslardan çocukları konu alan metinlerden ve basit şiirlerden zevk alırlar.” (Akbaýır ve şahin, 2005, s. 193).

9 – 12 yaş:

“Bu yaşlarda çocuklar meydana gelen olayları daha mantıklı bir şekilde kavrarlar. Bu grup çocuklar sorgulayıcı özellikleri sebebiyle bilimsel araştırma sonuçlarını öğrenerek çevreyi algılamaktan hoşlanırlar. Eleştiri duygusu bu yaş grubundan itibaren gelişir. Tarihi olaylara karşı ilgi duyarlar, koleksiyon yaparlar. Eserlerde, hayal dünyasını geliştirici imgelere ve manevi duyguları besleyici konulara yer verilmelidir.” (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 40).

Kız ve erkekler, kitapları cinsiyelerine göre seçmeye başlarlar. Erkek çocuklarının dikkatini, polisiye, fantastik ve bilim kurgu kitapları çekerken, kızların duygusal içerikli kitaplar dikkatini çeker.

13 – 15 yaş:

“Çocukluktan gençliğe geçişin başladığı yıllardır. İçe dönük olunan bir dönemdir. Çocuk bu dönemde kendine bir model arar. Bu nedenler biyografileri bolca okur. Ayrıca, evcil hayvanlarla ilgili gerçekçi yapıtlar, tarihi romanlar, ince mizah içeren

kitap ve dergilerden zevk alırlar. Anne babalar özellikle bu dönemlerde kitap seçimlerine fazla müdahale etmemelidir. Çünkü çocuk bu yaşlarda, karşı çıkma duygusunu yoğun bir biçimde yaşamaktadır. Ailenin ya da öğretmenin beğenmediği/onaylamadığı kitaplar, çocuğa daha ilginç gelecektir.” (Akbayır ve Şahin, 2005, s. 194).

“Bu dönem çocukları gizlilikten hoşlanırlar, gizlilik içeren roman, film ve öyküleri severler. Okudukları kitaplarda kendilerini görürler. Bu yaşlara hitap eden eserlerde cümleler 7-10 kelimeyi geçmemelidir. Bu eserlerde sade ve yalın bir dil kullanılmalıdır.”(Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 41).

Sonuç olarak çocuk edebiyatı eserlerinin, 1-9 yaş arasındaki çocuklara hitap eden büyük yazılı, yalın anlatımlı, resimli, okuması kolay ve çocuğa dair ifadeler barındıran eserler olduğunu söyleyebiliriz. Çalışmada açıklananlara göre, belli yaş aralıklarındaki çocukların farklı anlama ve algılama özelliklerine sahip oldukları bellidir.

1.5.2. Çocuk Kitabı Nasıl Değerlendirilir?

Bir eser içerik ve biçim özellikleri açısından birbirini tamamlamadıkça, o eserin nitelikli olduğu söylenemez. Biçimi de içeriği de güzel olmayan bir kitap, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmak şöyle dursun, çocuğun okumadan soğumasına bile neden olabilir. Bu nedenle çocuğa sunulan kitaplar, her yönüyle iyi değerlendirilmelidir.

1.5.2.1. İçerik Açısından

Bir çocuk kitabını içerik açısından değerlendirirken, konusu ile dil ve anlatımı üzerinde durabiliriz.

Kitabın Konusu: Çocuk kitaplarında yazarlar, çeşitli olay ve durumlardan yararlanarak aile ilişkileri, başarı, dostluk, yardımlaşma, kıskançlık, sevgi, özlem vb. konuları sıkça işlerler. Sanatçıların hayal güçlerini kullanarak yazdıkları şeyler, çocukların gelişim özellikleri ve gereksinimlerine uygun olmalıdır. Çünkü kurgulanan olayın niteliği, çocuğun metni istekle okumasında önemli bir etkindir. Bu nedenle, çocuk kitaplarında, kurgulanan olayın, çocukların metni okurken heyecan duyabileceği, zevk alabileceği, onu meraklandırıcı özellikler taşıması gerekir. Çocuğa görelilik ilkesine aykırı olarak kurgulanmış olaylar, çocuğu sıkabilir ve onu kitap okuma isteğinden uzaklaştırabilir.

Yazarın ele aldığı olaylar, çocukları eğlendirip güldürebilmelidir. Bir ana fikir ve temaya sahip olmalıdır. İşlenen konu, yazar tarafından kurgulanarak çocuk gerçekliğine uygun bir niteliğe dönüştürülmelidir. Kendi içinde tutarlı, çocuğa olumlu değerler kazandırabilen konular seçilmelidir. Çocuklara neler yapmaları ve yapmamalarını söylemek yerine, her ikisinin de sonuçlarından bahsederek, onlara doğru olanı seçebilme fırsatı verilmelidir. İşlenen karakterlerin gerçekçi ve inandırıcı olması gerekir.

“Çocuk kitaplarındaki ele alınan konuların niteliğini sınayabilmek için aşağıdaki sorulardan yararlanılabilir:

- Ele alınan konu, çocuğun ilgi ve gereksinimlerine uygun mu?
- Kurgulanan çatışmalar, çocuğun anlamlandırabileceği özellikte mi?
- Kurgulanan olaydaki merak ögesi, çocukta okuma isteği uyandırabilecek özellikte mi? ” (Sever vd. 2007, s. 50-51).

Dil ve Anlatımı: Hedef kitlesi çocuk olan her türlü çocuk edebiyatı ürününde, çocuk dili yakalanmalıdır. Yaşa göre kitap seçimi başlığı altında açıklanan bölümler, sadece ebeveynlerin ya da öğretmenlerin çocuklara kitap önerirken dikkat etmeleri gereken unsurlar değil, kitap yazarının da kitabını yazarken fazlasıyla dikkat etmesi gereken unsurlardır. Yazar, hitap ettiği yaş grubu çocuklarını, onların gelişim evrelerini, kelime haznelerini ve hayal dünyalarını çok iyi bilmelidir ki, tam da onlara hitap edebilecek, okurken onları sıkmayacak, eğlendirici kitaplar ortaya koyabilsin. Bütün kitapların dil ve anlatımı ile ilgili olması gereken ortak özelliklerinden en önemlileri, kitabın dilinin yalın ve anlatımının içten olmasıdır.

Çocuk edebiyatı eserlerindeki dil ve anlatımın niteliğini sınayabilmek için, çocuk kitaplarındaki anlatımların az ve sade cümlelerle sağlanıp sağlanmadığı, çocukların gelişim özelliklerine uygun Türkçe ifadelerin kullanımına ne ölçüde dikkat edildiği, cümleler Türkçe yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat edilerek kurulup kurulmadığı soruları sorulabilir.

1.5.2.2. Biçim Açısından

Çocuk kitapları, kitapların boyutları, kâğıdı, kapak ve cilt durumu, sayfa düzeni ve resimleri incelenerek biçim açısından değerlendirilebilir.

Boyut:

“İlk çocukluk olarak da adlandırılan 2-6 yaş döneminde, çocuklar değişik boyutlardaki kitaplarla karşılaştırılmalıdır. İlk yıllarda çocuğun bir oyuncu gibi dilediği yere taşıyabileceği hacim ve ağırlıkta olan, el ve göz yapısına uygun küçük kitaplar, gittikçe özel biçimli değişik boyutlardaki kitaplarla da desteklenmelidir. Önemli olan, çocuğun hızla değişen ilgi ve gereksinimlerine farklı boyutlardaki kitaplarla yanıt verebilmek; onların kitaba yönelik ilgilerini sürekli kılabilmesidir.” (Sever vd. 2007, s. 41).

“Kitabın boyu çocuğun yaş düzeyine göre farklılık göstermektedir. Emekleme döneminde ellerin gücü ve görüş açısı büyük boy kitabı tutmasına uygun olmadığından, küçük boy, hafif, sağlam ve yırtılmaya dayanıklı kitaplar tercih edilmelidir. İleriki yaşlarda kitabın boyutları da büyüme göstermekte ancak ilkokul dönemi başladıktan sonra normal boyutlara ulaşarak, yetişkinlerin okuduğu kitap boyutlarına gelmektedir.” (Güleç ve Geçgel, 2015, s. 199).

Kâğıt:

“Kitabın fiziki yapısı öğrenciyi ilk karşılayan önemli bir unsurdur. Bu karşılaşma ne kadar sıcak ve bilinçli olursa, öğrencinin kitaba olan ilgisi bir o kadar artacaktır. Çocuk kitaplarında yanlış kâğıt kullanımı, bilginin çocuğa ulaşmasını zorlaştırır. Kalın ve çok sayfalı kitaplarda beyaz kâğıt, siyah renkli yazıyla olan zıtlığı artıracağından uzun süreli okuma sürecinde öğrenciyi rahatsız edecektir.” (Koyuncu ve Kaptan, 2005, s. 260).

“Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıt, mat ve dayanıklı olmalıdır. Sayfalarda, resimlerin ve yazıların üst üste binerek birbirine karışması, renklerin dağılması, harflerin iyi okunamaması, çocuğun kitaba duyduğu saygıyı da olumsuz biçimde etkilemektedir. Kitaplarda, kolay kırılmayan, yıpranmayan, göz sağlığı açısından uygun olan birinci ya da ikinci hamur kâğıtların kullanılması gerekir.” (Sever vd. 2007, s. 57).

Kapak - Cilt: İster çocuk için ister yetişkinler için yazılmış olsun, yazınsal bir üründeki kapak oldukça dikkat çekici ve o kitabı okumaya cezp edici olmalıdır. Kapak resminde kullanılan renkler, çocuğun renkli dünyasına hitap etmelidir.

Ancak bazen, yayıncılar tarafından, içerik ve biçim olarak kötü olan bir kitap etkileyici bir kapakla, kimi zaman da tam tersi olarak okuyucuya sunulabilir. Bu nedenle diğer özellikler için de geçerli olarak, tek bir özelliğe yani kitabın sadece kapağına bakarak kitabı değerlendirmek doğru olmaz.

Sayfa Düzeni:

“Çocuk kitabında yer alan yazı, resim, rakam, fotoğraf, karikatür gibi öğeler sayfa düzenini oluşturan temel bileşenlerdir. Bu bileşenler arasında yaratılan uyum, oluşturulan bütünsellik bir kitabın sayfa düzeninin niteliğini belirler. Sayfa düzeninin estetik özelliği, sayfanın izlenme ve okunma rahatlığı yaratmasıyla

ilgilidir. Resim-metin ve sayfa kenarlarındaki boşlukların bir bütünün parçaları olarak göze hoş gelen bir uyum yaratması, kitabın çocuk tarafından okunma izlenme etkisini de artırmaktadır. Öte yandan, estetik bir sayfa düzeni, birçok öğeden oluşan uyumlu bir bütünü örnekendirerek çocukta güzele ilişkin bir duyarlılık geliştirebilir. Bu nedenle, okulöncesinden başlayarak çocuklar grafik sanatçılarının sayfa tasarımında sorumluluk üstlendiği kitaplarla buluşturulmalıdır. Bu buluşma, çocuklara sanat eğitimi süreçleri için doğal öğrenme ortamları yaratacaktır.” (Sever vd. 2007, s. 45).

“Her iki sayfanın birden aynı resim için kullanılması bazı problemleri ortaya çıkarır. Resimlerin her iki tarafa uygun olarak yerleştirilmesi gerekir. Ciltleme yapılırken resimlerin kaybolmamasına dikkat edilmelidir.” (Güleç ve Geçgel, 2015, s. 25).

“Çocuk kitaplarındaki sayfa düzeninin niteliğini sınavabilmek için; Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturuyor mu? , Sayfa düzeninde, sayfa kenarlarındaki boşluklar okuma-izleme rahatlığı yaratıyor mu? , Kitabın tümü, sayfalarda hoş giden, çocukların güzele duyarlılığını artıran görsel bir etki sağlıyor mu? soruları sorulabilir.” (Sever vd. 2007, s. 46).

Resimler:

“Metnin sayfada yer alan paragrafında birkaç farklı mekân ve konudan söz edilebilir. Burada en can alıcı nokta, metnin en zengin kısımlarını öne çıkarıp resimlemektir. Metnin güçlü, hareketli kısmını resme yansıtmak gerek. Bu durumda sahneyi de devinen biçimde tasarlamak anlatımı güçlendirir.” (Deliorman, 2014, s. 68).

“Çocuğun, resimli kitaplarla etkileşimi, biryandan işitme ya da okuma becerisinin, diğer yandan da görme duyusunun anlama sürecine etkin olarak katılmasını sağlar. 2-3 yaşındaki çocukların kitaplarındaki resimler, çocukların görsel eğitiminin ilk önemli uyarınlardır. Resimlerin, görme duyusunu etkilemesi, çocuğun ilgisini uyandıracak yalın özellikler taşıması gerekir. Çocuklar, 3-4 yaşından başlayarak üçte ikilik resim oranının, üçte birlik yazı oranıyla desteklendiği kitaplarla buluşturulmalıdır. Bu kitaplardaki resimler, yazılı metnin kurmaca dünyasını renk ve çizgilerle bütünlemeli; çocuklar, dilsel ve görsel uyarınlara kılavuzluğunda düşsel yolculuklara çıkarılmalıdır. Bu yaşlarda, çocukların öykünebileceği nitelikteki resimler, onları resim yapmaya, çizgi ve renklerle kendilerini anlatmaya isteklendirmelidir. 5-6 yaşlarındaki çocuklar, kitaplarındaki resimlere bakarak kendilerince öyküler, masallar uydurabilmelidir. Resimler, metne görsel yorum katan, çocukların düş ve düşünce güçlerini uyaran özellikleriyle, onların yaşamı, insanı ve kendilerini anlamalarına katkı sağlamalıdır. Çocuk kitaplarındaki resimlerden beklenen en önemli işlev, yazılı metne görsel öğelerle yeni anlamlar katmasıdır. Sanatçılar tarafından yapılmış resimlerle, kitaplarda görsel bir metin yaratılır. Bu metin, dilsel kurguya koşturarak çocuğu bazen düşündürür, bazen güldürür, bazen de hüznendirir. Çocukların düş güçlerini uyarak duygu eğitimlerine; düşünce güçlerini uyarak da kavramsal birikimlerini kullanmalarına olanak sağlar.” (Sever vd. 2007, s. 48-49).

“Kitap resmi çizim aşamasında dikkat edilmesi gereken özelliklerden bazıları şunlardır:

- *Kitap açıldığında sayfaları bu ayırım noktasına gelecek alan kayba uğrar. Sayfalarımızın bu alanlarına gelecek nesnelere dikkat etmek gerekebilir.*
- *Metne gereken boşluklar ve rahat okunması, ayırt edilmesi için uygun bir alan sağlanmalı.*
- *Resim sayfada dengede durmalı. Metin alanına göre resimler ne büyük, ne küçük, ne de taşmış olmalı.*
- *Sahneler kitabın bitmiş halinin çizimleri olmalı, sonradan sadece ufak tefek eklemeler yapılmalı. Yazara ve yayınevine kitabın tamamına dair gereken izleme şansı vermeli.*
- *Mantık hatalarını önceden hesaplamalı. Örneğin; aynı mekânda geçen sahnelerde aynı nesneler kullanılmalı, karakterlerin kıyafetlerinde mevsimlik giysi farkları olmamalı.*
- *Tarihi dönemleri temsil eden karakterler ve ortam yaratılmışsa, dönemin gerektirdiği özellikler, mekânlar, giysiler vb. durumlar göz önünde bulundurulmalı.” (Deliorman, 2014, s. 68).*

BÖLÜM 2: ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇEVİRİ

Çocuk edebiyatı çevirileri, “çocuğa görelilik” ilkesiyle 18. yüzyılın sonunda ortaya çıkmıştır. Yabancı dilde olan orijinal metindeki gerçek ifadeler, çevirilerde öncelikli olarak verilmezken, eğitici ve ahlaki açılar düşünülerek düzenlenip, hedef dil okuyucusuna sunulmuştur. Toplumun genel olarak içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar, orijinal metnin çocuk edebiyatı çevirisi için içerik ve tarz olarak pek uygun olmamasına sebep olmuştur.

“Çocuk edebiyatı ve yetişkin edebiyatı arasında belli bir ayrım olup olmadığı konusu son yıllarda çocuk edebiyatı bilim adamları tarafından tartışılmaya başlanmıştır. Bu konu ile ilgili Levy, çocuk edebiyatı çevirilerinde çevirmenin, çocuklar için çevirisini daha kolay ve anlaşılır bir dilde yazmaya zorunlu olduğunu söyler. Koller ise çocuk edebiyatı çevirisini, edebiyat çevirisinin özel bir şekli olarak tanımlamaktadır.” (Rieken-Gerwing, 1995, s. 83-84).

Çocuk edebiyatına çocuk edebiyatı özelliği kazandıran, okuyucu kitlesinin çocuklar olması değildir, kitabı büyükler de okuyabilir. Çocuk edebiyatına özelliğini kazandıran ve çocuk edebiyatını diğer edebi türlerden ayıran nitelik, çocuğun kendine özgü dünyasını aktarmasıdır. Bunun için çocuğu anlamak ve onunla birlikte ortak bir şeyler yaşamak ön şarttır. Çocuğu ne kadar çok dinler ve ona kendini iyi ifade etmesi için, ona ne kadar çok fırsat tanırsak, onu o kadar iyi tanıyabiliriz. Yazar, çocuğa ve dünyasına yönelik eserleri, ancak çocuğun penceresinden bakarak çocuk gerçeğini anladığında ortaya çıkarmaya başlar.

2.1. Çocuk Edebiyatına Tarihsel Bakış

“Çocuk edebiyatı kavramını açıklayabilmek için, bu söz öbeğini meydana getiren çocuk ve edebiyat kavramlarının anlamlarına bakmak gerekir. Türkçe sözlükte çocuk, bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan; edebiyat ise, olay, düşünce, duygu ve imajların dil aracılığı ile biçimlendirilmesi sanatı olarak tanımlanmaktadır. Tamlamayı oluşturan sözcüklerden de anlaşılacağı üzere, “çocuk edebiyatı” deyimiyle, 2-14 yaşları arasındaki kimselerin ihtiyacını karşılayan bir edebiyat alanı anlatılmak istenmektedir.” (Güleç ve Geçgel, 2015, s. 3).

2.1.1. Türk Çocuk Edebiyatı Kısa Tarihi

Sözlü eserler Türk ve Dünya Edebiyatında ilk ve en yaygın olan ürünlerdir. Masallar, şiirler, ninniler, destanlar ve tekerlemeler sözlü eserler arasındadır.

“Osmanlı döneminde çocuk, giysileri ve yaşama katılışıyla yetişkinlerden farklı bir konumda değildir. Çocuk, yedi yaşla birlikte yetişkinler dünyasına katılmaktadır. Bu durum, Tanzimat dönemine kadar devam eden bir süreçte pek fazla bir değişime uğramaz. Ancak, batılılaşma çabalarının başladığı Tanzimat döneminde çocuğa dönük bakış açıları da bu anlayış doğrultusunda değişmeye başlar.” (Neydim, 2000a, s. 37).

Değişen bu bakış açısı, birçok alanı etkilediği gibi çocuklara yönelik yayınların gelişerek artmasını da sağlamıştır. Şinasi, Ahmet Mithat Efendi, Recaizade Mahmut Ekrem, Muallim Naci gibi Tanzimat yazarları, Fransızcadan dilimize yaptıkları hikâye ve fabl çevirileriyle ve fabl türünde yazdıkları şiirlerle çocuk edebiyatına büyük ölçüde katkıda bulunmuşlardır. Ahmet Mithat Efendi (1884-1912)’nin *Kıssadan Hisse* (1871) ve *Hace-i evvel* (1871) gibi kitapları, çocuk edebiyatının ilk eserleri arasında yer alır.

“Cumhuriyetin ilanından sonra çocuk edebiyatı alanında gelişim ve değişimlerin yaşandığı görülür. 1928’de yürürlüğe giren harf devrimiyle birlikte yayıncılığın önem kazanması da bu değişimi hızlandıran etkidir. Bu dönemde, yetişkin kitaplarından yararlanan Türk çocuklarının en çok okuduğu yazarlar arasında, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Falih Rıfkı Atay ve Halide Edip Adıvar gibi yazarlar gelir. Çocuklar için yazan yazarlar arasında ise Abdullah Ziya Kozanoğlu, Mahmut Yesari, Nimet Rakım Çalapala, Huriye Öniz, İskender Fahrettin Sertelli, Nihal Adsız, Cemal Erten, Cahit Uçuk gibi yazarlar sayılabilir.” (Gültekin, 1996, s. 85).

“90’lı yıllardaki çocuk edebiyatımıza baktığımızda, Türk çocuk edebiyatında didaktik bakış açısının çok fazla değişmediğini görüyoruz. Bu eserlerde buyurgan bir biçimde idealize figürler sunulmakta, ancak bu durum günümüzdeki çocuk gerçekliğiyle uyumamaktadır. Bu durumda çocuğa, kendi figürünü özgürce ancak bilinçli bir biçimde seçebileceği, onun gerçekliğine dönük ve eşitliğini kabul eden eserlerin sunulması gerekmektedir. İşte bu boşluk yine çeviri yoluyla doldurulmaya çalışılmaktadır.” (Neydim, 2000, s. 73)

2.1.2. Alman Çocuk Edebiyatı’na Tarihsel Bakış

Dünya üzerinde var olan toplumların fertleri, o toplumun ninnileri, masalları, destanları, türküleri ve efsaneleriyle büyümüştür. Ağızdan ağza aktarılan bu sözlü edebiyat ürünleri, matbaanın icadıyla yeni nesillere de aktarılabilecek yazılı edebiyat ürünlerine dönüşmüştür.

16. yüzyılda gerçekleşen reform hareketi, Almanya’da tüm alanları etkilediği gibi, çocuk edebiyatını da etkilemiştir. Böylece çocuklara yönelik yapıtlarda öğretici ve dinsel ilkeler öne çıkmıştır. Çocuğa edebiyatta da önemli bir yer verilmemesi, çocuğa hak ettiği önemin verilmemesinden ileri gelmekteydi. Çocuk, edebiyatta önem vermeye değmeyen bir şey durumundaydı. Ancak Aydınlanma Çağı ile birlikte bu düşünce değişmeye

başlamıştır. Aydınlanma dönemiyle çocuk, özgür bir kişilik olarak algılandı ve edebiyatta da önem kazanabildi. Batı ülkelerinde, çocuk edebiyatında görülen tarihsel gelişmelerin en önemli başlangıç noktası olarak 18. Yüzyıl görülür. Bu tarihten günümüze kadar tarihsel gelişimler, çocuk edebiyatında da gelişmeler yaşanmasını sağlamıştır. Modern toplumun çocuk edebiyatına bakışındaki değişimler, en fazla bu dönemde aydınlanmacı Rousseau öncülüğünde yaşanmıştır. O güne kadar, çocuğa yönelik edebiyat doğrudan bazı değerleri çocuğa doğrudan aşlamak amacını taşımaktaydı. Bu nedenle Rousseau'nun çocuğa bakışı, "çocuğun keşfi" olarak nitelenmiştir. Bu yaklaşımda çocuk, yetişkinden ayrı, özerk bir varlık olarak görülmekte ve yetişkinlerin kavrayamayacağı ayrı bir dünyada yaşadığı düşünülmekteydi. Bu nedenle eğitim amaçlı her şeye karşı çıkılıyordu. Yetişkinlerin düşüncelerini çocuklara aktarmanın bir yararı olmadığına inanılıyordu. Bu anlayış ister istemez konu ve yaklaşım açısından çocuk edebiyatına büyük bir sınırlama getiriyordu. Çocuk edebiyatının konusu, çocuğun dünyasıyla sınırlı olmalıydı. Rousseau'nun temellerini attığı bu tutum genel tarihsel gelişim içerisinde hep varlığını hissettirmiştir. Almanya'da ise bu etki esas olarak 20.yüzyılın başlarında görülmüştür.

"Aydınlanmanın akılcılığına bir tepki olarak doğan romantizm akımı ise tüm Avrupa'yı etkisi altına alır. Alman edebiyatında romantizm, belli bir devirdir ve 18. yüzyılın son yılları ile 19. yüzyılın ilk otuz yılını kapsar. Romantizmin felsefesi olan duygu yoğunluğu, hayalcilik, uzaklara özlem gibi temalar çocuk kitaplarında da işlenir. Dönemde eski halk kaynaklarına yönelme ve ulusal kültüre yeniden sahip çıkma gibi bir tavır izlendiğinden, çocuklara yönelik eserlerde de masallara, halk şarkıları ve şiirlerine bir yönelim söz konusu olur." (Aytaç, 1992, s. 215). *"Masalları yeniden derleyip toplayarak onların kaybolup gitmesinin önüne geçen yazarlar, çocuk edebiyatına önemli hazineler bırakmıştır. Adlarını masallarıyla duyuran Grimm Kardeşler tüm Almanya'yı dolaşarak derledikleri halk masallarını, çocuklar için dizi şeklinde yayımlamışlardır."* (Sucu Polat, 2012, s. 12).

"20. yüzyılın başından Hitler dönemine kadar, Almanya'da toplum eleştirisi içeren çocuk edebiyatı sürmüştür. Bu dönemin en önde gelen yazarı Erich Kästner'in romanları Emil ve Dedektifler (1928), Noktacık ile Anton (1931) ve Uçan Sınıf (1933) bu edebiyatın ürünleridir. Çocuğun dünyasının evrenselleşmesiyle ve yetişkinlerin dünyasından toplumsal olarak ayrılmasıyla birlikte Rousseau'nun düşüncesi, yeniden güncellik kazanmış ve ilk gerçek anlamda özerk çocuk dünyası içinde bir çocuk edebiyatı toplumsal anlamda oluşmuştur. 1950 ile 60'lı yıllarda Alman çocuk edebiyatı içinde çocuk özerkliğini izleyen çok sayıda başarılı yazar ve ürün ortaya çıkmıştır, bunlardan bazıları klasik nitelik kazanmıştır. Bu yazarlar arasında en önemlileri James Krüss, Otfried Preußler ve Michael Ende' dir. Bu gelişmeler sonunda Alman çocuk edebiyatı otoriter özelliklerden büyük ölçüde arınmıştır ve edebiyatta çocuklara belli değerler empoze edilmesi gerektiği düşüncesinden vazgeçilmeye başlanmıştır. Bu konuda öncülük yapan yazarların

başında Peter Härtling ve Christine Nöstlinger gelmektedir.” (Atayman, Dilidüzgün ve Kurultay, 1993, s. 8).

2.2. Çeviri Çocuk Edebiyatı’nda Tarihsel Süreç

“Yeniden düzenleme anlamına gelen Tanzimat, 1839 yılında başlattığı reformlarla Osmanlı tarihinde büyük bir çığır açmıştır. Tanzimat Döneminin başlamasıyla, birçok alanda olduğu gibi çeviri alanında da gelişmeler yaşanmıştır. Batının yenilikçi düşünceleri çeviri yoluyla aktarılabilirdiğinden bu alanda yapılan çalışmalara hız verilmiştir. Bu döneme kadar çocuk edebiyatı, sözlü edebiyata(masallara, destanlara) dayanmaktadır ve bu alanda oluşan boşluk da çeviri çocuk edebiyatıyla doldurulmaya çalışılmıştır. Daniel Defoe’nin 1719 yılında yayınlanan Robinson Cruseou isimli romanı, bizde Ahmet Lütfi’nin çevirisiyle “Hikâye-i Robinson” ismiyle 1864 yılında yayınlanmıştır. Jonathan Swift’in 1726’da yayınlanan “Gulliver” isimli romanı ise Mahmut Nedim Efendi tarafından çevrilmiştir ve “Gulliver Nam Müellifin Seyahatnamesi” adıyla yayınlanmıştır. Çeviri çocuk edebiyatı, bu iki kitabın çevrilmesiyle başlar.” (Neydim, 2000, s. 45).

Çeviri eserler vermek Tanzimat’tan beri artarak gelişmektedir. Bu dönemden itibaren çeviri eserler, çocuk edebiyatımızın zenginleşmesine, özellikle klasiklerin çevirileri sayesinde büyük bir katkı sağlamaktadır.

“ Aziz Nesin, Ülkü Tamer, Erdal Öz, Erol Toy, Demirtaş Ceyhun, Abbas Cılga, Rıfat Ilgaz, Fakir Baykurt gibi yetişkin edebiyatı yazarları, çocuklar için yazmışlardır. Bu şekilde yerli çocuk edebiyatı oluşturma çabaları ortaya konmuştur. Ancak bütün bunların yanında, dönemi yakalamaya çalışan çocuk kitaplarının da çevrilmeye başladığını görmekteyiz. Yazar bağlamında ele aldığımızda, kitapları çevrilen yazarların, özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası yazarları olduğunu söyleyebiliriz. Bu yazarlar, kendi toplumlarında da değişimin öncüleri olmuş ve edebiyatta çocuk anlayışının değişiminde önemli rol üstlenmişlerdir. Peter Härtling, Christine Nöstlinger, Roald Dahl, Astrid Lindgren, Gossicny Enid Blyton, Erich Kästner, Samet Behrengi, Francesca Simon, Alice Mead, Per Olov Enquist, David Almond, Asa Lind, Michael Ende, Angela Sommer Bodenburg, Max Von Der Grün, Janosch eserleri dilimize çevrilmiş çağdaş yazarlardan bazılarıdır.” (Sever vd. 2007, s. 153-154).

2.3. Çeviri ve Çevirmenlik

Çeviri ile ilgili yapılan bütün tanımlara dayanarak, çeviri olayından kaynak metindeki en iyi eş değerliliği erek metinde yakalamak diye bahsedilebilir. Amaçlanan eşdeğerlilik(äquivalenz), her iki dildeki yapısal ve sözel kullanım alanların karşılaştırılmalarında çevirmenin yeteneği ile kazanılabilir.

Çeviri, kaynak dilden, erek dile çevirmen aracılığı ile geçişle oluşur. Çeviride okuyuculara kaynak metni okuyormuş hissi vermek önemlidir. Kaynak metin ile erek metin arasında bir eşdeğerlilik olması açısından erek dilde verilen metin için, o dilde

güçleştirecek kelimeler seçilmeli, kullanımı olmayan kelimeler seçilmemelidir. Çeviri, kaynak metnin konusundan sapılarak yapılmamalıdır.

Çevirmen ile ilgili olarak ise Hans Hönl şü tanımını yapmıştır: “Çevirmen, anlaşmanın köprü kurucusudur. Çeviri köprüleri, iki farklı kültürü ve dil birliğini birbirine bağlar.” (Kadric, Kaindl ve Kaiser-Cooke, 2005, s. 32)

Çevirmen, çevirisini yaparken şü adımları takip etmelidir:

1. Kaynak metnin tamamını okur ve anlar.
2. Metnin tipini ve içerik yapısını belirler.
3. Çözemediğı bir problemle karşılaştığında düzeltmelere gider.
4. Metni bir kez daha okur.
5. Çeviriye başlar.
6. Bitmiş çeviri metnini okur ve gerekli düzenlemeleri yapar.

Çevirmenin çevirmenlik yetisi ve donanımı olmalı; çevireceğı metni amacına uygun doğrultuda anlamalı ve aktarmalı; konu bilgisine sahip olmalı ve aktaracağı kültürü, hedef kitleyi tanımalıdır. Çevirmen ayrıca metnin türünden sapmamaya dikkat etmelidir. Dilsel anlamda metnin dili neyi gerektiriyorsa öyle çevirmeli, örneğın, teknik bir metin çeviriyorsa terminoloji kullanmalı. Kaynak metnin dil yapısından çok üslubundan sapmamalı ve metnin bağlamına dikkat etmelidir.

Kaynak dilin doğru biçimde analizinin yapılabilmesi, çevirmenin çevireceğı metni çok iyi ve doğru olarak anlayabilmesine bağlıdır. Çevirmen, kaynak metin incelemesini ve yorumlamasını yaptıktan sonra çeviri çalışmasını sözcük, dize ve cümle vb. düzeyinde devam ettirmelidir. Tüm metnin, kelimelerin ve söz öbeklerinin anlamlarını ve fonksiyonlarını bilmek çevirmen için zorunlu şartlardan biridir.

Çevirmen, okuyucunun içinde yaşayabileceğı duygu dünyasını kaynak metinden erek metne aktarabilmelidir. Orijinal metindeki anlamı ve duyguyu değıştirmemelidir. Yani, mümkün olduğunca orijinal metnin aksettirdiğı dünyayı yansıtmaya çalışmalıdır. Metnin erek dilde daha iyi anlaşılması için, değışik biçimlerde anlatım tercih edilebilir.

Çeviri ile ilgili hemen hemen bütün çalışmalarda ortaya çıkan *eşdeğerlilik(equivalenz)* ve *yeterlilik, uygunluk(adequat)* kavramlarından da bahsetmek gerekir. Çeviride

eşdeğerlilik, amaçlanan hedeflerden biridir. Çeviride eşdeğerlilik demek, orijinal metnin erek dilde bütünüyle etkisini göstermesi ve her şeyden önce kolay anlaşılır olmasıdır. Yani, çevirinin sanki orijinal gibi okunabilmesidir. Eşdeğerlilik, uygun kelime seçimi ile ilgilidir. Kaynak dil ile erek dil arasındaki olması gereken bağıntıdır. Yani, her iki dile yöneliktir. Yeterlilik ise, cümle düzeyinde kelime ve dil bilgisel eşdeğerliliği amaçlar. Yeterlilik, kaynak dile yöneliktir.

“Çeviri işlemleri şu soru ile yönetilir ve yönlendirilir: Bir metin, hangi amaçla ve kimin için çevrilmelidir? Bir başka deyişle çeviriye hangi işlev yüklenmiştir? Çeviri işlevinin karışık görüngüsü içinde birçok türde işlevin de birbirinden ayrılması gerekir. Nitekim çevirinin işlevi sorgulanırken öncelikle kaynak metnin işlevinin araştırılması hatalı bir davranış olmaz. Çünkü çevirmen, çeviri ürünündeki işlev değişmezliğini amaçlamışsa, belli türde bir stratejiyi seçmek durumundadır. Metnin işlev değişmezliğini seçtiğinde, çevirmen izleyeceği bütün çeviri yöntemleri ile erek dilde eşdeğer bir metin oluşturmayı amaçlar. Çevirmen, çeviri ürünü için kaynak metninkinden başka bir işlev seçtiğinde, bir aktarıcı olarak yeni stratejilere sarılır. Bu yeni stratejileri seçerken de erek metnin söze dökülmesinde seçtiği dil göstergelerinin yeni işleve her bakımdan uygun düşmesine özen gösterir. Bu noktada çevirinin yeni amacına uygun olarak seçilebilecek birbirinden çok farklı çeviri tipleri devreye girer: sözcüğü sözcüğüne çeviri, sözel çeviri, dilsel çeviri uyarlama vb.” (Reiss, 1988, s. 73-74)

2.4. Edebi Yazılarda Çeviri Bilimsel Bakış

Metin tipleri arasında en fazla uzmanlık gerektiren çeviri türü, yazın metinlerinin(edebi metinlerin) çevirisidir, denebilir. Roman, şiir, hikâye, masal gibi yazın metinlerinde belli başlı kalıplaşmış karşılıkları olan kelimeler, anlamlar, sözdizimlerinden söz etmek zordur. Bilimsel bir metinde karşımıza çıkan bir terimin, her dilde mutlaka kesin bir karşılığı vardır. Ancak, yazın metinlerinde kültürün etkilediği farklı sözcükler, deyimler, atasözlerine direk bir karşılık bulunamayabilir. Eğer kaynak kültürdeki bir durum erek kültürde yok ise, haliyle bu kavram için kullanılan bir kelime de yoktur. Bu durumda yazın metinlerinin çevirmeni için, metnin içerik düzeyindeki kavramsal karşılıklarını yakalamak oldukça zor bir görev olur. Yazın çevirisine yönelik Rolf Klopfer, Friedmar Apel ve Jiri Levy araştırmalar yapmış, yaklaşımlar ileri sürmüşlerdir.

Klopfer genel dilbilimsel bir çeviri kuramının yazın çevirisini bütünüyle kapsayabileceğinden şüpheli olduğu için böyle bir kuramı benimsemezken, Levy dilbilim yöntemlerinin gelecek yıllarda yazın çevirisi sorunlarına da çözümler üretebileceğini savunur.

2.4.1. Dilbilimi Odaklı Edebiyat Çevirisi

60'lı yıllarda ortaya atılan dilbilimi odaklı edebiyat çevirisi yaklaşımı, metinlerin dilsel elementlerden oluştuğu ve bu yüzden de sadece dilbilimi ile ilgili teoriler ve metotlarla hedef dile çevrilebileceği görüşüne dayanır. Dilbilimi odaklı edebiyat çevirisi yaklaşımının en önemli savunucularından birisi Levy' dir.

2.4.1.1. Levy' nin Yaklaşımı

“Levy, Cicero'dan beri bağımlı-özgür, metne bağlı-sanat nitelikli, yabancılaştırıcı-Almancalaştırıcı türünden çift kavramlarla alışlagelmiş çeviri yöntemlerini başlıca iki öbeğe ayırıyor: yanılsamacı(illusionistisch) yöntemler, yanılsamacı olmayan yöntemler. Bunlardan birincisi, çeviri yapıtının okurda bir özgün yapıt okuyormuş yanılsamasını uyandırmasının amaçlandığı durumudur. İkincisi de çevirinin okurda böyle bir yanılsama uyandırmamasına, tersine, özgün değil çeviri bir metin okuduğu bilincinin sürdürülmesine yönelik durumudur. Levy' nin kendi çeviri anlayışı da yanılsamacı, dilbilim yönünden işlevselci, estetik yönünden gerçekçidir. Levy' ye göre yapılması gereken, yapıtın değerlerinin, öğelerinin ve kendine özgü toplumsal işlevsellerinin çeviri okuruna aktarılmasıdır. Önemli olan, çeviri okurunun yaşantısının, özgün yapıt okurunun yaşantısıyla özdeşliği değil, iki okurun da tarihsel kültürel bağlamlarının yapısı içindeki işlevin özdeşliğidir.” (Göktürk, 2002, s. 41).

“Levy' ye göre çeviri sayesinde eserde üç anlayış biçimi oluşur: 1. Yazarın gerçeklik anlayışı, 2. Çevirmenin orijinal metindeki gerçekliği anlayışı, 2. Çeviri okuyucusunun çevirideki gerçekliği anlayışı. Levy, bu üç anlayışın bir biriyle olan ilişkisinin tam anlamıyla çevirinin ana problemini doğurduğunu belirtir. Çeviri çalışmasında yaşanan temel sorun da, kaynak dil ve hedef dilin ile her iki okuyucunun bilinç alanı arasındaki farkı en aza indirme çabasında ortaya çıkar.

Çevirmen, çevirisini üç aşamaya ayırır:

- 1. Metnin filolojik, biçimsel ve bütünsel kavranışı,*
- 2. Metnin doğru yorumlanması,*
- 3. Metnin kaynak dil ve hedef dilin bağlantısını dikkate alarak, orijinal metnin izlerinin erek metne aktarımı.” (Rieken-Gerwing, 1995, s. 57-58).*

2.4.2. Edebiyat Bilimi Odaklı Edebiyat Çevirisi

2.4.2.1. Klopfer ve Apel' in Yaklaşımı

“Edebi metinlerinin çevirmenliği ile edebiyat dışı metinlerin çevirmenliği arasında kesin bir ayrım olduğunu düşünen Klopfer(1967, s. 39), Schleiermacher' i izleyerek, gerçek çevirmenliğin yazın çevirmenliği olduğunu, yazın dışı çevirinin ise dilmaçlık olarak adlandırılabilirliğini savunur.” (Göktürk, 2002, s. 40).

“Kloepfer’ in *Edebiyat Çeviri Teorisi* nin amacı, edebi çeviri nedir sorusuna açıklama getirmektir. Bu çalışmada, Diderot, Hamann, Goethe, Schleiermacher ve Humbolt gibi düşünürlerin 18. ve 19. yüzyıllardaki yapmış oldukları çeviri bilimi alanındaki çalışmaları, Kloepfer’ e büyük katkı sağlamıştır.” (Rieken-Gerwing, 1995, s. 59).

“Bütün bu çalışmalar sonucunda saptanmış olan belli başlı çeviri yöntemleri, Tanrı dilinin insan diline çevirisi, sözcüğü sözcüğüne çeviri, özgür çeviri, sadık çeviri olmak üzere dört yöntemdir. Kloepfer’ e göre, yazın çevirisi için benimsenebilecek yöntem ise, Schleiermacher’ in kendi anadiline yapılabilecek çeviriler için saptadığı yabancılaştırma, Almancalaştırma tutumlarının bir orta yolu olan dördüncü yöntemdir. Bu tür çeviride çevirmen, yalnız kaynak metne ya da yalnız çeviri okurunun beklentilerine bağlı kalmak gibi tek doğruya saplanmaz, bu iki etkeni de yerine göre sürekli göz önünde tutar. Çeviri metin, kaynak metnin dil ile kültür dünyasını gereken ölçüde yankılandırmalıdır. Kloepfer’ e göre, çevirmen bir dilsel yapıtı yabancı bir dilde yeterli bir biçimde yeniden kurmaya yönelirken, yabancı olanın da elden geldiğince anlaşılmasını sağlamalıdır. Yalnız bu hiçbir zaman yazın çevirisinde, yabancı bir metindeki simgesel belirsizliklerin çevirmence yorumlanarak aktarılması anlamına gelmez. Kloepfer, yazın çevirisinin tanımını şöyle oluşturur: “Çeviri, yaratarak yazmaktır-ama gelişigüzel anlamda olanı yeniden yazmak ya da aktarmak değil, yazarlığın yazarlığıdır.” (Göktürk, 2002, s. 40).

Kloepfer’ in yaklaşımından edebiyat çevirisinin, orijinal metinle aynı olamayacağı düşüncesi açıktır. Apel’ in de, Kloepfer gibi dilbilimi odaklı çeviri yaklaşımından uzak durduğu, açıkça bellidir. Diğer edebiyat bilimi odaklı yaklaşımlardan farklı olarak Apel, edebiyat çevirisi problemlerinin sadece yorum analizi ile çözülemeyeceği tezini savunur.

2.4.3. Skopos Kuramı

Yunanca bir kelime olan *skopos*, “amaç, gaye, hedef” anlamına gelir. Skopos kuramı, çevirinin bir eylem olduğu ve her eylemin de bir amacı olduğu düşüncesine dayanarak Hans Vermeer tarafından ortaya atılmıştır. Çevirinin *işlevi* de skopos bağlamında çok önemli olan diğer etmendir. Kişi amacı doğrultusunda kullandığı yöntemlerle işlevi yerine getirmek için eylemlerde bulunur. Bunu bir örnekle açıklayabiliriz. Örneğin, işe alınma amacı(skoposu) olan bir kişi iş görüşmesine gitmeden önce, kendisini yeterince iyi ifade edebilmek ve işvereni ikna edebilmek için konuşma hazırlar ve ciddi görünmesini sağlayacak kıyafetler seçer. Asıl amacı işe alınmak olan kişi, iş için yeterli görünme işlevini sağlayabilmek için çeşitli yöntemler kullanır. Burada iş başvuru için gelenlerin amaçları aynı ancak, etrafındaki kişilerin bu konudaki deneyimlerin ve bu konu ile ilgili yazılanlar ve tavsiyelerin, yani dış koşulların etkilediği yöntemler farklıdır, yöntemler de bu yüzden kişiden kişiye göre değişir. Kişinin yan amaçları da ciddi

görünmek ve iş için yeterli olduğuna işvereni ikna etmektir. Çeviri eylemi de bir bakıma bu örnekteki gibidir. Çevirideki asıl amaç, hedef dil okuru tarafından anlaşılması işlevini görecek şekilde, kaynak metindeki etkiyi ve anlamı erek metne taşımaktır. Çevirideki skopos da, uygulanacak stratejileri belirler. Çevirmen de çeviride yan amaçlara sahip olabilir. Her okurun bir alıcı olduğunu, çevirmenin de kaynak metnin okuru olduğu ve onun da alıcı olduğunu belirtmek gerekir. Her okur metni okuduğunda onu kendince yorumlar ve çevirmenin de bir yorumcu olduğunu düşünürsek, çevirideki yan amaçlarını şekillendiren şeylerin varlığını kanıtlamak için çevirmenin etkilendiği şeylerden bahsetmek gerekir. “Çevirmen de bir alıcıdır” düşüncesini dolaylı olarak destekleyen Vermeer(2008, s. 18-19)’e göre,

“Anlam, metnin alınıldığı(okunduğu ya da dinlenildiği) koşulla; örneğin alımlama sırasındaki hava durumu, metnin türü ve tasarımı, alıcının o anki ruh hali vb. tarafından etkilenir. Bir başka önemli öge ise, metinde ele alınan konuya ilişkin alıcının sahip olduğu bir takım ön varsayımlardır(inançlar, kanılar, kuramlar...). Bir metni anlamak, bu üç ögenin(değişen oranlarda) bileşiminin sonucudur: metnin alıcı tarafından varsayılan anlamı, alıcının konuya ilişkin kendi ‘bakış açısı’ ve metnin alımlanması için gerekli ‘aşkın’ dış koşullardır.”

Çeviride yan amaçlar da olabilir düşüncesi şu örnekle açıklanabilir: bir çevirmen Hristiyanlık dinine ait unsurları çocuğun tanımaması ve dolayısıyla da anlayamaması kaygısıyla, nasıl bu unsuru erek kültüre uyarlayarak aktarıyorsa; aynı şekilde başka bir çevirmen, aynı unsuru misyonerlik taşıyor kaygısıyla değiştirerek veya uyarlayarak hedef dile aktarabilir. Buradaki örnekten iki çevirmenin, kaynak metnindeki etkinin erek metinde de sağlanması amacı dışında, yan amaçlarının da olduğunu anlayabiliriz. Vermeer(2008, s. 12) “Her çeviri eylemi için bir skopos vardır. Farklı skoposlar aynı kaynak metnin farklı çevirilerine yol açar. Farklı skoposlar, farklı türden çevirilere yol açar.” sözleriyle bu görüşü desteklemektedir. Vermeer’ in bahsettiği dış etkilerinden, bakış açıları şekillenen çevirmenler, farklı amaçlarla çevirilerini yapmışlardır.

“Anlaşma yapmak isteyen iki farklı ülkeden fabrikanın sözleşme çevirisini örnek vererek çeviride skopos kuramının önemini açıklar: Her iki taraf da anlaşmak ister, biri uygun koşullarda ayakkabı ihraç etmek, öbürü de ithal etmek ister. Mektup alışverişinin amacı budur. Son sözleşme, projenin yasal sezdirimlerini açık seçik ortaya sererek gelecekte herhangi beklenmedik bir sorun çıkarmayacak şekilde hazırlanmalıdır. Sözleşmenin anlatımı Portekizcede farklı, Almandada farklı olacaktır. Belge olarak sözleşmeler bile genellikle birebir çevrilmez, tersine erek kültür uzlaşımına uyarlarlar. Uyarlama derecesi karşılıklı ülkeler arasında geçerli olan daha önceki anlaşma ve yasal kurallara bağlıdır. Çoğunlukla adlandırıldığı şekliyle özel amaçlara yönelik metinler, skopos kuramına göre, erek

kültür ve erek alıcıların uzlaşımlarına uygun olarak tasarlanan amaç uyarınca işlev görebileceği şekilde çevrilecektir.” (Vermeer, 2008, s. 27-28).

2.5. Genel Olarak Çeviri ve Çeviri Bilimi Problemleri

Çevirmen kültür aktarımı rolü üstlenerek, iki toplumun birbirini anlamasına ve bir birine daha fazla yaklaşmasına katkıda bulunur. Yani iki kültür arasında iletişim sağlamaya çalışan çevirmen, kaynak metnin işlevini erek metinde de sağlamak zorundadır. Nasıl ki, kaynak metin kaynak dilde ve kültürde belirli bir işleve sahipse, erek dilde ve erek kültürde de benzer bir işleve sahip olmalıdır. Bu görüş dikkate alınır, çevirmenin kaynak metne sözdizimsel olarak birebir sadık kalması, pek mümkün olmaz. Bu durumda kaynak metin, çevirmene kaynaklık eden bir materyal olarak kalır.

Çeviriden kültür aktarımı olarak bahsedilmiştir. Bu durumda, çevirmen bir birinden tamamen farklı kültürler arasında bir eş değeri bulma çabası içindeyken, çevirmenin karşısına bir takım sorunlar çıkacaktır.

Çeviri eyleminden önce, metnin türünü ve bu türün gerektirdiklerini, hedef kitle, olayın yeri ve zamanının bilinmesi gerekmektedir. Çevirmen, kaynak metnin tür özelliklerini bilmelidir. Örneğin; masal, reklam metni, sözleşme metni tek bir yöntemle çevrilemez. Çevirmen, kaynak metnin türüne göre alanında yeterli donanıma sahip olmalıdır.

2.5.1. Çevrilebilirlik ve Çevrilemezlik Sorunu

Metinlerin çevrilebilirliği üzerine 19.yy. da sorular sorulmaya başlanmıştır. Bu yüzyılda Humboldt, Schlegel, Schleiermacher gibi dilbilimciler, her dilin kendi varlığı dâhilinde sınırsız olduğunu düşünüyorlardı. Bu sınırsızlık içinde de çeviri bağlamında ortaya olası bazı sorunlar çıkacaktır.

Bir kültüre ait olan toplumun bütün öğeleri “aynı dili” konuşmazlar. Örneğin; okul öncesi çocukları gençlerden, gençler yetişkinlerden, akademisyenler işçilerden farklı şeyler ve konularda konuşabilir. Her grup kendi ihtiyaçları ve yaşantıları doğrultusunda içinde bulunduğu kesimin kelimelerini konuşurlar. Bunlar sokak dili, jargon ve ya terim vs. olarak sınıflandırdığımız kelime gruplarına dâhil kelimelerdir. Çevirmen, öncelikle kendi kültürünün etkilediği bu bambaşka kelimelere ve anlamlarına hâkim olmalıdır ki, hedef dilde bu kelimelerin en uygun karşılıklarını bulabilsin. Bu kadar farklılık içerisinde de

tabii ki çeviri sırasında yaşanan zorluklar oldukça doğaldır. Çevirmen, belirtilen noktalarda mümkün olduğunca iyi olmalıdır ki, bu çevrilemezlik sorunu en aza inebilsin.

“Çeviride eşdeğerlilik kapsamındaki çevrilemezlik sorununa neden olan kelime karşılıkları üç seviye halinde değişiklik göstermektedir. Bunlar, 0 seviyesi(die Stufe Null): ifadelerin tam karşılığının olması durumu, 1 seviyesi(die Stufe 1) ifadelerin kısmen karşılığının olması durumu, 2 Seviyesi(die Stufe 2) ifadeler arasında hiçbir eşdeğerlilik bulunmaması durumudur.” (Koller, 1992, s. 225). Koller, bu sözleriyle 2 seviyesindeyken çevrilemezlik sorunuyla karşılaşıldığından bahsetmektedir.

Her ne kadar Koller, çevrilemezlik sorununa değinse de, kültürel bağlamda ortaya çıkan iletişim farkının, çevirmen tarafından aşılma zorunda olduğunu belirtmiştir. Kültür bağlantısını ele alarak, çeviride ideale ulaşmak için Koller tarafından iki metot ortaya atılmıştır:

- “- Çeviride Uyarlama Metodu(*Adaptierende Übersetzung*): Bu metot özellikle kaynak dil-kültürü içinde tespit edilen kaynak dil unsurlarını, erek dil-kültürü elementleri sayesinde erek dile uyarlama ya da erek dilde asimile etme metodudur.
- Çeviride Transfer Etme Metodu(*Transferierende Übersetzung*): Kültürel farklılıkların çok büyük olduğu durumlarda, kaynak metindeki unsurları, erek dile mümkün olduğunca orijinalliklerini koruma, belki de kelimeyi aynen alma metodudur.” (Koller, 1992, s. 60).

Birinci metoda örnek olarak; *Vatherland* kelimesinin Türkçe karşılığı *ana vatandır*. Burada, kültürde annenin önemini göz önünde bulundurularak *baba vatan* karşılığı verilmemiştir. İkinci metoda örnek olarak ise; “döner” kelimesi Almancaya aynen geçmiştir, çünkü döner kültür olarak daha önce Almanya’da yoktu.

İngiliz dilbilimcisi J.C. Catford, metinlerin çevrilebilirliğini belirlemek amacıyla, çevrilebilirliğin mutlak sınırlarını şu iki eksene oturtmuştur:

- “- İfade düzlemleri arasında çeviri mümkün değildir. (bir metnin sözlü biçimi yazılı biçime çevrilemez, ya da tam tersi).
- Fonoloji ve grafolojiye ait unsurlar ve filoloji ve leksikoloji unsurları arasında çeviri mümkün değildir.” (Catford, 1965, s. 53).

Bu sebeplerden, Catford’a göre metinsel denkliği var edebilmek için kaynak dil ve metin öğeleri bazı ortak özelliklere sahip olmalıdır.

Çeviri alanında yapılan çalışmalarda çevrilemezlik konusunu dilbilimsel ve kültürel çevrilemezlik olarak iki bölümde incelenmektedir.

“Dilbilimsel çevrilemezlik, kaynak dil ve hedef dil arasında büyük farklılıklar olmasından ötürü, hedef dilde karşılığı bulamama durumunda söz konusudur. Muğlâklık, söz oyunları vb. bu tür çevrilemezliğin bazı örnekleri olabilir. Kültürel çevrilemezlik ise, işlevsel olarak kaynak dile özgü bir durumun, hedef dilin de bir parçası olduğu kültürde hiçbir biçimde olmaması halinde söz konusudur. Bazı kurum isimleri, yöresel giysi ve yiyecek adları ve soyut kavramlar örnek verilebilir.” (Catford, 1965, s. 93).

“Metinlerin çevrilebilirliği ve çevrilemezliği meselesi ele alınmaya başladığından bu yana bazı bilim adamlarınca metin türlerinin çevrilebilirlik derecesine göre bir tasnifini yapma ihtiyacı hissedilmiştir. 1973'te yayımlanan makalesinde Neubert, çeviride odaklanılan yaklaşımlara göre dört ayrı kategorisi olan bir sınıflandırma oluşturmuştur.

1. *Kaynak dil odaklı yaklaşımda metin: nispeten çevrilemez.*
2. *Hedef dil odaklı yaklaşımda metin(Örneğin; edebi metin): kısmen çevrilebilir*
3. *Hem kaynak dil hem hedef dil odaklı yaklaşımda metin. Belirli bir amaç için yazılmış metin: en elverişli şekilde çevrilebilir.*
4. *Sadece hedef dil odaklı metin(Örneğin; tanıtım metni): en elverişli şekilde çevrilebilir.”* (Pedro, 2003, s. 617).

Hemen hemen bütün çevirmenlerin hemfikir olduğu konu da şudur ki; bazı metinler diğerlerine kıyasla daha kolay çevrilebilmektedir. Çevirmen, estetik işlevi olan bir metni başka bir dile çevirdiğinde o dilde de aynı işlevi sağlamakta zorlanırken, sadece bilgilendirme amaçlı yazılmış bir metin daha kolay çevrilir.

Gadamer, Kuhn ve Nietzsche (2002, s. 31) ise şiiri çevrilemez olarak gördüğünü şöyle belirtir:

“Sorunu birilerinin dikkatine sunan, buna yakın bir tanımlama vardır: Şiirin çevrilemezliği. Lirik şiirde anlam ve ses birliği açık olarak o kadar iç içe geçmiştir ki, başka bir dilde sadece dolaylı benzerlikleri bulunabilir veya orijinal şiir yerine yeni bir şiirin konulması gerekir. İyi bir şiirde çözülemeyecek bir örgü, ses ve anlamın birbirine öyle sıkı geçmişliği vardır ki, metinde yapılacak küçük bir değişiklik bile tüm şiiri parçalayabilir.”

2.5.2. İçerik Açısından Çeviri Problemleri

Çeviri problemlerini çevrilebilirlik açısından ele almak gibi içerik açısından da ele almak gerekir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde çevirisi problemlerine, en fazla kültür farklılığının neden olduğunu görüyoruz. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi, bir çeviri ancak kaynak kültürdeki işlevi, erek kültürde de taşıyorsa başarılı olur. Kültür etkisinin

dışında, çeviri sırasında sorunlara neden olabilecek diğer etkenlere ise, özel isimler, yergi ve mizah öğeleri ve kitap isimlerinin çevirileri sayılabilir.

2.5.2.1. Kültür Farklılıkları

Her ülke, kendine özgü karakteristik bir kültüre sahiptir. Kültür özelliğinin içinde, ülkenin politik ve toplumsal durumları, örf ve adetleri gibi unsurlar sayılabilir. Kültür transferi olarak da adlandırılan edebiyat metinlerinin çevirisinde çevirmen, kaynak dildeki kültür özelliği içeren kelimeyi veya ifadeyi çevirmeli mi ya da nasıl çevirmeli sorusuyla sıkça karşı karşıya gelir. Bu durumda çevirmen, kaynak dilin kültürüne ve hedef dilin kültürüne tam anlamıyla hâkim olmalı; kaynak dilin toplumuna olan kültürel bakış açılarının anlamlarını tahmin edebilmelidir. Eğer edebi bir metinde çok fazla kültür ögesi varsa, verdiği etkiyi bozmadan okuyucuda aynı etkiyi yaratarak kültür öğelerini hedef dile aktarmak, mümkün olur mu? sorusu ortaya çıkar. Çevirinin bazı bölümlerinde, kültür öğeleri daha az baskın olabilir. Burada çevirmen, metinde hiçbir değişiklik yapmak zorunda kalmamak için, hedef dil okuyucusuna bilgileri ne zaman aktarıp aktarmayacağı ve ya ne zaman dipnotlarla ekleme yaparak, kültürel öğeleri okuyucunun bilgisine sunup sunmayacağı, kararına varmalıdır.

“Klingberg, kültür özelliği içerebilecek konuları şöyle ayırmıştır:

- İsimler ve başlıklar,	- Oyunlar,
- Doğa ile ilgili kavramlar,	- Dilsel özellikler,
- Ölçü birimleri,	- Mitoloji ve Folklor,
- Enstitü ve bina adları,	- Yemekler ve gıdalar,
- Örf ve adetler	

Klingberg, bu kültür öğelerini çevirmek için farklı yöntemler sunmuştur:

1. *Açıklama ekleme: Kaynak metindeki kültür özellikli kelime erek metne aynen taşınır, yanına kısa bir açıklama eklenir.*
2. *Dolaylı anlatma yani düzenleyerek aktarma: Kültür özellikli kelimeyi kullanmadan kaynak metnin söylediği şey başka türlü ifade edilir.*
3. *Açıklayıcı çeviri: Kültür özellikli ifadeyi almak yerine, kelimenin kullanımı veya işlevi verilir.*
4. *Metin dışında açıklama: Dipnotta veya önsözde açıklama yapılır.*
5. *Erek dilin kültüründen eş değer bir kavram yerleştirme*
6. *Erek dil kültüründen benzer bir kavram yerleştirme*
7. *Sadeleştirme: Genel bir kavram özel olanın yerine kullanılır. Örneğin; “çeşit” kelimesi yerine “cins” kelimesini kullanma.*

8. *Sözcüğü çıkarma: Kelimeler, cümleler, paragraflar veya bölümler çıkarılır.*
9. *Dönüştürme: Kaynak metnin bütün kültürel öğeleri, erek metnin okuyucusuna fonolojik değişiklikler yaparak yaklaştırır.*

Ancak bütün bu çeviri metotları, aynı derecede tavsiye edilmez. 1 ve 4 arasındaki metotlar, bir ulusun kültür özelliğini hedef dil ülkesinin kültürüne aktarmayı sağlar. Böylece çeviri mümkün olduğunca kaynak metinle içerik olarak aynı kalır; aynı zamanda okuyucu da aktarılanın yabancı kültür özelliği olduğunu anlar. Bu metotlar, örf ve adetler, mitoloji ve folklor gibi kültür özelliklerinin doğru bir şekilde aktarılabilmesi için uygundur. 5 ve 9 arasındaki metotlarda kültürel yabancılık farklı şekillerde hedef dilin kültürüne uyarlanır. Bütün bu metotların dışında çevirmen, kültür özellikli kelimenin çevirisinin, çocuk edebiyatı çevirisi için önemli bir anlamı olduğunu ve adaptasyonu kullanma derecesini de iyi bilmesi gerektiğini unutmamalıdır.” (Rieken-Gerwing, 1995, s. 97-99).

“Kültürler arasındaki eşitsizliklerin bilincinde olan bir çevirmen, üç aşamalı bir çeviri yöntemi izleyebilir. Bunlar kaynak metni okuma(kaynak metne teslim olma) aşaması, erek okurun varlığını gözetmeden ve olabildiğince hızlı yaşanan çeviri aşaması, olası erek okurun beklentilerinin değil de, ortaya çıkan erek metnin kendisinin gerektirdiği düzeltme aşaması. Bir başka deyişle, çevirmenin kaynak metni farklı bir dilde yeniden yazmadan önce onun içinde dolaşma hakkını elde etmeye çabalaması gerekir.” (Ece, 2010, s. 39)

Dilin, kültürle güçlü bir ilişkisi vardır. Dil, kültürün temelidir diyebiliriz. Kültürel öğeler dil sayesinde aktarılır. Dil deyince konuşulan yazılan bütün kelime ve cümleler anlamak gerekir. Ancak bu, çeviri eylemi durumunda biraz daha farklıdır. Çevirmenin metnin bağlamını ya da kelimenin en doğru karşılığını erek metinde verebilmesi için, sadece her iki dile de hâkim olması yetmez. Bu sebepten çevirmenin dilbilgisinin ve kelime bilgisinin yanı sıra sahip olması gereken en temel birikim, her iki kültürün özellikleridir.

Edebiyatın birçok türünü etkileyen kültür özelliği, çocuk edebiyatına ait eserlerde de kendini göstermektedir. Hedef kitlesi çocuk olan yazar, bir kültüre mensuptur, o kültür içerisinde büyümüş ve bütün bilgi birikimi, hayat tecrübeleri o kültürle yoğrulmuştur. Bu yazarın aynı toplumda yetişen hedef kitlesine yönelik yazdığı kitapların da, bu kültürün öğelerini taşıması aksi düşünülemez bir durumdur.

Kültür öğelerinin çevirisi probleminin yanı sıra, sokak dili ve argo sözcüklerin çevirisi de çevirmenler tarafından, aşılması zor bir problem olarak görülür. Çocuk kitaplarındaki kültür öğelerinin çevrilmesindeki ana problem, yetişkinler için yazılmış olan edebi metinlerdeki ile genellikle aynıdır. Çocuk kitaplarındaki kültür öğeleri bağlamında çevirmenin özel problemi, hedef kitlesinin gelişimine bağlı olarak sınırlı deneyim ve bilgi seviyesine sahip olmasından ileri gelir. Her şeyden önce çocuk okuyuculardan yabancı

kültür hakkında bilgi sahibi olmaları beklenemez. Çevirmenler, kültürel öğelerini okuyucularına açıklama içinde, ek olarak veya dipnot olarak aktarmak zorundadır. Çevirmen, bir çeviri metoduna karar vermeden önce, hedef kitlesinin yaşına ve okuyucu tarafından çevirdiği kültür öğesinin bilinip bilinmediğine dikkat etmelidir.

2.5.2.2. Özel İsimlerin Çevirisi

Çeviride çokça sorun yaratan kelimelerin başında, özel isimlerin çevirisi gelir. Özel isimlerin çevirisi, mütün metin türlerinde ciddi bir sorundur. Ama bazı durumlarda kelimedeki birkaç harf değiştirilerek, yeni kelime dile kazandırılmıştır. Örneğin; Türkçede *Türkiye*, İngilizcede *Turkey*, Almancada *Türkei* şeklindedir.

“Türk ad verme geleneklerinin ve göreneklerinin, Almanlarınkine kıyasla oldukça zengin olduğunu ve büyük bir çeşitlilik gösterdiği rahatlıkla söylenebilir. Almanlardaki ad verme kuralları, bizdeki gibi adın çocuğu rencide etmemesi, küçük düşürmemesi ve ad olarak verilmeye uygun bir sözcük olması gerekmesi bakımından bizimkilerle benzerlik gösterir. Ancak ayrıldığı bazı noktalar da vardır. Örneğin, adın cinsiyeti belli etmesi ve yapısı itibarıyla ad olması gerekir. Diğer bir anlatımla, bizdekinin aksine dilde kullanılan sözcüklerin ad olarak verilmesi yasal olarak yasaktır. Yani, kız çocuğuna Blume(Çiçek) ya da erkek çocuğuna Löwe(Aslan) sözcükleri ad olarak verilemez. Kişi adları anlam boyutu göze önüne alındığında, Aslan gibi anlamı anlaşılanlar ve Ahmed gibi anlamı anlaşılmayanlar şeklinde iki tür olarak karşımıza çıkar.” (Zengin, 2006, s. 36).

Özel isimlerin karşılıkları da sözlüklerde bulunmadığı için, çevirmen böyle bir durumla karşılaştığı zaman genellikle ne yapacağı, nasıl bir karşılıkla aktaracağı konusunda çelişki yaşamaktadır. Bu durumda çevirmenin özel bir çaba göstermesi gerekir. Özel isimleri türlere ayırdığımızda, kişi, yer, dil, ülke, ulus, kurum vb. isimleri, özel isim türleri olarak düşünebiliriz.

“Kişi adlarının¹ düz ve yan anlamlarının arka plana itildiği ve adın onu taşıyan bireyle özdeşleştiğidir. Kişi adlarının çeviri güçlüğü de buradan kaynaklanmaktadır. Bu nedenler adlar çeviri sırasında olduğu gibi alınır. Ancak aynı ad her iki toplumda da kullanılıyorsa -örneğin bizdeki Atıla ve Meryem adları, Almanlarda da Etzel ve Maria verilmektedir- o zaman hedef dildeki karşılığı kullanılabilir. Ancak adlar hangi dilde veriliyorsa o dilin yazım ve okuma kurallarını yansıtır. Adların çevirisini güçleştiren önemli bir unsur da onların yoğrulmuş oldukları kültürel boyutudur. Mahmud ya da Ahmed gibi bir ad birtakım kültürel değerlerle yüklüdür ve hayatımızda kendine özgü bir yeri vardır. Dolayısıyla bu adların bizde uyandırdığı

¹ Zengin burada *ön ad* kelimesini tercih etmiştir. Almancadaki *Vorname* kelimesinin Türkçedeki direk karşılığının *ön ad* olduğu doğrudur, ancak kelimenin Türkçedeki direk karşılığı *ön ad* sıfat anlamındadır. Karışıklığa sebep olmamak için bu kelime çalışmamızda *kişi adı* olarak değiştirilmiştir.

çağrışımlarla bir Almanda uyandırdığı çağrışımlar aynı olamaz.” (Zengin, 2006, s. 37-38).

Rieken-Gerwing’e(1995, s. 73-74) göre,

“Özel isimlerin çevrilebilirliğini ve çevirirken kullanılacak metotları tespit etmek için, çağrışım yapma, karakterize etme ve bilinebilme olasılığı gibi içerik kriterleri göz önünde bulundurulmalıdır.

- *Çağrışım yapma kriteri ile ilgili, çağrışım yapan unsurların varlığı anlaşılmalıdır. Bir isim, çağrışım yapan bir unsur içermiyorsa, o kelime çağrıştırmacı değildir ve çoğu zaman değiştirme yapmadan hedef dile alınabilir.*
- *Karakterize etme kriteri, “Krummbein(çarpık bacak)” ve yer ismi olan “Schwarzwald(kara orman)” isimleri örneğindeki gibi bir isim, bir karakteri içinde barındırması ile ilgilidir. Bir isim aracılığı ile karakterize etme durumu varsa, bu ismin çevirisi tavsiye edilir.*
- *Bilinebilme olasılığı kriteri ise, çeviri üzerinde bir etki yaratır. Bir kelimenin bilinebilirlik oranı ile kelimenin çevrilmesi gereğindeki oran ters orantılıdır.”*

“Yetişkin ve çocuk edebiyatındaki özel isimlerin nasıl çevrilmesi gerektiği problemi hakkında Ambrazas, Bantas, Davies, Dollerup, Hangfors, Hervey and Higgins, Klimas, Manini, Newmark, Piročkinas, Schäffner, Tymoczko gibi bilim adamları da ciddi araştırmalar yapmış, kitaplar yazmışlardır. Özel isimlerin çevirisinde, çevirmenler genellikle iki asıl çeviri stratejisinden faydalanırlar. Bunlar; bütün kültür öğelerini korumayı amaçlayan yabancılaştırma ve bu öğelerin çoğunu atarak veya adapte ederek okuyucuya daha da yaklaştıran adaptasyon stratejileridir. Yabancılaştırma ve adaptasyon kavramları Friedrich Schleiermacher, Eugene Nida, Gideon Toury ve Lawrence Venuti gibi araştırmacılar tarafından farklı ifadeler kullanılarak tartışılmıştır.” (Jaleniauskiene ve Čičelytė, 2009, s. 32).

Jaleniauskiene ve Čičelytė(2009) makalelerinde İngilizce ve Almanca yazılan popüler fantastik kitaplardaki özel isimlerin Lituancaya nasıl çevrildiklerini ve çeviri stratejilerini incelemiştir. Bahsettiği stratejiler ise, çalışmamızda belirttiğimiz Klingberg’ in, kültür öğelerini çevirmek ile ilgili yöntemlerini destekleyen benzer özellikler taşımaktadır.

Çocuk kitaplarındaki özel isimlerin çevirisindeki temel problem, öncelikle çocukların sınırlı bilgi birikimine sahip olması gibi durumlardan kaynaklanır. Özel ismin çevrilip çevrilemeyeceğine karar vermek için, ismin anlamının metin bağlamındaki önemine dikkat edilmelidir. Çocuk kitaplarında da çokça karşımıza çıkan yer adları çeviri esnasında da problemler oluşturmaktadır. Hedef kitle olan çocuklar, yabancı yer adları ile ilgili çoğu zaman bir şey bilmez ve ilişki kuramaz. Ayrıca çocuk kitaplarındaki reklam amaçlı ya da metnin bağlamı içerisindeki kelimenin anlamı önemli ise, hedef dilde bir eşdeğerlilik aranıp, ekleme yapılarak kelimenin anlamı verilebilir.

2.5.2.3. Mizah Öğelerinin Çevirisi

Çevriye kültür farklılıkları bağlamında baktığımızda ortaya çıkan sorunlardan biri de mizah öğelerinin çevrilmesidir. Çoğu kültür özelliklerinin tersine mizah öğesinin ilk etkileşimi, içeriğindeki konusu ile değil, içeriğinin etkisi ile ilgilidir. Okuyucu veya dinleyici gülmeli veya gülümsemelidir. Bu sebepten hedef dil okuyucusu mizahi öğeyi anlamadığı zaman, çevirinin amacı, kaynak metnin içeriğine sadık kalamaz. Mizah öğesinin çevirisinde kaynak metne sadık kalma, aynı etkinin erek metinde de verilmesi ile sağlanır.

Edebi kitapların dışında mizah öğelerini içinde bulunduran türler arasında, en çok fıkralar ve komedi filmleri gelir. Bu türlerde sıkça kullanılan tekerlemeler, söz oyunları, atasözleri, deyimler ve şiirsellik birçok aşılması zor çeviri problemine sebep olur. Her biri birer kültür öğesi olan unsurlar çevrildiğinde, hedef kültürün okuyucusu için aynı çağrışımları uyandıramaz. Örneğin, Nasrettin hoca fıkralarında öne çıkan “ipe un sermek” ifadesi kültürümüzde artık bir deyim haline gelmiştir. Fıkranın temelini oluşturan bu ifadeyi, birebir hedef dile çevirdiğimizde, hiçbir anlam ifade etmeyecek ve vermek istediği düşünce kaybolacaktır. Bunun yerine çevirmen ancak, Almandaki bu deyim en benzer anlamı taşıyan ifadeyi tercih edebilir. Aynı şekilde bir Alman fıkrası da bize genellikle komik gelmez. Fıkranın içinde bir kültür öğesi ya da ülkede meydana gelen bir olay üzerinden mizah yapılıyorsa ve biz bu kültür öğesini ya da olayı bilmiyorsak, fıkranın bizde aynı etkiyi yaratması ve mizahın temel amacı olan güldürme eylemini sağlaması beklenemez.

2.5.2.4. Kitap İsimlerinin Çevirisi

Kitabın ismi, okuyucunun kitabı tercih etmesini sağlayabilecek en büyük etkenlerden birdir. Satın aldığımız şeylerin ilk önce ambalajları bizi çeker. Kitap ismi ve kitabın kapağı da bir bakıma kitabın ambalajıdır. Bu sebepten kitap ismi seçimine yazar ne kadar dikkat etmeli ise, çevirmen de dikkat etmelidir. Kitap isminin kaynak dilin kültüründeki işlevi ne ise, erek dilin kültüründe de aynı işlev sağlanmalıdır. Bu durumda, aynı etkiyi yaratacak başlığın çevirisine, çevirmen tarafından özen gösterilmelidir ve yine çevirmene çok iş düşmektedir.

Kitap ismi çevirisi problemi, kaynak dil ve hedef dil arasındaki dilsel yapı farklılıkları sebebiyle, kaynak metnin başlığına eş değer, kısa ve öz bir çeviri sağlanamadığı zaman oluşur. Bu durumda çevirmen, mümkün olduğunca kaynak metne içerik olarak en yakın, kısa ve uygun bir isim bulmaya ve potansiyel okuyucu kitlesinin ilgisini çekmeye çalışmalıdır. Bu ölçütler, hem yetişkin edebiyatı hem de çocuk edebiyatı çevirileri için geçerlidir.

Zengin(2006, s. 38) ise, kitap isimleri çevirisi için “Ali Veli Deli” isimli masal başlığının çevirisini örnek vererek, güçlük yaratan özel durumlardan bahseder: “Ali Veli Deli” başlığı uyaklı adlardan oluşmaktadır. Ali ve Veli adlaştıklarından çevrilemezler, fakat bir tür adı olan Deli Almancaya der *Dumme, Verrückte* biçiminde çevrilebilir. Ancak adlar arasında belli bir uyak bulunduğundan, “deli” sözcüğünün çevrilmesi durumunda adlar arasındaki uyak bozulacaktır. Dolayısıyla “Deli” adı zorunlu olarak olduğu gibi alınmıştır.

2.5.3. Biçim Açısından Çeviri Problemleri

“Çocuk, edebiyattan ve estetikten anlamaz.” görüşünü ileri süren yazarlar, eserlerinde estetik kaygılardan uzak durur ve biçim özelliklerine de dikkat etmezler. Oysaki çocuk da, estetikten anlar ve kitaptaki niteliksizliği fark ettiğinde, kitabı reddeder. Çocuk kitabı yazarının, kitabını olması gereken içerik ve biçim niteliklerine göre yazması gerektiği gibi, çocuk kitabı çevirmeninin de bunlara dikkat etmesi gerekir. Çevirmen, çevireceği metni biçim açısından da analiz etmeli ve metindeki cümle yapıları, cümle çeşitleri, semboller, kullanılan zaman ve noktalama işaretlerini göz önüne almalıdır.

Biçimsel öğelerin çeviride yarattığı sorunlardan biri, hem kaynak ve erek dilin birbirinden tamamen farklı dil yapısına sahip olmasından, hem de oluşan kültür farklılıklarından meydana gelir. Semboller gibi biçimsel öğelerin de kaynak ve erek dilde tamamen farklı karşılıkları olabilir. Bu durumda bu semboller, hedef dil metni yabancılaştırılmadan, direk olarak hedef dile aktarılamaz.

2.5.3.1. Dil ritmi, üslup(biçem) ve sözdizimi ile ilgili çeviri zorlukları

Yazarın cümlelerinin uzun veya kısa olması, dilinin ağır olup olmaması, birden çok anlama gelecek cümleler kurması sözdizimsel sorunları da beraberinde getirir. Çevirmen,

bu durumda kaynak metnin cümlelerini parçalara ayırır, fazla deyimsele ifadeler içeren cümleleri basitleştirir. Sözdizimsel anlamda bir cümleyi doğru çevirmek o cümlemin anlaşılabilereğı anlamına gelmez. Bu tür sorunlar, daha çok edebi metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Edebi metinlerde cümleleri, sadece sözdizimi karşılıklarına dikkat ederek erele dile çevirmek, metnin anlaşılammamasına sebep olabilmektedir.

Birbirinden çok farklı sözdizimi yapılarına sahip olan Almanca ve Türkçe dilleri arasında çeviri yaparken, cümle kayıpları yaşamak da oldukça doğaldır. İki dil arasındaki sözdizimi farklılıkların neler olduğundan bahsederken, sadece Almandaki relativ cümlelerin varlığı bile, başlı başına yeterli olur. Ancak, relativ cümleler her iki üslup ve cümle ritmi faktörlerini de etkilediğı için, cümle ritmini ve üslubu muhafaza edebilmek amacıyla cümlelerin uzun olması bağlamındaki değışiklikleri göze almak gerekebilir. Çünkü relativ cümlelerin uzun olması, yazar için karakteristik bir ifade biçimi olabilir.

Aytaç'a(2001, s. 149) göre,

“Kelime düzeyindeki çeviri güçlüğü ise, en başta kaynak dil ile hedef dilin kelime hazinelerinin varlık yönünden çok farklı oluşundan ileri geliyor. Almandanın kelime hazinesi, kabalama 120.000 kelime, Türkçenin ise 60.000. Bir de sadeleşme uğruna yoksullaşması söz konusu. Nüansları karşılamak ise, başlı başına bir iştir. Bunu bir dereceye kadar başarmak için Türkçede henüz kullanımdan atılmamış eski kelimelerden de yararlanıyorum. Mesela hem edebiyat hem yazın, ama ilki Dichtung, ikincisi Literatur, hem mana hem anlam, ilki Sinn, ikincisi Bedeutung karşılığı olarak. Almandanın ön ekler ve son eklerle sonsuz yeni kelime üretme imkânı, onun yapısından gelen bir şans. Türkçede bunu karşılamak da zaman zaman güçlükler yaratıyor. Ayrıca, kültür farklılığından, özellikle de felsefe geleneğinden kaynaklanan kavram- kelime güçlükleri var. Bunların başında, Alman felsefesinin edebiyat dünyasına da soktuğı Geist kavramı var ki, bunun için Prof. Dr. Nusret Hızır tin kelimesini ortaya koydu. “Tin” in Türkçede çağrışım gücü neredeyse yok gibi. Geist kelimesi ile anlatılmak istenen aslında ruh ve akıl birleşimidir.”

Dil ritminin, çocuk edebiyatında önemli bir yeri vardır. Çünkü çocuklar, cümle yapısı ve cümle ritminin karakterize ettiğı melodik konuşma, konuşma tonu ve dil oyunlarından keyif alırlar. Çocuk kitabı çevirmeni de bu konulara özellikle dikkat etmelidir. Ayrıca, çocuk kitaplarında hedef kitlenin gelişim süreci de göz önüne alınarak, erele dildeki cümleler, kaynak dildekilere göre daha uzun ve zor olmamalıdır.

Yine sözdizimsel yapı değışiklikleri sebebiyle, örneğın kaynak metinde şiirsellik amacıyla tercih edilen devrik cümleyi, hedef dilde kullanmak mümkün olmadığında, metindeki dil ritmi bozulacak ve şiirsellik yaratma işlevi de kayba uğrayacaktır.

“Edebi çeviride önemle göz önünde tutulması gereken üslup özelliğini koruma kaygısı, bazı yazarlar söz konusu olduğunda çevirmene güçlük çıkarmaktadır. Mesela Thomas Mann, işte bu yazarlardan biri. Onun karşıt ifadelerle metin dokuma tarzı, bir ve aynı cümle içinde de zıt anlamlı iki kelimeyi artarda kullanmak gibi yadırgatıcı bir uygulamada da karşımıza çıkmakta. Türkçede okuyucuyu yadırgatan bu tür ifadeleri ancak bilinçli edebiyat okuru çevirmenin hatası saymamak eğilimindedir.” (Aytaç, 2001, s. 151).

2.5.3.2. Lehçe ve Sokak Dili ile İlgili Çeviri Zorlukları

Bir dile mensup olan birden çok lehçe olabilir. Türkçedeki lehçe zenginliği, Almancada da vardır. Lehçelerde kullanılan kelimeler o kadar birbirinden farklı olabiliyor ki, bazen lehçeler arasında da çeviri yapmak gerekebiliyor. Almancada, bazen bir eyalette birden fazla da konuşulabilen Bairisch, Tübingisch, Nordniedersächsisch, Alemannisch gibi 20’den fazla lehçe vardır. Ancak genellikle yerel lehçelerden arındırılmış “Hochdeustch(yüksek almanca)” kullanılır. Üniversitelerde ve kurslarda öğretilen dil de bu yüzden Hochdeutsch’dur. Almancayı bu şekilde öğrenen çevirmenin, Almancadaki bu kadar çok sayıdaki lehçeyi bilmesi de mümkün olamaz ve lehçelere ait kelimelerin kullanıldığı metinleri çevirirken de zorluklar ve çıkmazlar yaşaması da kaçınılmaz hale gelir. Böyle bir durumdan dolayı çeviri zorlukları yaşandığında, önceki sayfalarda bahsedilen yöntemlere başvurabilirler. Eğer bir metin veya kitap çevirmenin hâkim olmadığı şive veya lehçeye ait unsurları fazlasıyla içeriyorsa, buradaki unsurlar metin bağlamı içinde önemli bir yer tuttuğundan, metinden çıkarılamayacağı için, çevirmen bu çeviri işini almamayı tercih edebilir, daha doğrusu etmelidir. Lehçe ve şive unsurlarının çevirilerinde karşılaşılan sorunlar, çocuk kitaplarında karşılaşılan sorunlarla da aynıdır.

Sokak dilinde durum biraz daha farklıdır. Yazılı olmayan, akademik ve resmi belgelerde geçmeyen halktan insanların birbirleriyle anlaşmak için kullandıkları dili, sokak dili olarak adlandırabiliriz.

Sokak dili zamana bağlı olarak değişebilen; kelimelere farklı anlamlar yükleyerek, yeni kullanımlarda karşımıza çıkan dildir. Bu durumda çevirmenin ya da yazarın uzun yıllar güncelliğini koruyan eserler ya da çeviriler oluşturabilmeleri için sokak dili kelimelerini kullanmamalarında fayda vardır. Sokak dilini öğrenmek için, hedef dilin ülkesinde belli aralıklarla bulunup, halkla iletişim halinde olmak yeterli olabilir, lehçe öğrenmek için olduğu gibi özel bir çabaya gerek yoktur.

2.6. Yazılı Çeviri Eleştirisi

Çeviride ve çeviri eleştirisinde önemli olan, okur gözüyle bakabilmektir. Çeviri eleştirisi, erek dil ve kültür için beklenen metinsel ve uzmansal özellikleri gösterip, çevirinin beklentileri karşılayıp karşılamadığını irdelemek ve betimlemektir. İlk eleştirmen, çevirmenin bizzat kendisidir. Çevirmen, metnin özüne ve etkisine yoğunlaşan ve kendisini metinle bütünleştiren bir eylem gerçekleştirir.

Betimleyici çeviri incelemeleri yapan Gideon Toury çevirmenlerin çeviri sürecinde neler yaşadığı konusunda çeviri gerçeğini daha iyi kavramak için araştırmalar yapmıştır. Bu konu ile ilgili Ece'ye(2010, s. 25) göre;

“Edebiyat çevirisini incelerken onu yaratan kişi olan çevirmenin davranışlarını betimlemek, çeviri normlarını açığa çıkarmak, çeviri sürecinde yaşadıklarıyla ilgili varsayımlarda bulunmak, kısacası “kara kutu” da neler yaşadığını hayal etmek için erek metin ile kaynak metin karşılaştırmasından başka araçlar da kullanılmaktadır. Çevirmenlerin çeviri etkinliği sırasında zihinlerinden geçenleri yüksek sesle anlattıkları, kimi zaman da endişelerini dile getirdikleri ve kaydettikleri de bu araçlardan biridir. Üçüncü bir araç olarak karşımıza kimi çevirmenlerin çeviri etkinliğini gerçekleştirirken eşzamanlı olarak tuttıkları ve etkinlik sırasında yaşadıklarını kaleme aldıkları, bir tür günlük olarak tanımlanabilen seyir defterleri çıkar. Toury’ nin metin-dışı kaynaklar olarak tanımladığı çevirmenlerin çevirilerine yazdıkları önsözler, edebiyat, çeviri ve eleştiri dergilerine yazdıkları çeviri yaklaşımlarını açıklayan yazılar, kimi çevirmenlerin çeviri yaşamlarını kaleme aldıkları kitaplar da çevirmenlerin çeviri davranışlarını betimlemede kullanılan araçlardandır. Kuşkusuz bu son gruba çevirmenlerin çeviri soruşturmalarına verdikleri yanıtları da eklemek gerekir.”

Her ne kadar bütün bu sorgulamalar çevirmenin yaşadığı çeviri sürecinin tamamını yansıtmasa ve o anki atmosferi yaşatmasa da, çeviri incelemesi esnasında, kuramların sürekli göz önünde tutulması ve çevirmenin kararlarını verirken nelerin etkili olduğunun araştırılması, bilime önemli katkılar sağlamaktadır.

Çeviri eleştirisi, kaynak metni bilmeyenler tarafından da yapılabilir. Eleştiri, sadece çeviri ürününü okuyarak gerçekleştirilebilir. Çünkü çevirmenin dil konusunda uzman olup olmadığını tartışmak basittir. Onun eksiği olarak görülebilecek şey, metnin türünde ve ilgili konuda uzman olup olmadığı ve kaynak metni çevrilebilecek kadar iyi anlayıp anlamadığıdır. Çevirmenin muhtemelen en çok zorlanacağı ve en çok eleştirileceği alan, erek metni işleyiştir. Eleştiren kişi ise, kendi öznel yargılarını ve kişisel beğenilerini işin içine katmamalıdır. Erek dilde göreceği işlev açısından metni şekillendirebilecek bir yeterliliğin olup olmadığının irdelenmesi yeterlidir.

“Eleştirmen, yalnız amaç dile bakarak, çevirinin son değerlendirmesinde payı olacak ipuçları da çıkarabilir kuşkusuz. Sözgelisi, çeviriye bir okur gibi yaklaşarak şu soruların yanıtını arar: Amaç dil okuru metni anlayabiliyor mu? Çeviri, ortalama bir okura mı, özel bir okur çevresine mi yönelik? Amaç dilde metin türünün belirleyicisi sayılan dilsel biçimsel özellikler yansıtılıyor mu?” (Göktürk, 2002, s. 86).

Edebiyat çevirisi ve edebiyat eleştirisinin, iki ayrı çalışma alanı gibi görünmesine rağmen birçok ortak özelliği vardır. Bunlardan biri her ikisinin de kendisinden önce üretilmiş metnin yorumunu yapıyor olmalarıdır. İkinci temel nokta ise, eleştirmenin ve çevirmenin de kendi yorumlarını farklı bir metin olarak yansıtmalarıdır. Çevirmen, kaynak metni bir okur olarak bir bakıma başka bir dilde yeniden yorumlar. Eleştirmen ise, eleştiri metninde yorumladığı edebiyat metni ile önem kazanır. Ayrıca, çevirmen de kimi zaman bir eleştirmen gibi kaynak metne yaklaşır. Her ikisi de yeniden ürettikleri metinlerle hem okura hem de edebiyat metnine hizmet eder.

Eğer bir kitabı eser olarak eleştiriyorsak kitabın yazarı ve yazıldığı şartları, yani metnin dışı özellikleri de dikkate almalıyız. Ama eğer bir kitabı metin olarak inceliyorsak, bu faktörleri dikkate almayız, çünkü burada önemli olan okuyucunun ne anladığıdır. Hermenötik bakış açısına göre ise kitabı eser olarak inceleriz ve eser de gerçekliğin yansımasıdır. Yorum bilimi anlamına gelen hermenötik(*hermeneutik*)açısından esere baktığımızda, önemli olan yazarı iyi tanımaktır, çünkü yazar iyi tanındığında eser daha iyi yorumlanır. Hermenötikte yazar önemli bir faktördür. Koşullar, şartlar ve varsayımlar dikkate alınarak inceleme yapılır. Metin ise kurgudur.

Hermenötik üzerinde yaklaşımları olan Alman felsefesinin en tanınmış filozoflarından biri Hans-Georg Gadamer’dir. Gadamer’ e göre kendimizi, dünyayı ve bize aktarılan metinleri daima kendi yorumlamamızla anlar ve algılarız, yani hermenötik olmadan gerçeğin anlaşılması imkânsızdır. Metnin yorumlanması açısından ise, metnin bağlamını anlamayan okur, metni anlamış olamaz. Tosun’un da belirttiği gibi, “Gadamer, yorumlama sürecinin bireyselliğinden çok, toplumsallığını öne çıkarmaktadır.”(Tosun, 2013, s. 95) Antihermenötik bakış açısına göre ise, metne anlamı yükleyen okurdur. Önemli olan metnin anlama geldiği değil, okuyucunun metinden ne anladığıdır.

Gadamer’e(2002, s. 30) göre;

“Gerçek anlamda sanat eleştirisi, sanat eserinde iyiyi ya da kötüyü ayırmak değil, daha çok başarılı bir sanat eserini başarısız olandan ya da değersiz çalışmalardan

ayırmaktır. Zevk yargısı, güzel bulunan şey üzerine bir yargı değildir, güzel bulmanın kendisidir. Bunu derken olası eleştirel kusurların göz ardı edileceği anlaşılmamalıdır.”

Reiss’a(1971, s. 89-90) göre;

“Uygun bir eleştiri yapabilmek için şu üç kategoriye dikkat edilmelidir: 1- metnin türüne sadık kalma, 2- üsluptan sapılıp sapılmadığı, 3- sadece kelimeler, kelimelerin yapılarının da bilinip bilinmediği. Bu üç önemli kategoriye iki kategori daha eklenebilir, bunlar ise: 4- işlevsellik perspektifi(funksionaler)- çevirinin işlevselliği açısından, 5- kişisel perspektif(personaler)-çevirmenin veya eleştirmenin ideolojik bakış açısı, ancak bu kategoriler ilk üç madde gibi çeviri ile ilgili kategoriler değil, aktarım ile ilgili kategorilerdir. Bu ilk üç kategoriden biri eksik bırakıldığında, kaynak metin ve erek metin arasındaki çeviri eşdeğerliliği kaybolur. Bir çevirinin tam olabilmesi için ilk üç kategoriye sağlaması gereklidir. Çeviri eleştirisi yapılırken de, bu üç kategori göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak, çeviri özel bir amaca hizmet ediyorsa, okur kitlesinin talebine göre bu üç kategoride esnek davranılabilir.”

BÖLÜM 3: CHRISTINE NÖSTLINGER’İN ÇOCUK KİTAPLARI VE ÇEVİRİLERİ

3.1. Christine Nöstlinger kimdir?

“1936 yılında Viyana’da doğan Nöstlinger, bir işçi ailesinin çocuğudur. Güzel sanatlar Akademisi’nde grafik eğitimi alan yazar 1970 yılında Feuerrote Friederike (Ateş Kırmızısı Friederike) adlı kitabıyla üne kavuştu. Yazar bugüne dek yüzün üstünde kitap yazdı. Kitapları ondan fazla dile çevrildi. Kitapları Avusturya ve Alman Gençlik Kitapları ödülü, Avusturya Devlet Ödülü ve Hans Christian Andersen Ödülü aldı. Nöstlinger’in dört kitabı Prof. Dr. Zehra İpşiroğlu editörlüğünde Türkçeye çevrildi. Bu kitaplar Kim Takar Salatalık Kralını, İlse Evden Kaçtı, Konrad Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk ve Lollipop’tur. Ayrıca Mini adlı serisi bir başka yayınevi tarafından yayınlandı.” (Neydim, 2000, s. 161).

İrkçiliğe da karşı olan Nöstlinger, çocuk edebiyatına getirdiği eleştirel tutumuyla terbiyeci yaklaşıma karşı olduğunu, eserleri sayesinde ortaya koymaktadır. Genellikle çocukların gündelik hayatlarından bahsettiği kitaplarında, aile ve okul kurumunu esprili bir anlatımla eleştirmektedir.

“Nöstlinger için, yazmaktan önce okumak gelmiştir. Büyükbabasının kütüphanesindeki kitapların çoğunu okumuştur. Sekiz yaşından itibaren de sahaflardan eski kitaplar alıp okumaya başlamıştır.” (Pirker, 2007, s. 67).

“Christine Nöstlinger’in kitapları İngilizce, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Felemenkçe, İsveççe, Danimarkaca, Rusça, Norveççe, İbranice, Parsça, Romanca, Slovence, Japonca, Çekçe, Yunanca, Bulgarca, Lehçe, Çince, Korece vb. olmak üzere 50’den fazla dile çevrilmiştir. Nöstlinger’in kitapları aynı dilde farklı çevirilerde de karşımıza çıkar.” (Pirker, 2007, s. 112).

“Sadece yazarın değil, çevirmenin de kendi tarihini ve kültürünü okuyucuya aktardığı bir gerçektir. Yazar sadece kendi kültürü ve tarihi etkisinde kitabını yazarken, çevirmen hem metnin kaynak dildeki dilsel ve kültürel bağlamını dikkate alacak, hem de bunu hedef dilde okuyucuya aktarmaya çalışacaktır. Her yazarın üslubuna sadık kalarak çeviri yapmak oldukça zordur. Christine Nöstlinger de kelime oyunları ve şive içeren ifadeleri çok fazla kullandığından üslubunun dışına çıkmadan çevirmek zordur.” (Pirker, 2007, s. 114).

3.2. Kitap ve Çeviri İncelemesi

Bu bölümde Christine Nöstlinger’in Mini Dizisinden, “Mini muss Schi fahren”, “Mini feiert Geburtstag” ve “Mini trifft den Weihnachtsmann” isimli çocuk kitaplarının çevirilerini içerik ve biçim yönünden incelenecektir. Bu kitapların hepsi çevirmen Elif Alankuş tarafından çevrilmiştir.

Nöstlinger, kitaplarında devrik cümleleri sıkça kullanmıştır. Çevirmen de devrik cümleler kullanarak aynı ahengi yaratmaya çalışmıştır. Nöstlinger’in kitaplarında dikkat çeken bir diğer şey ise bütün kişi isimlerini cinsiyetlerine göre *artikeller* ile birlikte kullanması. Örneğin, die Hermine Zipfel, die Mini, die Maksi, der Moritz, der Peter, die Dorli gibi. Ayrıca Mini’nin annesi, babası, anneannesi ile ilgili de sürekli, “die Mama, der Papa, die Oma” şeklinde sürekli artikelleri ile birlikte kullanmıştır. Almancada isimlerden bahsederken, ismi kullanmak yerine ismin cinsiyetine uygun olan artikellere başvurulabilir. Örneğin; “Moritz ist Minis großer Bruder und der liebt Schi fahren.” cümlesindeki gibi *Moritz* kelimesini bir daha kullanmadan “er” veya “der” diyerek yeni bir cümle kurabiliriz. Nöstlinger karakter isimlerinin önüne cinsiyetine ait olan belirli artikeli (besstimmter Artikel) kullanarak “işte bildiğiniz Mini” der gibi okuyucusunun o karakteri zaten tanıdığını ifade etmek istemiş olabilir.

Çevirisi yapılan orijinal kitaplar kaynak metin(KM), çevirileri ise erek metin(EM) olarak isimlendirilmiştir. İncelenen kitaplardaki çeviri seçimleri ve görülen çeviri sorunları numaralandırılarak metin bağlamında ve cümle temelli olarak incelenmiştir.

3.2.1. Kaynak Metin 1: Mini muss Schi fahren

Şekil 1
Kaynak ve Erek Metin 1 Kapak Resimleri

Kaynak: Nöstlinger, 1994, 2012a

Bu kitabın hedef kitlesi 7 yaş ve üzeridir. Bu yaşlardaki çocukların bilişsel ve gelişim düzeyleri bilinmelidir. “Mini muss Schi fahren” isimli kitap “Mini Kayak Tatilinde” başlığıyla Türkçeye kazandırılmıştır. Kitabın kapak resmi ve biçim özelliklerine sadık kalınmıştır. Kitabın başlığı ile ilgili olarak, çevirmen Türkçede “mini kayak yapmalı/

yapmak zorunda” şeklindeki direk karşılığı tercih etmemiştir. Nöstlinger’ in böyle bir isim seçmesi kitabın konusu içerisindeki bir ayrıntı hakkında ipucu vermektedir. Çevirmen ise kitabın genel konusu olan kayak tatilini başlık olarak kullanmayı seçmiştir. Kitapta Mini isimli karakterin kayak tatiline istemediği halde ailesi tarafından götürülmesi ve sonrasında gelişen olaylar işlenmiştir. Nöstlinger ’in isim seçimi, okuyucuda ‘mini neden kayak yapmak zorunda’ merakı uyandırması amacı taşıyabilir. Çevirmenin de kitap isminin dikkat çekici olması gerektiği ilkesine dikkat ederek çeviri yapması gerekirdi. Ancak çevirmen de Türkçe yazılmış veya Türkçeye çevrilmiş olan seri kitapların isimlerine uygun çevirmeye çalışmış olabilir. Örneğin, Belçikalı yazar Gilbert Delahaye’ nin *Martine* isimli kitapları, Türkçe *Ayşegül* serisi olarak uyarlanmıştır ve çocuklar tarafından oldukça sevilmiştir. Bu kitaplar genellikle, Ayşegül Okulda, Ayşegül Kampta, Ayşegül Okul Gezisinde vb. şekillerde karşımıza çıkmıştır. Bu başlıklara bir başka örnek olarak ise Muzaffer İzgü’ nün Ökkeş Serisinin kitap başlıkları verilebilir: Ökkeş Lunaparkta, Ökkeş Denizde, Ökkeş Maçta vb.

“Mini muss Schi fahren” adlı kitabı KM1(Kaynak Metin 1),“Mini Kayak Tatilinde” adlı çeviriyi EM1(Erek Metin 1) şeklinde kısaltabiliriz.

1. KM1: “**Sieben** Jahre ist die Mini alt.” (Nöstlinger, 1994, s. 4).

EM1: “ Mini **sekiz** yaşında.” (Nöstlinger, 2012a, s. 4).

Burada çevirmenin *Mini sekiz yaşında* diye çevirmesinin sebebini, çevirmenin başvurduğu kaynak metnin bendekinden farklı yılın baskısı olduğudur diye düşündüm. Ancak düşündüğüm gibi değilmiş, bu durumda çevirmenin bu kadar basit bir hata yapamayacağını düşünerek, bu farklılığın sebebini dikkatsizlik olarak düşünüyorum ve bariz bir karşılık hatası olduğu için de bahsetmek istedim.

2. KM1: “Auch der **Moritz** ist total versessen darauf! Der Moritz ist Minis großer Bruder.” (Nöstlinger, 1994, s. 5).

EM1: “**Martin** de deli oluyor kayak için. Martin, Mini’nin büyük kardeşi.” (Nöstlinger, 2012a, s. 5).

Çevirmen, burada *Moritz* isminin karşılığı olarak *Martin* ismini seçmiş ve bu seçimi dizinin bütün kitaplarında kullanmıştır. Burada özel isimlerin çeviri zorlukları bir kere daha karşımıza çıkıyor. Çevirmen, çocuklar tarafından okunması zor olduğundan olsa

gerek, daha aşına olduğumuz Martin ismini çevirisinde kullanmayı tercih etmiş. Burada çocuğa görelilik dikkate alındığı için doğru bir kullanım olduğunu düşünüyorum.

Ayrıca çevirmen, çevirisinin genelinde noktalama işaretlerine sadık kalmayı tercih ederken, buradaki ünlem işaretini çevirisinde kullanmamıştır. Türkçede ünlem işareti, sevinç, üzüntü, kızgınlık, korku, şaşkınlık, çağrı, emir, hitap ve yasaklama bildiren, doğa seslerini yansıtan kelimelerin ve cümlelerin sonuna konur. Almancada ise bunlardan farklı olarak, tikslenme, beğenmeme, alay ve küçümseme duygusu veren cümlelerin ve kelimelerin sonunda da kullanılır. Çevirmen, bu farkı bilip de ünlem işaretini kullanmamış olabilir.

3. KM1: “Und sie sagt zum Moritz: „Hätte der liebe Gott gewollt, dass die Menschen im Schnee zu Tal flitzen, hätte er sie mit Schuhgröße zweihundert erschaffen. Dann könnte sie es auch ohne Ski!. Aber wenn dann die Mini zu Weihnachten unter dem Christbaum einen Schianzug, vier Paar Schisocken und eine Schibrille findet, **merkt** sie, dass alles Reden wieder nichts genützt hat.” (Nöstlinger, 1994, s. 8).
EM1: “ Martin’ e de, - Sevgili Tanrı insanların karda kaymasını isteseydi, onları iki yüz numara ayaklarla yaratırdı. Böylece, kayaksız da kayabilirlerdi!, dedi. Ama sonra Mini, yılbaşı çamının altında bir kayak elbisesi, dört çift kayak çorabı ve bir kayak gözlüğü bulduğunda, bütün dil dökmelerinin yine boşa gittiğini **anlardı.**” (Nöstlinger, 2012a, s. 8).

Nöstlinger’in kitabında Präsens Zaman kipini kullandığı yerlerde, çevirmen “-dili geçmiş zaman” diye isimlendirdiğimiz zaman kipini kullanmayı tercih etmiş. Çevirmenin kullanımı uygundur ancak, örnek verdiğim paragrafın son cümlesinde kullandığı zaman kipi, bir tutarsızlığa sebep olmuştur. Burada “anlardı” fiilini kullanmasına gerek yoktu, çünkü yazar zaten “wieder” kelimesini kullanmıştır ve bu bir durumun tekrarlandığını belirtir. Bu durumda da çevirmenin kullandığı “yine” karşılığı yeterli olurdu.

4. KM1: “ Und dann hofft sie halt, dass sie im nächsten Schiurlaub wieder **soviel Glück haben** wird wie vor zwei Jahren, ...” (Nöstlinger, 1994, s. 9).
EM1: “ O zaman tek umudu, son iki yıldır kayak tatilinde olduğu gibi, bu yıl da **şansının yaver gitmesiydi.**” (Nöstlinger, 2012a, s. 9).

Çeviri metni okurken şansının yaver gitmesi deyimini dikkatimi çekti. Ve bu deyimnin neyin karşılığı olarak seçildiğini merak ettiğimden kaynak metne bakma gereği duydum. *Glück haben* (Pons, 2005, s. 281) sözcüğünün de böyle bir anlamı sözlükte mevcut. Ancak, hedef kitle olan 7 yaşlarında bir çocuğun “şansının yaver gitmesi” deyiminin anlamını bilmeyeceğini düşünüyorum. Bu tarz çocuğun anlamayacağı kullanımlar çocuğun kitaptan sıkılıp uzaklaşmasına sebep olabilir ve bu durumda çocuk kitabına yüklenen kitap okumayı sevdirmeye görevi amacına ulaşmamış olur.

5.

Şekil 2
Maksi'nin Konuşması

Kaynak: Nöstlinger, 1994, 2012a

Burada *Glatzkopf* kelimesine dikkat çekmek istiyorum. *Glatzkopf* un kelime anlamı dazlak demek, dazlak kelimesinin asıl anlamı saçını kazıtan kişidir. Ancak saçlı olmayan kişiler için kel anlamında da kullanılır. Burada çevirmenin seçimi de doğrudur. Sadece bu çocuk kitabını daha şirin hale getirmek için *kel kafa* demek daha uygun olabilirdi. Çevirmenin “saçını tarama derdinden kurtulursun” seçimi de gayet yerinde bir seçim olmuş diye düşünüyorum.

6. KM1; “ Aber **mehr totals lebendig** stieg sie auf total wackeligen Beinen in dem kleinen Dorf vor dem Hotel aus dem Auto.” (Nöstlinger, 1994, s. 13-14).

EM1: “ Ancak, küçük köydeki otele ulaştıklarında titreyen bacaklarıyla **canlı cenaze halinde** indi arabadan.” (Nöstlinger, 2012a, s. 13).

canlı cenaze ifadesinin çocukta olumsuz bir etki yaratacağı kaygısından, çocuğa görelilik ilkesine uygun olmadığını düşünüyorum. Son zamanlarda, canlı cenaze sendromu diye

adlandırılan bir psikolojik bozukluktan bahsedilir. Ancak yazarın *mehr totals lebendig* kullanımıyla bunu kastetmediğini düşünüyorum. Bunun yerine “saçı başı dağılmış, yorgun halde” demek daha uygun olurdu diye düşünüyorum. Çünkü ifadenin altında da Mini’nin bu şekilde olan bir resmi bulunuyor.

7. KM1: “Die Mama und der Papa kamen mit ihm. Sie sagten zur Mini: - Schlaf gut! Morgen wird es dir wiederprächtigt gehen!

-**Wird es mir gewißnicht!** murmelte die Mini hinterihnen her, als sie aus dem Zimmergingen.” (Nöstlinger, 1994, s. 15).

EM1: “Anne babası da beraberindeydi.- İyi uyu! Yarın kendini harika hissedeceksin!, dediler Mini’ye. Onlar odadan çıkarken, Mini arkalarından, - **Kesinlikle hayır!**, diye mırıldandı.” (Nöstlinger, 2012a, s. 15).

Buradaki *kesinlikle hayır* cevabını, Mini’nin ebeveyninin sözlerine uygun bulmadığım için kaynak metne bakmayı tercih ettim. Burada Mini’ nin anne ve babasının istediğini yapmamak için yaptığı çocukça bir şımarıklık söz konusu. *gewiß* kelimesinin *kesinlikle*, *mutlaka* anlamı vardır. Ancak çocukça şımarıklığı, çocukça “Hiç de öyle olmayacak” şeklinde belirtmek daha doğru olur diye düşünüyorum.

8. KM1: “**Die** fing richtig zu **zittern** an, wenn die Mini bloß dachte: In zwei Stunden beginnt der blöde Schikurs!”(Nöstlinger, 1994, s. 16).

EM1: “Şu aptal kayak kursu iki saat sonra başlayacak, diye düşünmek bile **ruhunu tir tir titretiyordu.**” (Nöstlinger, 2012a, s. 16).

“Ruhunu tir tir titretiyordu” ifadesi yerine daha basit olan “içini tir tir titretiyordu” kullanımı çocukların anlaması için yeterli olurdu diye düşünüyorum.

9. KM1: “Die rief hinter ihr her: “Spiel nicht **Schnecke. Dalli-Dalli!**”.” (Nöstlinger, 1994, s. 18).

EM1: “Mini’nin arkasından seslendi: “Haydi ama **kaplumbağa** gibi değil. **Çabuk çabuk!**”.” (Nöstlinger, 2012a, s. 18).

Schnecke kelimesinin anlamı salyangozdur. Ancak Türkçede salyangoz gibi yavaş olmak değil de, kaplumbağa gibi yavaş olmak ifadesi olduğundan çevirmenin bu kullanımı gayet

yerinde olmuştur. Ayrıca buradaki *Dalli-Dalli* de bir deyimdir ve “acele et, çabuk ol anlamına” gelir. Burada da çevirmen doğru bir kullanıma sahiptir.

10. KM1: “Und zwieschendurch **immer wieder**: - Hätt’ ich doch bloß den Fön mitgenommen!” (Nöstlinger, 1994, s. 22).

EM1: “Arada da, - Keşke şu kurutma makinesini getirseydim! diye **sürekli hayıflandı**.” (Nöstlinger, 2012a, s. 22).

Yedi yaşlarındaki bir çocuğun *hayıflanmak* kelimesinin ne anlama geldiğini bileneceğini düşünmüyorum. Bunun yerine *söylendi durdu* ifadesi daha uygun olurdu diye düşünüyorum.

11. KM1: “Die Mini war gerade wieder beim Hotel, da brauste mit **Tatü-tata** ein Rettungsauto vorbei.” (Nöstlinger, 1994, s. 32).

EM1: “Mini tam tekrar otele varmıştı ki, **di-da-die** siren sesiyle bir cankurtaran geçti yanından.” (Nöstlinger, 2012a, s. 32).

Hayvan sesleri, doğa sesleri gibi sesleri ifade ederken kullanılan kelimeler Almanca ve Türkçede farklıdır. Bu örnekte olduğu gibi siren sesi, Almancada *Tatü-tata* şeklinde ifade edilirken, Türkçede *dadi- dadi* şeklindedir. Çevirmen de bu sebepten dolayı bu sesleri çevirme gereği duymuştur diye düşünüyorum.

12. KM1: “Der Bub bekam hängende Mundwinkel und zwei **Kummerfalten** auf der Stirn.” (Nöstlinger, 1994, s. 36).

EM1: “Oğlanın dudakları sarktı alnında iki **kederli çizgi** oluştu.” (Nöstlinger, 2012a, s. 36).

Kederli çizgi ifadesinin kulağa garip geldiğini düşünerek, bu ifadenin *üzüldüğünden alnında iki çizgi oluştu* şeklinde tercih etmek, daha uygun olurdu diye düşünüyorum.

13. KM1: “-Kannst du schweigen fragte Peter.- **Wie ein Grab!** versicherte die Mini.” (Nöstlinger, 1994, s. 36).

EM1: “-Sır tutabilir misin? diye sordu Peter. - **Bir mezar kadar** sessiz olacağım!dedi Mini.” (Nöstlinger, 2012a, s. 36).

Grab kelimesinin anlamı *mezar, kabir* demektir. Ancak, bir çocuğu kitapta böyle bir kelimeyle karşılaştırmak doğru değil, diye düşünüyorum. Burada çevirmen yazarın seçimine sadık kalmak istemiş olabilir. Bu kullanıma yakın olan *taş gibi sessiz* ifadesi de kullanılabilirdi, diye düşünüyorum.

14. KM1: “ **Die Hölle** ist es, wenn er hinter seinen Eltern her über die Pisten holpern muß. ...Und **die zeifache Hölle** sind diese Schilifts!” (Nöstlinger, 1994, s. 37).

EM1: “Anne babasının peşinden pistlerde sürüklenmek ona **cehennem azabı** gibi geliyormuş. ...**En kötüsü** de telesiyeymiş!” (Nöstlinger, 2012a, s. 37).

Die Hölle kelimesinin anlamı cehennemdir. Ancak yine önceki maddede bahsettiğim gibi çocuklar için daha anlaşılır ve uygun kelimeler vardır. Örneğin bu kelimenin karşılığı olarak *aşırı zor* kullanılabilirdi. Öyle ki, çevirmen iki cümle sonra olan *zweifache Hölle* ifadesinin karşılığını *en kötüsü* şeklinde ifade etmiştir ve bu kullanım, gayet de uygun bir kullanım olmuş.

15. KM1: “Er rückte dicht an Mini heran und sagte: -Mein Magen **knurrt** noch immer wie verrückt!” (Nöstlinger, 1994, s. 40).

EM1: “Mini’ye doğru iyice eğilerek, -Midem hala deli gibi **söyleniyor!**” dedi. (Nöstlinger, 2012a, s. 40).

knurren kelimesi, mırıldamak, hırlamak, guruldamak anlamlarına gelir. Burada da mideden bahsedildiği için, *söylenmek* kelimesi yerine *guruldamak* daha uygun olurdu diye düşünüyorum.

3.2.2. Kaynak Metin 2: Mini feiert Geburtstag

Bu kitabın hedef kitlesi 5 yaş ve üzeri çocuklardır. Bu kitapta Mini evde bir doğum günü partisi düzenleyecektir ve partiye davet edeceği kişi sayısını, annesi önceden Miniye söylemiş ve Mini’ye kesinlikle bu sayısının üzerinde kimseyi davet etmemesi gerektiğini tembihlemiştir. Ancak Mini bu şarta uymaz ve sonucunda olaylar gelişir. Nöstlinger, bu kitabında her çocuğun yaşadığı şeylerden, yaptığı hatalardan bahsetmiştir. Ancak bu yapılan hataların karşılığında öğütler vermekten yine kaçınmış, çocukların yaptıkları hatalar karşısında yaşadıkları zorlukları anlatıp, çocukların bunlardan ders çıkarmasını istemiştir. Kitapta kardeşler arasındaki ilişkilerden ve yardımlaşmadan da bahsedilmiştir.

Nöstlinger bütün kitaplarında didaktik söylemler yapmaktan daima kaçınmıştır. Bu yüzden çeviri metinlerinde de bu noktaya dikkat edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

“Mini feiert Geburtstag” adlı kitabı KM2(Kaynak Metin 2),“Mini ve Doğum günü Partisi” adlı çeviriyi EM2(Erek Metin 2) şeklinde kısaltabiliriz.

Şekil 3
Kaynak ve Erek Metin 2 Kapak Resimleri

Kaynak: Nöstlinger, 2007b, 2012b

Mini feiert Geburtstag isimli kitabın adı, Türkçeye *Mini ve Doğum günü Partisi* olarak çevrilmiştir. Kaynak metin, yukarda da gösterdiğim gibi iki farklı kapak resmi kullanılarak yayınlanmıştır. Çevirmen, bunlardan birini çevirdiği kitabın kapağına aynen uygulamıştır ve biçim özelliklerine sadık kalmıştır. Nöstlinger, kitaba Türkçesi *Mini Doğum günü kutluyor* ismini vermiştir. Bu isimden doğum gününün Mini’ ye ait olduğu anlaşılıyor. Ancak çevirmen önceki kitabın eleştirisinde bahsettiğim sebeplerden dolayı böyle bir seçim yapmış olabilir.

1. KM2: “...Nach der Schule sind sie auch meistens zusammen. Bei der Mini daheim oder bei der Maxi daheim. Oder auf dem Spielplatz. Oder sie gehen mit dem **Wuzel Gassi**.(Der Wuzel ist Maxis Hund.).” (Nöstlinger, 2007b, s. 6).
EM2: “ ...Okuldan sonra da çoğunlukla birlikteler. Ya Mini’nin, ya Maksi’nin evinde ya da oyun parkında. Ya da **Cesur**’u yürüyüşe çıkarırlar(Cesur, Maksi’nin köpeği).” (Nöstlinger, 2012b, s. 6).

Burada *Wuzel Gassi* özel ismini çevirmen erek metinde *Cesur* olarak değiştirmiştir. Genelde Türkçede köpekler verilen bir isim olan Cesur, çocuğa görelilik ilkesine uyduğu için yerinde bir seçim olmuş diye düşünüyorum.

2. KM2: “**Aber** schließlich fiel der Mini **dann doch noch** ein guter Geburtstags-Wunsch ein.” (Nöstlinger, 2007b, s. 9).

EM2: “**Ama** sonunda, Mini’nin aklına **yine de** iyi bir doğum günü armağanı geldi.” (Nöstlinger, 2012b, s. 9).

Burada çevirmen, *aber* kelimesini kendi anlamında kullanmış, ancak burada olayların akışında Mini doğum gününde ne isteyeceğini düşünüyor. Bir sürü şey aklına gelirken sonunda buluyor ve orda “İşte! Sonunda” denirse akışa daha uygun olur, bir heyecan katılırdı diye düşünüyorum. Çünkü çocuk kitaplarında, kurgulanan olayın, çocukların metni okurken heyecan duyabileceği, zevk alabileceği, onu meraklandırıcı özellikler taşıması gerekir. Bir diğer nokta olarak, *yine de* ifadesi bir anlam düşüklüğüne sebep olduğundan fazla olmuş.

3.

Şekil 4
Mini’nin Annesi İle Konuşması

Kaynak: Nöstlinger, 2007b, 2012b

KM2’de yazar vurgulamak istediği noktanın altını çizmiş. EM2’de ise çevirmen vurgulamak istediği yerleri büyük harflerle yazmıştır. Böyle bir tercihte bulunması tamamen çevirmenin kendi isteği üzerine olmuş. Çünkü Türkçede bir şeyi vurgulamak için ikisi de kullanılır.

4. KM2: “...und **in null Komma** Josef flutschen vorne Fax-Gerät zwei beschreibene Blätter!” (Nöstlinger, 2007b, s. 14).

EM2: “...ve **daha siz ne olduğunu anlayamadan** ön taraftan iki tane yazılı kâğıt çıkıverir.” (Nöstlinger, 2012b, s. 15).

Çevirmen burada çok yerinde bir karşılık bulmuş ve çocukların da anlayabileceği bir dil kullanmış.

5. KM2: “- **Mach doch nicht gar so ein Theater**, du Jammerlappensagte der Peppo zur Cornelia.” (Nöstlinger, 2007b, s. 26).

EM2: “Peppo,- **Bu kadar abartma**, mızıkçı, diye çıkıştı Kornelya’ya.” (Nöstlinger, 2012b, s. 6).

Burada Cornelia’ nın bu kadar mızızlanması üzerine bu karşılığı seçmiş olabilir ancak. Yazarın kullanımına daha uygun olan *Rol yapma, mızıkçı* karşılığını da tercih edebilirdi.

6. KM2: “- Da müsstest du die Kinder wie **die Bremer Stadtmusikanten** aufeinander sitzen! sagte der Papa.” (Nöstlinger, 2007b, s. 47).

EM2: “- **Bremen Mızıkacıları** gibi üst üste otururlar artık! dedi babası.” (Nöstlinger, 2007b, s. 47)

Bremen Mızıkacıları Almanya’daki çoğu çocuğun bildiği bir masaldır ancak Türkiye’de 5 yaşındaki çocukların bildiğini düşünmüyorum. Buradaki çeviri, Rieken-Gerwing’in(1995, s. 73-74) Bilinebilme olasılığı kriterine ters düşmektedir. Bremen Mızıkacıları’nın bilinebilme olasılığı düşük olduğu için, çevrilmesi gereği de o oranda artmıştır. Bunun yerine *Civciv gibi sıkışıklar artık* diye tercih edilebilirdi.

7. KM2: “In dem Film hatte ein Mädchen aus lauter Kummer und Not **Nervenfieber** bekommen.” (Nöstlinger, 2007b, s. 50).

EM2: “Filmdeki kız, dert ve üzüntüden bir tür **hummaya** yakalanmıştı.” (Nöstlinger, 2012b, s. 50).

Humma kelimesinin ne anlama geldiğini bir çocuğun bileceğini sanmıyorum. Bunun yerine, *yüksek ateş* demek yeterli olurdu diye düşünüyorum. Çocuklar, ateşlendiklerinde mutlaka annelerinden bu kelimeyi duymuşlardır.

8.

Şekil 5
Marti'nin Konuşması

Kaynak: Nöstlinger, 2007b, 2012b

Almanya'nın para birimi olan Euro'yu kullanmak yerine, Türkiye'nin para birimine çevirmek çocuğa görelilik ilkesine daha uygundur. Buradaki karşılık gayet yerinde olmuş, diye düşünüyorum.

1. KM2: "Es wird im Extra-Zimmer der '**Blauen Gans**' stattfinden!" (Nöstlinger, 2007b, s. 58).

EM2: "**Mavi Kaz Kafesi**'nin özel odasında!" (Nöstlinger, 2012c, s. 58).

Bazı durumlarda özel isim çevirisinde kelimenin birebir çevrilmesi de mümkün olabildiğinden, çevirmen de kelimeyi birebir çevirmede bir mahsur görmemiştir.

2.

Şekil 6
Cornelia'nın Konuşması

Kaynak: Nöstlinger, 2007b, 2012b

Burada “ausnahmsweise einmal nett von dir” kelimesine, “alışılmadık derecede nazıksın” karşılığı tercih edilmiş. Çevirmen, kaynak metne sadık kalmayı tercih etmiş olabilir. Bunun yerine “nazik olmana pek de alışık değiliz ama” kullanımı daha uygun olurdu, diye düşünüyorum.

3.2.3. Kaynak Metin 3: Mini Trifft den Weihnachtsmann

Kitabın hedef kitlesi 7 yaş ve üzeri çocuklardır. Mini, ailesine yılbaşı armağanları almak için para biriktirir, bu armağanları satın alır. Ancak beklenmeyen olaylar gerçekleşir. Kitapta yine yardımlaşmaya vurgu yapılmıştır.

Şekil 7
Kaynak ve Erek Metin 3 Kapak Resimleri

Kaynak: Nöstlinger, 2007a, 2012c

Mini trifft den Weihnachtsmann isimli kitabın adı Türkçeye *Mini ve Yılbaşı Armağanları* olarak çevrilmiştir. Kaynak metin, yukarıda da gösterdiğim gibi iki farklı kapak resmi kullanılarak yayınlanmıştır. Çevirmen, bunlardan birini çevirdiği kitabın kapağına aynen uygulamıştır ve biçim özelliklerine sadık kalmıştır. Nöstlinger, kitabına Türkçesi *Mini Noel Baba ile karşılaşılıyor* ismini vermiştir. Kitabın sonunda bu isimde de olduğu gibi Mini’nin Noel Baba ile karşılaştığından bahsediliyor. Ancak çevirmen, kitabın ismini bu şekilde çevirmeyi seçerken, çeviri serisine uygun bir isim arayışında olabilir. Çünkü kitap ismi çeviri zorluğu yaşanacak, bir isim değil.

Mini trifft den Weihnachtsmann adlı kitabı KM3(Kaynak Metin 3), Mini ve Yılbaşı Armağanları adlı çeviriyi EM3(Erek Metin 3) şeklinde kısaltabiliriz.

1. KM3: “Jeden Euro, jeden Fünfer, jeden Zehner, den sie bekommt, tut sie in ihr Sparschwein.” (Nöstlinger, 2007a, s. 8).

EM3: “Beşlik, onluk, ne bulursa... her kuruşu kumbarasına atıyor.” (Nöstlinger, 2012c, s. 8).

Çevirmenin buradaki seçiminde yazarinkinden farklı bir üslup kullanmıştır. “Her bulduğu beşliği, onluğu kumbarasına atıyor.” da diyebilirdi ve bu şekilde yazarın üslubunun dışına çıkmamış olurdu. Burada çocuklar için daha farklı bir etki yaratmak istemiş olabilir.

2. KM3: “Minis Oma ist nämlich sehr für **“praktische”** Sachen. Für warme Unterhosen. Für Socken. Und für Kochtöpfe.” (Nöstlinger, 2007a, s. 10).

EM3: “Mini’nin anneannesi **“pratik”** armağandan yanadır. Sıcak tutan iç çamaşırı gibi. Çorap gibi. Ya da tencere gibi.” (Nöstlinger, 2012c, s. 10).

Anneannesinin hoşlandığı armağanları sayıyor ve bu armağanlar insanın işine yarayan, faydalı armağanlar. Ancak “pratik” kelimesi daha çok “kolaylıkla uygulanabilen” anlamında kullanılmaktadır. “pratik” kelimesinin yerine “işe yarayan” kelimesini kullanması daha uygun olurdu diye düşünüyorum.

3. KM3: “Mini nahm den Schlüssel fürs Sparschwein und steckte ihn in den **Schweinebauch.**” (Nöstlinger, 2007a, s. 17).

EM3: “Mini kumbaranın anahtarını aldı ve **domuzun karnına** soktu.” (Nöstlinger, 2012c, s. 17).

Çevirmen burada *domuzun karnına soktu* diye bir kullanım tercih etmiş. Ancak, bunun yerine *kumbarayı açtı* demesi, daha basit bir kullanım olurdu diye, düşünüyorum. Bizde de bütün kumbaralar domuz şeklinde olmadığından, kültürel farklardan doğan sorunla bu şekilde baş edebilirdi diye düşünüyorum. Çevirmen, yine metne sadık kalmayı tercih etmiş olabilir.

4. KM3: “Es gab nur eine Reitgerte, die sich die Mini konnte. Die anderen Reitgerten waren **sündteuer.**” (Nöstlinger, 2007, s. 24)

EM3: “Çünkü parası ancak bir tip kamçıya yetiyordu. Diğerleri **ateş pahasıydı.**” (Nöstlinger, 2012c, s. 24).

Ateş pahası deyiminin 7 yaşlarında bir çocuk tarafından bilinebileceğini düşünmediğimden burada çocuğa görelilik ilkesinin dışına çıkıldığını söylemek istiyorum. Bunun yerine *çok pahalı* demek yeterli olacaktı.

5. KM3: “**Säum** das Tuch rundherum **ein!**” (Nöstlinger, 2007a, s. 46).

EM3: “Kumaşın çevresine **biye geç!**” dedi. (Nöstlinger, 2012c, s. 47).

biye kelimesinin anlamını bir çocuğun bileceğini sanmıyorum. Çocuğun bu kelimeyi anlamayacağını ve dolayısıyla bu durumun kitaptan sıkılmasına sebep olabileceğini düşünerek, sadece “kumaşın etrafını dik!” demek daha doğru bir kadar olurdu, diye düşünüyorum.

6. KM3: “Ihre Mama hatte auf die Liste geschrieben: Tee, **Lametta**, Fransenpapier, Goldband, Geschirrspülmittel, 25 weiße Kerzen, Papierservietten.” (Nöstlinger, 2007, s. 55-56).

EM3: “Maksi’nin annesi listeye şunları yazmıştı: Çay, **gelin teli**, peynir, krapon kâğıdı, simli kurdele, bulaşık makinesi deterjanı, yirmi beş tane beyaz mum, kâğıt peçete.” (Nöstlinger, 2012c, s. 55-56).

Lametta, yılbaşı ağaçlarını süslemek için kullanılan pırıltılı tellere denir. Türkiye de buna benzeyen teller gelinlerin süslenmek için saçlarına taktıkları tellerdi. Ancak çocukların ne olduğunu bilemeyeceğini düşünerek, *Lametta* kelimesini bu şekilde çevirmenin doğru olmadığını düşünüyorum. Bunun yerine *yılbaşı süsü* veya *pırıltılı teller* diye çevrilebilirdi.

SONUÇ

Çocukların bilişsel ve ruhsal gelişim sürecini desteklemek amacıyla, özellikle çocuğa görelilik ilkesine uygun, şekil ve içerik açısından nitelikli olan çocuk kitaplarının çocukla buluşturulması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çocuğa görelilik kavramı, çocuğun düş gücüne, dil düzeyine ve gelişim özelliklerine göre seçilen konular doğrultusunda yalın olma ile ilgili bir kavramdır. Eğer çocuk, kitabı okuduğunda anlıyor ve kitaptan zevk alıyorsa, kitap ilgi duyabileceği konuları işliyorsa ve karmaşık olay örgülerine sahip değilse, o kitap çocuğa görelilik ilkesini barındırıyor denebilir. Çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda seçilen ifadelerin, çocuklara kitap okumayı sevdirmeye ve okuma alışkanlığı kazandırmadaki öneminden bahsedilmiş ve elde edilen bulgular örneğinde dikkat edilmesi gerekenler ortaya konulmuştur.

Bu çalışmada, çevirilerinde de aynı özellikler olması gerektiğinden, nitelikli çocuk kitaplarının özellikleri yer almıştır. Çocuk Edebiyatı ve Çeviri Çocuk Edebiyatına katkı sağlayan araştırmacılar ve kuramları ile ilgili bilgiler verilmiş, yeni bir çalışma alanı olan bu edebiyat alanları ile ilgili tarihsel sürece değinilmiştir. Edebi yazınların çevirilerinde yaşanan zorluklara ve sınırlılıklarına değinildiğinde, bu alanlarda çeviri yapan çevirmenin konu ile ilgili yeterince donanımlı olması ve sorumluluk alması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan zorlukların sebepleri ve türleri, içerik ve biçim açısından çeviri problemleri olarak incelenmiştir. Yazın çevirilerinin, diğer metin türlerinin çevirilerine oranla daha zor ve uzmanlık gerektirdiği kanısı ortaya çıkmaktadır.

Okul öncesi seviyesindeki çocuklara yönelik olan çeviri çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi dikkate alınarak incelendiği bu çalışmada, nitelikli çocuk kitapları ve çevirileri hazırlanırken dikkat edilmesi gereken hususları belirtmiştir. İki ayrı çalışma alanı gibi görünen edebiyat çevirisi ve edebiyat eleştirisinin, ortak özelliğine değinilmiştir. Bunlardan biri her ikisinin de kendisinden önce üretilmiş metnin yorumunu yapıyor olmalarıdır. İkinci temel nokta ise, eleştirmenin ve çevirmenin de kendi yorumlarını farklı bir metin olarak yansıtmalarıdır.

Çocuk edebiyatı uzmanlarının belirttiği, çocuk kitaplarında bulunması gereken ölçütler ve çeviri eleştirisi yaparken uygulanan kıstaslardan bahsedilmiştir. Bu ölçütler ışığında Christine Nöstlinger isimli yazarın Mini Serisinden üç kitabının Almancadan Türkçeye

aktarımı, metin bağlamında ve cümle temelli olarak çalışma kapsamına alınmıştır. Söz konusu çeviri kitaplarındaki aktarımlarda çocuğa görelilik ilkesinin ne ölçüde dikkate alındığı incelenmiş ve kullanılan ifadelerin bu ilkeye uygun olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu kitapların çevirilerinde çocuğa görelilik ilkesinin ve kültürel farkların bazı kullanımlarda dikkate alınmadığı, ifadelerin uyarlanmadan aktarıldığı ve çocuğun kullanılan ifadeyi bilme olasılığını düşünmeden çeviri yapıldığı tespit edilmiştir.

Bu bulgulardan hareketle, yazarın ele aldığı olaylar, çocukları eğlendirip güldürebilmelidir. Bir ana fikir ve temaya sahip olmalıdır. İşlenen konu, yazar tarafından kurgulanarak çocuk gerçekliğine uygun bir niteliğe dönüştürülmelidir. Kendi içinde tutarlı, çocuğa olumlu değerler kazandırabilen konular seçilmelidir. Çocuklara neler yapmaları ve yapmamalarını söylemek yerine, her ikisinin de sonuçlarından bahsederek, onlara doğru olanı seçebilme fırsatı verilmelidir. İşlenen karakterlerin gerçekçi ve inandırıcı olması gerekir.

Sanatçıların hayal güçlerini kullanarak yazdıkları şeyler, çocukların gereksinimlerine ve gelişim özellikleri uygun olmalıdır. Çünkü olay örgüsünün özelliği, çocuğun metni hevesle okumasında önemli bir rol oynar. Bu nedenle, çocuk kitaplarında, kurgulanan olayın, çocukların metni okurken heyecan duyabileceği, zevk alabileceği, onu meraklandırıcı özellikler taşıması gerekir. Çocuğa görelilik ilkesine aykırı olarak kurgulanmış olaylar, çocuğu sıkabilir ve onu kitap okuma isteğinden uzaklaştırabilir. Bu duruma çocuk kitabı çevirisi yaparken de dikkat edilmelidir. Çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkelerine dikkat edilerek kitabın hitap ettiği yaş grubunun bilebileceği kelimeler seçmek, onun düşünce dünyasında olumsuz etki yaratabilecek etkiler bırakan kelimelerden kaçınmak, onu eğlendirecek ve ona hitap eden bir üslup kullanmak önemli noktalardır.

KAYNAKÇA

- Akbayır S., Şahin Ş. (2005). Yaş Gruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı 104-105*, 190-204
- Atayman, V., Dilidüzgün S. ve Kurultay, T. (1993). *Yabancı Çocuk Kitaplarına Açılan Bir Pencere*, İstanbul: MÜ-KA Matbaacılık,
- Aytaç, G. (1992). *Yeni Alman Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Aytaç, G. (2001). *Edebiyat Yazıları 1995-2000*, İstanbul: Multilingual Yayınları
- Catford, J.C. (1965). *A linguistic theory of Translation*, London, Oxford University Press, <http://tr.scribd.com/doc/97199603/95074003-J-C-Catford-A-Linguistic-Theory-of-Translation-Oxford-Univ-Press-1965>
- Deliorman, S. (2014). Bir Kitabın Sürecinde Çizerin Yolculuğu, *Eleştirel Pedagoji*, Ankara: Paydos Yayıncılık
- Ece, A. (2010). *Edebiyat çevirisinin ve çevirmenin izinde*, İstanbul: Sel Yayıncılık
- Eren, H. (1998). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi
- Eruz, S. (2010). Napoli’de, San Martin Müzesi’nde., *Çeviribilim Sitesi*, Kasım, <http://ceviribilim.com/?p=3736>
- Gadamer, H. G., Kuhn H., Nietzsche F.(2002), *Edebiyat Nedir?*, Çoraklı, Ş.ve Sarı, A.(çev.), İstanbul: Babil Yayınları
- Göktürk, A. (2002), *Çeviri: Dillerin Dili*, İstanbul, YKY Yayınları
- Güleç, H. Ç. ve GEÇGEL, H. (2015). *Çocuk Edebiyatı Okulöncesinde Edebiyat ve Kitap*, Paradigma Akademi Yayınları
- Gültekin, A. (1996). Dünden Bugüne Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6-1, 83- 91
- Härtling, P. (2005). *Benjamin Anna’yı Seviyor*, Neydim, N.(çev.), İstanbul: Günışığı

Jaleniauskiene E. ve Čičelytė V. (2009). *The Strategies for Translating Proper Names in Children's Literature, Studies About Languages*.
http://www.kalbos.lt/zurnalai/15_numeris/06.pdf

Kadric M., Kaindl K. ve Kaiser-Cooke M. (2005). *Translatorische Methodik*, Wien: Facultas Verlags

Kaminski W.(1998), *Einführung in die Kinder- und Jugendliteratur*, München: Juventa Verlag

Kästner, E. (2016), *Emil ve Dedektifler*, İstanbul: Can Çocuk Yayınları

Koller, W. (1992). *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*, Wiesenbaden: Quelleand Meyer Heidelberg

Koyuncu, S. S. ve Kaptan A. Y. (2005). Çocuk Kitaplarında Görsel Anlatım ve Tasarım Sorunları, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı 104-105*, 256-262

Neydim, N. (2000a). *80 Sonrası Paradigma Değişimi Açısından Çeviri Çocuk Edebiyatı*, (Doktora Tezi), İstanbul

Neydim, N. (2000b). *Çocuk ve Edebiyat*, İstanbul: Bu Yayınevi

Neydim, N. (2003). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Bu Yayınevi

Nöstlinger, C. (1994). *Mini muss Schie fahren*, Dachs Verlag

Nöstlinger, C. (2005). *Konrad Konserve Kuşundan Çıkan Çocuk*, Kazmaoğlu, M. (çev), İstanbul: Güneş Kitaplığı

Nöstlinger, C. (2007a). *Mini trifft den Weihnachtsmann*, Patmos Verlag

Nöstlinger, C.(2007b). *Mini feiert Geburtstag*, Patmos Verlag

Nöstlinger, C. (2012a). *Mini Kayak Tatilinde*, Alankuş E. (Çev.), İstanbul: Güneş Kitaplığı

Nöstlinger, C. (2012b). *Mini ve Doğum Günü Partisi*, Alankuş E. (çev.), İstanbul: Güneş Kitaplığı

- Nöstlinger, C. (2012c). *Mini ve Yılbaşı Armağanları*, Alankuş E. (çev.), İstanbul: Günışığı Kitaplığı
- Pedro, R. (2003). Metin Çevrilebilirliği: Tarihsel Bir Bakış, Kurt N. F. (çev.), *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt 30 <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iutded/article/view/1023018163/1023017398>
- Pirker, U. (2007). *Christine Nöstlinger Die Buchstabenfabrikantin*, Wien: Molden Verlag
- Reiss K. (1971). *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik: Kategorien und Kriterien für eine sachgerechte Beurteilung von Übersetzungen*, München: Max Hueber Verlag.
- Reiss K. (1988). Metne Bağımlı Çeviri Stratejileri, Refiğ, G. (çev.), *Metis Çeviri Dergisi*, Sayı:3
- Rieken-Gerwing, I. (1995). *Gibt es eine Spezifik kinderliterarischen Übersetzens?*, Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH
- Sağlık, Ş. (2005). Çocuk Romanları, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı 104-105, 231-255
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: Kök Yayınevi
- Sever, S., Dilidüzgün, S., Neydim, N. ve Aslan, C. (2007). *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, No:1764, Eylül
- Sever, S. (2014). Söyleşi, *Eleştirel Pedagoji*, Ankara: Paydos Yayıncılık
- Sucu Polat, M. (2002). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Şiirlerinde Çocuk Teması*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Tosun, M. (2006). Kültürlerarası Bilgi Aktarımında Çevirmenin Sorumluluğu, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* ISSN: 1303-5134 Cilt: 3 Sayı: 2
- Tosun, M. (2013). *Çeviri Eleştirisi Kuramı*, İstanbul: Aylak Adam Kültür Sanat Yayıncılık

- Uçan, H. (2005). “Çocuk Kadar Saf”, Temiz Olabilmek/Kalabilmek, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, *Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı 104-105*, 18-23
- Vermeer, H. J. (2008). *Çeviride Skopos Kuramı (A Skopos Theory of Translation)*, Ayşe Konar, H.(çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Yalçın, A., Aytaş, G.(2014). *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları
- Zengin, D. (2006). *Almancaya Çevrilen Türk Masallarında Çeviri Sorunları*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları

EKLER

EK 1*: 1990 YILINDAN İTİBAREN ALMANCADAN TÜRKÇEYE ÇEVİRİLEN ÇOCUK KİTAPLARI

Aşağıda döküm halinde sunulan çeviri eserler, Alman çocuk edebiyatına katkıda bulunan bazı yazarların kitaplarından çevrilmiş eserlerdir. Yazarlarına göre sınıflandırılarak şu şekilde sunulmuştur;

“Christine Nöstlinger:

- **Aklından Düşünceler Geçen Çocuk**, Çev.:Necdet Neydim ,İstanbul, Günışığı Kitaplığı, 2009, Çocuk Roman Dizisi ; 34), Özgün adı: Rosalinda hat Gedanken im Kopf
- **Küçük Korsan İşbaşında**, Çev.: Mine Kazmaoğlu. İstanbul, Günışığı Kitaplığı, 2009, (İlk Kitaplar Resimli Öykü Dizisi), Özgün adı: Leon Pirat
- **Kâğıt Uçakla Gizli Gizli Macera**, Çev.: Mine Kazmaoğlu Resimleyen: Jutta Bauerİstanbul: Günışığı Yayınları, 2008, Özgün adı: Hugo, das Kind in den besten Jahren
- **Mini Denizde**, Çev.: Elif Alankuş, İstanbul : Günışığı Yayınları, 2006, Mini dizisi ; 2), Özgün adı: Mini fâhrt ans Meer
- **Mini Küçük Dedektif**,Çev.: Elif Alankuş,İstanbul, Günışığı Yayınları, 2006, (Mini dizisi ; 4), Özgün adı: Mini erlebt einen Krimi
- **Mini Ve Doğum Günü Partisi**, Çev.: Elif Alankuş,İstanbul, Günışığı Yayınları, 2006, (Mini dizisi ; 3), Özgün adı: Mini feiert Geburtstag
- **Konrad Ya Da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk**, Çev.: Mine Kazmaoğlu Resimleyen: Gözde Bilir, İstanbul, Günışığı Yayınları, 2005, (Çocuk roman ; 5) Özgün adı: Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse
- **Konuk Değil Baş Belası**, Çev. : Suzan Geridönmez, İstanbul: Mia Yayınları, 2005, Özgün adı: Das Austauschkind

* Bu ekteki bilgiler oluşturulurken <http://www.goethe.de/ins/tr/lp/prj/uak/kij/zzz/zet/trindex.htm> isimli siteden yardım alınmıştır.

- **Susi 'nin Gizli Günlüğü. Paul'ün Gizli Günlüğü**, Çev.: Mine Kazmaoğlu, İstanbul : Güneş Yayınları, 2005, Özgün adı: Susis geheimes Tagebuch. Pauls geheimes Tagebuch
- **Lollipop**, Çev.: Necdet Neydim, İstanbul : Düzlem Yayınları, 2004, Özgün adı: Lollipop
- **Ilse Evden Kaçtı**, Çev.: Selahattin Dilidüzgün, İstanbul : Düzlem Yayınları, 1993, (Çocuk kitapları dizisi ; 2), Özgün adı: Die Ilse ist weg
- **Kim Takar Salatalık Kırılımı**, Çev.: Selahattin Dilidüzgün, İstanbul : Düzlem Yayınları, 1993, (Çocuk kitapları dizisi ; 1), Özgün adı: Wir pfeifen auf den Gurkenkönig

Dagmar Geisler:

- **Öfkemle Nasıl Başa Çıkabilirim?**, Çev. Yasemin Özbek, İstanbul, Gergedan Yay., 2018, Özgün Adı: Wohin mit meiner Mut?
- **Wanda' nın Günlükleri Serisi**, Çev. Melis Zeren, İstanbul, Epsilon Yay., 2017
- **Ben kaybolmam ki!**, Çev. Gültekin Emre, İstanbul, Gergedan Yay., 2017, Özgün Adı: Ich geh doch nicht verloren!
- **Ben herkesle gitmem ki!**, Çev. Gültekin Emre, İstanbul, Gergedan Yay., 2017, Özgün Adı: Ich gehe doch nicht mit jedem mit!
- **Bedenim Bana Ait!**, Çev. Kazım Özdoğan, İstanbul, Gergedan Yay., 2017, Özgün Adı: Mein Körper gehört mir!

Erich Kästner:

- **Uçan Sınıf**: Bir Çocuk Romanı, Çev.: Hüseyin Tüzün., Resimleyen: Walter Trier. İstanbul: Can Yayınları, Özgün adı / Originalsachtitel: Das siegende Klassenzimmer
- **Don Kişot**, Çev.: Ayşe Sarısayın., Resimler: Horst Lemke., İstanbul : Can Yayınları, 2005, Özgün adı: Don Quichotte
- **Palavracı Baron**: Çocuk öyküleri, Çev.: Akşit Göktürk., Resimler: Eberhard Binder, İstanbul : Can Yayınları, 2000, Özgün adı: Des Freiherrn von Münchhausen wunderbare Reisen und Abenteuer zu Wasser und zu Lande

- **Diktatörler Okulu** : Komedi dokuz tablo, Çev.: Aykut Yazgan, İstanbul : Ayna Yayınları, 1999, (Tiyatro dizisi ; 1), Özgün adı: Die Schule der Diktatoren
- **Açıkgöz budalalar**: bir çocuk romanı, Çev.: Akşit Göktürk. Resimler: Eberhard Binder-Stassfurt, İstanbul, Can Yayınları, 1998, Özgün adı: Die Schildbürger
- **Noktacık ile Anton**, Çev. : Vedat Çorlu, İstanbul, Can Yayınları, 1998, (Çocuk Klasikleri Dizisi) Özgün adı: Pünktchen und Anton
- **Çizmeli kedi**, Çev. : Genç Osman Yavaş, İstanbul, Can Çocuk, 2016, Özgün adı: Der gestiefelte Kater
- **Hayvanlar toplantısı**, Çev. : Süheyla Kaya, İstanbul, Can Çocuk, 2013, Özgün adı: Konferenz der Tiere

Frank Little:

- **Yer altı**, Çev. : Ayça Sabuncuoğlu, İstanbul, Türkiye İş Kültür Yay., 2012, Özgün adı : Unter der Erde

Hans De Beer:

- **Küçük Kutup Ayısı Serisi**, Beyaz Balina Yayınları, 2005

Heinz Janisch :

- **Sümbül Hanım' ın Şapkaları**, Çev.: Genç Osman Yavaş, İstanbul, Final Kültür Sanat Yayınları, 2018, Özgün adı: Die Hüte der Frau Strubinski
- **Hop güm!**, Çev.: Gaye Yeşim Sezer, İstanbul, YKY, 2018, Özgün adı: Zack bumm!
- **Ne İstersem Yaparım Ben!**, Çev.: Gaye Yeşim Sezer, İstanbul, YKY, 2018, Özgün adı: Ich kann alles!
- **Bazı Günler**, Çev.: Dürrin Tunç, İstanbul, YKY, 2017, Özgün adı: Es gibt so Tage.
- **Komşu Teyze**, Çev.: Dürrin Tunç, İstanbul, YKY, 2017, Özgün adı: Frau Friedrich

Helga Bansch:

- **Pembe Karga**, Çev.: Dürrin Tunç, İstanbul, YKY, 2017, Özgün Adı: Die Rabenrosa
- **Yaramaz Fareler**, Çev.: Dürrin Tunç, İstanbul, YKY, 2017, Özgün Adı: Mäuseplage

Irina Korschunow:

- **Hanoo ve Küçük Ejderha**, Çev.:Genç Osman Yavaş, İstanbul, Final Kültür Sanat Yayınları, 2016, Özgün adı: Hanno malt sich einen Drachen

Janosch:

- **Palavracı Lari Fari**, Çev.: Necdet Neydim, Kelime Yayınları, İstanbul ;, 2010, Çocuk Kitapları Dizisi)Özgün adı: Lari Fari Mogelzahn
- **Gel, Bir Define Bulalım**, Çev.: Mehmet H. Sarıkaya, Weinheim u.a. : Beltz, 1999, Özgün adı: Komm, wir finden einen Schatz
- **Ah Ne Güzel Panama**, Çev.: Mehmet H. Sarıkaya.Weinheim u.a. : Beltz, 1998, Özgün adı: Oh wie schön ist Panama
- **Sen Bir Kızılderilisin Hannes**, Çev.: Necdet Neydim. Resimler: Janosch. Mavi Bulut, Yayınları, İstanbul, 1996, Özgün adı: Du bist ein Indianer, Hannes
- **Vayy, Panama Ne Güzelmiş!**, Çev.:Necdet Neydim. Resimler:Janosch. Kelime Yayınları, İstanbul, 2010, Özgün adı: Oh,wie schön ist Panama
- **İyi Günler Pembe Burun**, Çev.: Necdet Neydim, Kelime Yay., İstanbul, 2014, Özgün adı: Guten Tag kleines Schweinchen
- **Kaplancık İçin Dev Parti**, Çev.: Necdet Neydim, Kelime Yay. , İstanbul, 2014, Özgün Adı: Riesenparty für den Party.
- **Hadi Gel Hazine Bulalım**, Çev.: Necdet Neydim, Kelime Yay., İstanbul, 2014, Özgün Adı: Komm, wir finden einen Schatz
- **Kaplancık’a Mektup Var**, Çev.: Necdet Neydim, Kelime Yay., İstanbul, 2014, Özgün Adı: Die Geschichte, wie der kleine Bär und der kleine Tiger die Briefpost, die Luftpost und das Telefon erfinden

- **Seni İyileştireceğim, dedi Ayıcık**, Çev.: Necdet Neydim, Kelime Yay., İstanbul, 2014, Özgün Adı: Ich mach dich gesund, sagte der Bär. Die Geschichte, wie der kleine Tiger einmal krank war

Johann Wolfgang von Goethe:

- **Kurnaz Tilki**, Bir çocuk romanı, Çev.: Zeyyat Selimoğlu Resimleyen: Emre Senan- İstanbul : Can Yayınları, 1998, Özgün adı: Reineke Fuchs. In zwölf Gesängen

Jakob & Wilhelm Grimm:

- **Grimm Masalları**, Çev.: Nihal Yeğınobalı. - İstanbul: Engin yay. - 2. bas. - (Dünya çocuk klasikleri), Özgün adı: Kinder- und Hausmärchen

Martin Baltscheid:

- **Belleğini Yitiren Tilkinin Öyküsü**, Çev.: Kazım Özdoğan, İstanbul, Gergedan Yay., 2013, Özgün Adı: Die Geschichte vom Fuchs, der den Verstand verlor

Michael Ende:

- **Ayıcık ile Hayvanlar**, Çev.: Ayça Sabuncuoğlu, İstanbul, Kırmızı Kedi Çocuk Yay., 2016, Özgün Adı: der Teddy und die Tiere
- **Ayna İçinde Ayna: Bir Labirent**, Çev.: Jülide Binok, İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2005, Özgün adı: Der Spiegel im Spiegel : ein Labyrinth
- **Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas**, Çev.: Saadet Özkal, Kabalcı Yayınları, 2004, Özgün adı: Jim Knopf und Lukas der Lokomotivführer
- **Cim Düğme ve Vahşi 13'ler**, Çev.: Saadet Özkal. Kabalcı Yayınları, 2004, Özgün adı: Jim Knopf und die Wilden 13
- **Bitmeyecek Öykü**, Çev.: Saadet Özkal. İstanbul, Kabalcı Yayınları, 1999, Özgün adı: Die unendliche Geschichte
- **Momo**, Çev.: Leman Çalışkan, İstanbul ,Kaynak Yayınları, 1999, Özgün adı: Momo oder die seltsame Geschichte von den Zeit-Dieben und von dem Kind, das den Menschen die gestohlene Zeit zurück brachte : Ein Märchen-Roman

- **Santa Cruz'a Giden Uzun Yol**, Çev.: Saffet Günersel ,İstanbul, Kabalcı Yayınları, 1995, Özgün adı: Der lange Weg nach Santa Cruz
- **Pimpirik ile Sümsük** , Çev.: Saffet Günersel. Resimleyen: Bernhard Oberdieck. İstanbul : Kabalcı Yayınları, 1995, Özgün adı: Die Zauberschule und andere Geschichten
- **Rüyayiyen**, Çev. :Neylan Eryar, İstanbul, Kırmızı Kedi Çocuk Yay., 2017, Özgün Adı: Das Traumfresseerchen
- **Özgürlük hapishanesi : Öyküler**, Çev.: Saadet Özkal, İstanbul, Kabalcı Yayınları, 1993, (Roman-öykü dizisi ; 2)Özgün adı: Das Gefängnis der Freiheit

Michael Engler:

- **Bay Tavşan'ın Bir Fikri Var**, Çev.: Şeyda Öztürk, İstanbul, YKY, 2017, Özgün Adı: Herr Hansen hat eine Idee.

Otfried Preußler:

- **Haydut Haytazot**, Çev.: Esat Nermi Erendor. Resimleyen: F.J. Tripp. – İstanbul, Varlık yay., (Çocuk dizisi ; 10), Özgün adı: Der Räuber Hotzenplotz
- **Haydut Haytazot'un Yeni Serüveni**, Çev.: Esat Nermi Erendor. – İstanbul : Varlık yay., (Çocuk dizisi ; 11) , Özgün adı: Neues vom Räuber Hotzenplotz
- **Haytazot'un Dönüşü**, Çev.: Esat Nermi Erendor. - İstanbul : Varlık yay., 1996, (Çocuk dizisi ; 12) Özgün adı: Hotzenplotz 3
- **Küçük Cadı**, Çev.: Esat Nermi Erendor. - İstanbul : Varlık yay., 1996, (Çocuk dizisi ; 9) Özgün adı: Die kleine Hexe

Peter Härtling:

- **Büyükbaba Taşınıyor**, Çev.: Necdet Neydim. Resimleyen: Peter Knorr. İstanbul: Günışığı, 2008, Özgün adı: Alter John
- **Benjamin Anna'yı Seviyor**, Çev.: Necdet Neydim.- İstanbul : Günışığı, 2005, (Çocuk roman ; 14)Özgün adı: Ben liebt Anna
- **Büyükanne**, Çev.: Necdet Neydim. Resimleyen: Peter Knorr. - İstanbul : Afa Yayınları, 1993, Özgün adı: Oma : die Geschichte von Kalle, der seine Eltern verliert und von seiner Grossmutter aufgenommen wird.

- **Aslanlarını Arayan Çocuk, Hirbel**, Çev.: Necdet Neydim.- İstanbul : Afa Yayınları, 1993, Özgün adı: Das war der Hirbel.

Ralf Butschkow:

- **Dünyayı Öğreniyorum Serisi**, Çev. :Ayça Sabuncuoğlu, Türk İş. Bank. Yay., İstanbul, 2014, Özgün Adı: Ich habe einen Freund.

Robert Griesbeck:

- **Eyvah, okula geç kaldım! 17 Geç Kalma Hikayesi**, Çev.:Tuvana Gülcen, İstanbul, İletişim Yay., 2010, Özgün Adı: Schuld war nur das Brauseschwein!17 Zuspätkommgeschichten.

Sabine Bohlman:

- **Uykuya Dalamayan Minik Yediuyurun Hikayesi**, İstanbul, YKY, 2016, Özgün Adı: Die Geschichte vom kleinen siebenschlafer der nicht einschlafen konnte.

Simon Veenstra:

- **Afacan Dedektifler Midilli Kulübünde**, Çev. :Işık Çakır, İstanbul, 2013, Özgün adı: Lesefix Ratekrimis - Tatort Ponyclub

Tobias Aufmkolk:

- **İhtiyar Postacı ve Kırmızı Kedileri**, Çev. Genç Osman Yavaş, İstanbul, Final Yay., 2015, Özgün Adı: Herr von Stiefel Mütz sieht rot!

Werner Holzwarth:

- **Kafasına Edeni Bulmaya Çalışan Küçük Köstebeğin Hikayesi**, Çev.: Bahar Siber, İstanbul, İletişimYay., 2016, Özgün Adı: Vom kleinen MAulwuf, der wissen wollte, wer ihm auf den Kopf gemacht hat.

Wolf Erlbruch:

- **Ördek, Ölüm ve Lale**, Çev.: Bahar Siber, İstanbul, Hep Kitap Yay., 2018, Özgün Adı: Ente, Tod und Tulpe .”

EK 2: ÇOCUK EDEBİYATI HAKKINDA KİTAP YAZANLAR VE KİTAPLARI

Alev Sınar Çılgın: Çocuk Edebiyatı, Morpa Kültür Yayınları, 2010

Ali Fuat Arıcı: Çocuk Edebiyatı ve Kültürü, Pegem Akademi Yayıncılık, 2016

Ali Gültekin: Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazıları, 2011

Amil Çelebioğlu: Türk Bilmeceler Hazinesi 1995

Ayten Öztürk: Çocuk Edebiyatı ve Okul Öncesi Eğitimde Türkçe Dil Etkinlikleri, Eğiten Kitap Yay., 2010

Bayram Baş: Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı, 2012

Cüneyt Okay: Osmanlı Çocuk Hayatında İyileşmeler 1998 / Meşrutiyet Dönemi Çocuk Edebiyatı, 2002

Dilek Tüfekçi Can: Çocuk Edebiyatı: Giriş, 2014 / Çocuk Edebiyatı- Kuramsal Yaklaşım, Eğitim Yayınevi, 2014

Enver Naci Gökşen: Çocuklar İçin Edebiyat 1960, Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız, 1966

Erkan Çer: Çocuk Edebiyatı& Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelik, 2016

Ferhan Oğuzkan: Yerli Ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı 1987 / Çocuklar İçin Şiir Dünyası 1973 / Çocuk Edebiyatı 2013

Gıyasettin Aytaş: Çocuk Edebiyatı, 2002

Gülçin Alpöge: Çocuk Ve Dil, 1991

Hasan Akay: Şahasır Çocuk Şiirleri Antolojisi, 1995

Hasan Gülerüz: Yaratıcı Çocuk Edebiyatı, 2013

Halil Aytekin: Çocuk ve Gençlik Edebiyatı, Anı Yayıncılık, 2016

Havva Çınar: Çocuk Edebiyatı Üzerine Cahit Uçuk'un Romanlarında Tip ve İletiler, 2017

Hulusi Geçgel, Havise Çakmak Güleç: Çocuk Edebiyatı, Kök Yayıncılık, 2005

İbrahim Kıbrıs: Çocuk Edebiyatı, 2011 / Uygulamalı Çocuk Edebiyatı, 2000 / Farklı Yönleriyle Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ürünleri, Kriter Basın Yayın Dağıtım, 2017

İsmail Süphandağı: Gelenek ve Zihniyet Tenkidine Dayalı Çocuk Edebiyatı Kuramı, Maarif Mektepleri, 2017

Kemal Demiray: Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi, 1977

Mehmet Tok: Çocuk Edebiyatı ve Mevlana' nın Mesnevisi, Kriter Basım Yayın Dağıtım, 2012

Meral Alpay: Cumhuriyet Dönemi Çocuk Ve Gençlik Öyküleri Seçkisi 1-2

Mustafa Ruhi Şirin: Çocuk Edebiyatı Kültürü / Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı, Kapı Yayınları, 2016 / 99 Soruda Çocuk Edebiyatı, Çocuk Vakfı Yayınları, 2000

Necdet Neydim: Çeviri Çocuk Edebiyatı, Bu Yayınevi 2003 / Çocuk Edebiyatı, Bu Yayınevi, 2003

Necmi Naz: Çağdaş Anadolu Türk Edebiyatı Çocuk Şiirleri Antolojisi, X Yayınları, 2003

Ömer Yılar: Çocuk Edebiyatı-Eğitim Fakülteleri İçin(Pegem Akademi)

Öner Civaroğlu: Çocuk Edebiyatı 1997

Recep Nas: Örneklerle Çocuk Edebiyatı, Ezgi Kitapevi, 2014 / Örneklerle Çocuk Edebiyatı, 2002

Sedat Sever: Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü, Tudem Yayınevi, 2015 / Çocuk ve Edebiyat, Tudem Yayınevi, 2015

Selahattin Dilidüzgün: Çağdaş Çocuk Yazını - Yazın Eğitime Atılan İlk Adım 1996, / İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları, Okul Öncesi Öğretmenliği Programı İçin Çocuk Edebiyatı

Şahinkaya Dil: Türk Çocuklarını Yanıltmacılar, 1975

Tacettin Şimşek: Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, 2011

Tacim Çiçek: Çocuk Edebiyatı Denilince, 2016

Tahir Alangu: Çocuk Kitapları Üstüne

Vasfi Bingöl: Metinli Çocuk Kitapları Klavuzu I, 1961

Zeki Gürel: Çocuk Edebiyatı Sempozyumu 1995 / Cumhuriyet Devri Türk Çocuk Edebiyatı 1998 / 2000'e Doğru Çocuk Edebiyatımız 2

ÖZGEÇMİŞ

Gamze ELÇİN, 1987 tarihinde Sivas’ da doğmuştur. Lise eğitimini yabancı dil ağırlıklı olan Sivas Lisesi’ nde tamamlamıştır. 2006 yılında Marmara Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Almanca) Bölümüne başlamıştır. Lisans eğitiminden sonra, 2011 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başlamıştır. 2014 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığında Almanca Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

